Sih. 8

Akadeemiline
Põllumajanduslik Selts.
Üldkoosolekute
protokollid.

Algus: 27. veebr. 1924 a. Lõpp: 23. veebr. 1927.

F. 56
S.-ü. 8

[Pt. l. 24–27
sekts. põhisõnja tekst.]

F. 56 Akadeemiline Põllumajanduslik Selts.
S.-ü. 8

Akadeemilise
Põllumajandusliku Seltsi
Üldkoosolekute protokollid.

Algus: 27. veebr. 1924 aastal
Lõpp: 23. veebr. 1927 aastal.

92 l.

Protokoll № 1.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi aastakoosolek 27. veebruaril 1924, algul kell 20, oma ruumides.

Koosoleku avab dots. P. Köpp. Palub ette koosoleku juhatajat ja kirjatoimetajat valida. Juhatajaks valitakse k-ra Martin, kirjatoimetajaks P. Rubel.

Juhatama asub k-ra Martin. Päevakorda täiendatakse ettep. E. Rogeri poolt pärastlõdes enne eelviimast punkti eelmise koosoleku protokolli kinnitamine. Seega oleks

päevakord:

1. Koosoleku juhataja ja kirjatoimetaja valimine.
2. Aruanded.
3. Liikmemaksu määramine.
4. Eelarve ja tegevuskava.
5. Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine.
6. Valimised.
7. Muud küsimused ja ettepanekud.

2. Esimesena annab sõna Seltsi kirjatoimetaja E. Roger Seltsi tegevusest. Aruandest selgub, et suurem osa koosolekust on pühendatud teaduslikkuse ja informatiivsuse nõuete alla. Koosolekust osavõtjate arv keskmiselt 4/5. Seltsi liikmete arv on kasvanud, millest edu viib ennustada Seltsi arenemises. Juhatuse koosolekutel, mida 12 peetud on 98 mitmesugust küsimust arutamisel olnud. Põllumeeste aadresside kogumine, mis tegevusele Seltsi läinud aastal anus on häid tagajärgi andnud. Lõpp-kasvavõtet sellest veel ei saa, sest aadress tuleb päev päevalt juurde. Suurem osa aadressidest on saadud valla keskustadelt. Siiamaale oleks saadud 2501 aadressi. Kõige rohkem on aadresse Tartu ja Viljandi maakondadest.

Järgneb kõne ametnik, mida dots. K. Rootsi ette

rannab. Suuremad sissetulekud on olnud rahalisest loteriist, toetustest maavonnarahvastelt ja ühistegelistelt antustelt.

Suurematest väljaminekutest võiks nimetada raamatukogu täiendamine, loterii korraldus ja kontori ülal. Aasta lõpul on Seltsil kokku 138.571 marka 96 penni, sinna juhes arvatud ka mula raha. Kassa seisund on bilansis 463.846 m. 71 penni.

Järgnimetena annab oma aruandeid toimkonna nimel kav! Ojaa. Esimesel semestril kõikidi välja ning anti tulevi majandusteaduse aruandeid. Neist on saadud päris palju tutvustamiseks leiali laotada. Siis andi aruandeid koomisele põllutöövõistlude ja mainoteaduses. Sellesse toimkonnas töötasid kaasa l-rad Luukepp, Roosson ja Wesse. See töö jäi aga poolelt. II semestril andi aruandeid soidiparandusse aruandeid koomisele, mis kaasa töötasid l-rad Rootsi, Wesse, Miljan, Roose ja Ojaa. See toimkond pole ka oma töötga veel lõpule jõudnud.

Siis annab oma fotograafia toimkonna nimel kav! Rubell. Fotograafia toimkond alustas oma tegevust kahes gruppes. I enam edasijõudnutele, II vähemedasijõudnutele ja algajatele. Algajate grupp pidas kevadsemestril l-ra Luukepp, kes ajaje tegelik juhatajaks on 5 loengut ja 2 praktilist harjutust. Suvel pidasid üksikud liikmed praktiliselt fotografeerimisega tutvunema ning nägite end edasi teoreetiliselt täiendama. Sügissemestril aga ei pidud ühtegi harjutust aga loengut. Saamaks selgust sai osa muuki liikuma pandud ning toimkond jõtkab nüüd koga mineralaastal alustud tegevust. On kavatsusel fotograafia albumi anutamine, kus kõigide liigete paremad ja huvitavamad ülesvõtted aset leiaks.

Juhatuse, kui ka kõikide ülalnimetatutle toimkondade aruanded võetakse koosolekul poolt kõik vastu.

Edasi teatab rev. kom. nimel kav! Oja, et töö vohkuse tõttu pole viimelik olnud kõike tegevust arvideerida, üksnes raamatukogu toimkonna aruannet.

Raamatukogu toimkonna aruande kandis ette kav! Bahmann, täkendades et raamatukogu toimkond tõnavu esmast korda korralikku aruandega esines. Ta loetles väga täpselt kõik raamatukogu toimkonna keemulised operatsioonid pää koosolekule ette. – Lähiaja ülesannetel leitakse, et vana rev. kom peaks ikka oma töö enne ära tegema, kui uusametisse asub.

kav! Käsebiri ettepanek: „Paluda praegust rev. kom. raamatukogu aruannet arvideerida" saab 19 häält poolt, 8 vastu – nelja vastu võetud.

Selle peale teatavad rev. kom. liikmed kav! Grots, et temal väimalust pole rev. kom töust osa võtta, ja kav! Erlass, et tema kaa raamatukogu toimkonnas on töötamud endistel aastatel ja seepärast oma tegevust arvideerida tuleb, mida tal raske teha.

kav! Grots teeb ettepaneku: „Päevakorras edasi minna"

Ettepanek saab poolt 12 h., vastu 4 h. nelja vastuvõetud.

3. Liikmemaksu määramine. Kav! Roger teeb ettepaneku, mida kav! Käsebiri täiendab: „Liikmemaksu määrata aastas 100 marka. Soovitav oleks kui kassapidaja selle korraga sisse nõuaks."

Ettepanek võetakse vastu.

4. Seltsi eelarve ja tegevuse kava.

Sõna võtab esimees dots. Kõpp. Tulipunktina tuleb vaeses tegevuses olema „Põllumehe käsiraamatu" väljaandmine. Seda üle on juba palju töid tehtud, mida tuleb nüüd ega lõpule viia. On veel kavatsus väljaanda ka teisi ülevaateid kodumaa põllupidamise kohta. Soovitav oleks õpetaja (põllumajandusteadustoonna) ühes seletustega eri brošüüride tutvida. Mõeldakse korraldada suurem arvet kodumaa primaarühiste tundma õppimiseks.

Ühenduse hoidmiseks tegelikkude põllumeestega on aadresside korjamine toime pantud, mis nüüd korralikumist nõuab. Liigupidamine Seltsi vastu on kasvanud. Tulevikus peaaime edasiminema kindla põhimõttega, millest ka seni oleme kinnipidanud s.o omapärase põllumehe mõtteviisi väljaarendamine ja kujundamine. Peetakse eelatve juures, et peavälja minekuna esimeb „Põllumehe käsiraamatu väljaandmine. Eelarvesse on võetud ka arjakajamise kulud, mille all mõeldakse teatavaid tehnilisi töömd, nis seotud aadresside ja arvestide

korraldusega, raha eest ära lasta teha ja kui tarvis selleks kogumi isiku palgata.

Läbiräägimistel peatab eelnõu juures ksr! Käselõir, kes leiab, et palgalist nõuniku seltsi töö tarvis ei ole soovitav võtta.

ksr! Oja leiab et viimeta on tähtsaid muremaid tehnilisi töid, mis ette tulevad, kõige juhatuselt nõuda. Arvab et töö ikka siis tegemata jääb.

ksr! Bachmann: Isikut palgata ei saa ilma peakoosolekut otsuseta. Sellepärast peaks nõu praegu ette näsema.

ksr. Käbin teeb ettepaneku: „ juhatuse poolt esitatud tegevuskava vastu võtta".

ksr! Käselõir soovitab raamatukogu summat murendada

ksr! Käbin kaitseb oma ettepanekut, täheldades et võlgnevaid nimekirjapiigutusi eelnevas tarvidune korral alati saab teha.

ksr! Kahimi ettepanek võeteksse ühel häälel vastu.

5. Valimised.

Seltsi esimehe kohale valitakse per acclamatio dots. P. Köpp.

Nüsamma valitakse ilma vastu häältata aliesimehe kohale ksr! E. Roger. Sekretääri kohale valitakse P. Rubel, abisekretääriks R. Tamm, laekahoidjaks dots. N. Rootsi.

Kandidaatideks valitakse: esimehe kohale ksr! Oja, sekretääri kohale ksr! R. Stel, laekahoidja kohale ksr! Kase.

Majasisaks valitakse ühel häälel ksr! Käselõir.

Rev. kom. valitakse: ksr! ksr! T. Kind, Rebane ja Vilip.

Kandidaatideks: ksr! ksr! Tuvike ja Vilma.

Raamatukogu toimkonda valitakse: ksr! P. Kind, ksr! Bachmann ja ksr! Tuubax.

Kandidaatideks: ksr! Rummo, ksr! A. Roger, ksr! Tir.

6. Eelmise koosoleku protokolli kinnitajateks valitakse ksr! ksr! prl! prl! Martinson, Kiisker ja Rummo.

7. Muid küsimusi ülese ei võeta. Koosoleku lõpp kell 23.20.

Koosoleku juhataja:
" kirjutoimetaja: P. Rubel.

Liikmed: A. Rummo. K. Kiisker Ludla Köpp

Protokoll № 2

Akadeemilise Põllumajanduskoru Seltsi koosolek 19 märtsil 1924 a. kell 20, oma ruumides.

Koosolekut juhatas ülimjo Rubel. Koosolek võtis päevakorra järgmisel kujul vastu, täiendades juhatuse poolt esitatud päevakorda 4. punktiga:

1. Avamine
2. Raadi mõisa valitseja h-ra Priimetsa kõne: „Ajakohase põllutöömise metoodid Eestis."
3. Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine
4. Kodukorra muutmine
5. Läti ääremised.

2. Ajakohase põllutöömise metoodid Eestis.

H-ra Priimets tutvustab kuulajaid oma 40 aastase mõisavalitseja tegevusega ja nende võtetega, mis ta selle aja jooksul praktilise põllumehena maaharimise alal saavutanud.

Peatab lühemalt omaaegse Anija mõisa majapidamise juures, mis olnud umbes 30-40 a. tagasi üks eeskujulikumaid mõisasid. Mõisas olnud 13 väljakivi külvikorda:

1. rukis, 2. kevadnisu, 3. kevadnisu, 4 nisu kevadnisu
5. kartul, 6. suvivili, 7. suvivili, 8. kesa, 9. rukis,
10. kartul, 11. suvivili, 12. suvivili, 13. kesa.

Maaharimine õunapuude talumaadel juures olnud põrjalik. Rukis äestatud iga kevadel puuaasaga üle, sedasama tehtud ka esimese aasta nisuväljaga, kuid lisaks külvatud seemne vahel 14 pd. gipsi väetamise päälle; ka teisel aastal äestatud nisuväljaga, aga ilma väetamata; kolmandal aastal olnud nisuväljad karjamaaks, kooritud juuli kuus Schwarti atradega üle, küntud septembris hanksahaga lõhki ja äestatud; kevadel äestatud jälle ja istutud kartul vagudesse; suvivili lõigati viikudesse, hanksi säsi vitta ja kahe päeva pärast olnud ridade vahed küntud; kesaharimisel

nutud sõnnik osade kaupa välja ja küntud samal päeval 5-6 tolli sügavuselt sisse, kordamisel küntud hommikuga 9 tolli sügavuselt; rukis ja ka suviviljad seeme tehti sisse anijalgadega. Iseloomulik maaharimisse juures, et kevadel ei küntud, mille tõttu maa hästi valmis ja hääl saaki andis. Hiljem sündinud maaharimisel jäävad tavalised põllutöövõtted ja hakatud maad küga palju olgama, küntud isegi 2-3 korda et maa oleks korge. Tagajärg - viljasaak jäänud väiksemaks. Küg korge maa halvad küljed tulnud esiti nähtavale juhusel, kus rõnnude alused vihad kündmata jäänud kuna vahepäält 2 korda läbi küntud - rõnnude alused sibet alused vihi märgatavalt peenem. Ka kartuli maa (kevadine küle kõlgenemad) kevadise künni otstarbetuse selgumad järgmisest juhtumist asjaolust: Sügisel pole jõutud kõiki maad ümber künda, mõnest jäänud kevadeks - kevadisel künnil jäänud aga kartul oma arenemises umbes 2 nädalat hiljemaks kui sügisesel, sest maa ei jõudnud valmida. Hiljem jäetud kevadine küle alati ära ja saadud kartulid keskmiselt 150 vakka vakamaa päält, kuna kevadise künniga on saadud 10 aasta keskmine 92 vakka vakamaalt. Kogu see maaharimise praktikas võhutab kõneleja eriti põldlibistaja tähtsust. Neid tarvitamad tema kahte tüüpi: rasse libistaja (ipd jalapäält) rasse maajaos ja korge libistaja (20 naela jala päält) korge maajaos.

Juhataja avab läbirääkimised kõnekohta.

H-ra Luiksepp - Kust libistaja müüa tuleb?

H-ra Priimets. Saadi mudel preisist mis kujutas endast puurasti, [kevadine] Haiendesime seda raudtaldadega et oleks kuluminele vastupidav.

3. Juhataja teeb ettepaneku protokolli otsustamiseks valitakse komisjon koosolekust Kost. kõr. Martinson, Küsnek ja Rummo.

4. Käsitöö: kodukorras ei ole ettenähtud lugemisetöö korda sellepärast oleks kodukorra muutmine tarvilik.

Soonberg. Et kodukorda muuta peab 2/3 liikmeid koosolema, tänane koosolek ei saa seda teha kvoorumi puudusel.

Ikaev: Muudetavad kodukorra punktid oleks pidanud liikmetele varem teatavaks tehtama ja juba juhatuse poolt päevakorda ülesvõetud olema.

Oja: Tänane koosolek võib lugemistöö määrused küll vastuvõtta, mida kodukorda muuta ei saa.

Soonberg teeb ettepaneku küsimust lõpetada kvoorumi puudusel. Koosolek võtab ettepaneku vastu.

5. Läbirääkimistel küsis P. Kint: Kuivõrd ei ole majaisa muutmist tuhatopsi, millekohta temale ettepanek tehtud.

Majaisa Käsitöö: Esimesin ettepanekuga juhatusele, juhatus ei soovitanud tuhatopsi muutmist, sest lugemistööas ei olevat sünnis suitsetada.

Soonberg: Üldkoosolek otsustagu muutmist tuhatopsi, Juhatus peab käima üldkoosoleku otsuse järele.

Käsitöö: Meil on ka mitte suitsetajaid, keda suitsetamine lugemise ajamis segaks. Käia juhatuse otsuse järele.

Juhataja Rubel: Meil ei ole kodukorras punkti mis lubaks suitsetamist, järjekindlalt ei saa ka tuhatopsi muutmist.

Soonberg: Konstateerin fakti, et meil suitsetatakse, sellepärast on vaja muutmist teha. Lugemistuba pole meil mitte ühesi lugemistuba vaid kõik. Kevadel võib suitsetamise ajal ka aknad lahti hoida, kui tarvis, sest teist ruumi meil ei ole, kus suitsetada.

P. Kinti poolt tuleb järgmine kirjalik ettepanek: Suitsetada jaoks muutmist tuhatopsi, et mitte paberossi otsad põrandale ega paberi korvi ei saaks visatud, kus nad võiksid tulekahjuks algust anda.

L. Martinson: Lugemistöös ei või suitsetada, küll lahtise akna juures võib suitsetada, siis võib seda ka väljas teha.

Vahele hüüded: väljas ei ole viisakas suitsetada. Muutmist tuhatopsi!

Oja, Soonberg - otsekohe häältamisele üle minna!

Käsitöö protesteerib, sest olevat kodukorra vastane.

Juhataja: Minu ettepanekut häältamisele ei pane,

sest ei ole vastuvõetud otsust, kas Seltsi nimes on suitsetamine lubatud.

Oja, Säga. Tuuvik protesteerivad juhataja tegevuse vastu.

Palkai: Teen majaisale märkuse, et ta lugemise tuas korra järele ei valva, sest pakerssi otsad on maas.

Oja võimaldab teaduslise kino täktsussest põllumajanduse teenistuses. Soovitab Akadeemikud P. Seltsi ülilda Saksamaalt ehk Ameerikast õpetliku sisuga põllumajanduslisi filme, mida võiks demonstreerida põllutöö käimise ajal. Koosolek volitab ksv. Oja filmide demonstreerimise suhtes vastavate firmade ja asutuste poole seltsi nimel pöörama.

Käsebier: Paljud A.P.S. liikmed on Tartust lahkunud ja edaspidi valgub veel rohkem iseäranis vanemaid liikmeid laiali. Neid on tarvis seltsi ümber koondada. Et ühendust nende liikmete ja seltsi vahel alles hoida, selleks tuleks korraldada igaaastane A.P.S. päev, mille korraldamiseks ja kavavõtja töötamiseks tuleks komisjon valida.

Koosolek võtab ettepaneku hääletusele. Valitakse vastav komisjon, kuhu kuuluvad: Käsebier, Liljan, Gross Pärtelpoeg, Säga, Jaroslson.

Uuteks liikmeteks võetakse vastu: ksv. Eduard Käparin

Koosolek lõpeb kell 23.

Koosoleku juhataja P. Rubel.

Kirjatoimetaja R Tamm

Liikmed: Peter Kond

Arnold Tamm

A Käsebier

Protokoll № 3.

Akad. P. Seltsi üldkoosolek 26 martsil 1924 a. kell 8 õhtul ühes ruumides.

Juhatab üliõp R Tamm. Koosolek võtab päevakorra juhataja poolt ettepandud kujul vastu:

1. Avamine
2. Üliõp Säga referaat: Põldkatseliste andmete ümbertöötamine.
3. Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine.
4. Läbirääkimised.

2. Põldkatseliste andmete ümbertöötamine. Referent, üliõp Säga juhib tähelepanu raskusele päästa, mis põllumajanduslistes katsetes korraldamisel mõõda pääsemata, et siin võimata saada absoluutselt täpseid andmeid, sest võivi tingimisi ei saa täielt konstanteks säilda; mitmesugused võivad tegurid mõjud võivad saada ainult ligikaudseid, enam-vähem tõlmänevaid resultaate, mis võivad võivuda lubatud piiridest. Kõneleja peatub ülevaate katsete ümbertöötamise metoodikast juures, näidates mis neile puudusele ja kuivõrd nad meid tõele lähemale viivad, Sääl juures toetab ta ülevaate katseanalüüsi alal tuntud autorite, nagu Pfeifferi, Mazurkevi, Wagneri, Fleischeri ja t. arvamisele päale.

Lähema vaatluse alla võtab uperut Variatsioonstatistilise metoodi, mille võtted esimesena prof. Roderald põllumajanduslise katseanalüüsi alale üle tõi. Kõneleja toob ülevaate näitusi variatsioon statistilise metoodi kohta, sim juures esitab ta ka Gauszi formelid üksikvaatluse keskmise viga ($m = \sqrt{\frac{\Sigma v^2}{n}}$) ja aritmetilise keskmise keskmise viga ($M = \sqrt{\frac{\Sigma v^2}{n(n-1)}}$) väljaarvamise kohta. Kõneleja võtab variatsioon-statistilise metoodi seisu-

kohast arvustust alla Raadi tehtud katsed laia- kitsi rea- ja lintkülvi seemne määra ja saagi kohta; arvatavaid ümber variatsioon st. mõt. järele leiab et nende andmetega sellest seisukohast rehkendada ei või või tõlgendustega, sest kaskmine kõrvale kaldumine on suurem, kui tõenäoline viga.
Kõne kestis 1,5 tundi.
Juhataja avab läbirääkimised kõne kohta.
Dots. Rootsi: Variatsioonstatistilise metoodi järele katsandmeid ümber töötada on väga raske ja suur töö. Praktikult seda ei tehta, ega pole ka vaja teha, sest kõverate metood, mis palju lihtsam, näitab meile viad samuti ära. On resultaadid kiiq lahkuminevad, siis on nad kahtlased. Ka Rümker annab selle metoodi kohta kahtlasel seisukohal.

3 Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine.
Ksv. Käbin leiab et täname koosolek ei või protokolli kinnitada, sest ta pole otsuse võimalusi kohe koosoleku järele peaaegu võimalusi 3 päeva varemalt kätte tehtud. Käesolevel juhtumisel seda tehtud pole.
Koosolek otsustab protokolli kinnitamist järgmisele koosolekule edasi lükata.

4. Läbirääkimised.
Ksv. Rumo, kes Karoskonsiidu koosolekult tagasi jõudnud, kuhu teda Dr. Seltsi esindajana saadeti, annab koosolijatele aru kultuur-kapitali jaotamise kava üle.
Koosolek lõpeb kell 10 10 min õhtul.

Koosoleku juhataja R. Kann

Protokolli kirjutaja: P. Rubel.

Liikmed: Peterson Rumo A. Kiisvek.

Protokoll № 4.

Akad. P. Seltsi üldkoosolek 2 aprillil 1924 a. algul 8 õhtul seltsi ruumis.

Juhatab üliõp P Rubel. Koosolek võtab juhataja poolt ettepandud päevakorra järgmisel kujul vastu:

1. Avamine
2. P. K. Estonia dir K. Unti kõne „Estonia" tegevuse üle.
3. Sisemine kord A.P.S.-i ruumides
4. Eelmisti koosolekuti protokollide kinnitamine.
5. Läbirääkimised

1. Koosoleku avas üliõp Rubel.
2. P. K. „Estonia" dir K. Unti võttis „Estonia" tegevuse üle. Kõneleja jätab mõnasid kirjutatud kõne A.P.S.-i arhiivile.
Läbirääkimised kõne üle:
Hr Wellner kõneleb oma muljetest Päästeministeeriumi Koskühisuse „Estonia" esimesest avamise koosolekult, mis peeti 1912 aastal Tartus Vanemuises Dr. Eisenschmidti juhatusel. Esimesel koosolekul tervitati juba valitsused „Estonia" asutuse üle. Leiti et Tallinn majanduslisti tingimisi poolest ühistuse asutuseks paremad oleud kui Tartu, mida tõttu ringkonna poolt Volgapoolitsetel põhjustel ühistuse asutuseks jätta tahetud. Otsus võetud vastu Tallinna poolt.
Oja küsib on eksport Jaapanisse korraldatud ja missugused on liha eksporteerimise tingimised?
Dir. Unt Daanis on liha väljaveo eksport Jaapanisse kandu sama suur kui või väljavedu. Ka meil Eestis võiks siga 0,5 miljardi marga väärtuses viiada nagu võidki. Daanis või eksporti hästi organiseeritud – eriliste väikelaevad mis loovad

Protokoll Nr 5.

Akad. Päll. Eesti Ülikooslen
30 apr. 1924. Eesti ruumes.

Päevakord:

1. Arutamine
2. Lotemi korraldamine põllumehe käsiraamatu väljaandmisega.
3. Seemnelaste vastuvõtmine ky ruumes.
4. Põhikirja arutamine.
5. Eelm. koosoleku protokolli kinnitamine
6. Käskkäimised.

P. 1. Arab ja juhatas koosolemt dots. Köpp.
Ülikooslen jätab, koosoleku juhatajaks ettepanekul, päevak. p. 4. välja väkese osavõtuta arutada.
P. viies, Eelm. koosoleku protok. kinnitamine asetatakse arutamise p. 2-st.

P. 2. Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine. Kaitseb ette Rtr Tamm. Parandusi ei tehta. Protokolli vastu võtmine ja allakirjutamine määratakse Rtr. Ktr. Mägiste, Erlas, Oja.

P. 3. Lotemi korraldamine põllumehe käsiraamatu väljaandmisega. Seletust annab dots. Köpp.
Rtr. Erlas: „Kui lotemi korraldamisega kaasnev on, siis ei saa selle vastu olla. Kuid selle peaks ka Eesti seemnetulem ülalpool kandma. Nimelt peaks ta tuetust saama Põllutöö ministeeriumilt
dots. Köpp: Meil tegemas on rohkem viisemine tegevus ja raskkam on, kas meie min. ilt tuetust saame kuid võiks siiski katsuda saada.
Kuid käsiraamatu väljaandmisega ei jõua meie min. ikkagi saada, sest ne võtavad vähemalt 1 a. aega.

Oja. Kas meil on ekspert väljamaal?

Dir. Unt. Ekspertide pidamine on meil kasulik kuid kallis asi. Teistel riikidel on sellest eriline ametkond. „Estonia" või väljamaal läheb otse vastja kätte ilma et meiega ühes kontaktis jutud.

Dots. Köpp „Estonia" tegevust ei tunnelt arusaadud kõnelduse nagu ei oleks asjajaganine küllalt kontaktis Sorriväe oleks luua sidet instruktorite kaudu oma büroodega ja kas seisugusest kinnitusest parandel vooluks käskusid asja selgitamaks.

Osaühisus asus on „Estonial" parem, puudub kõigest tüüpsel alusel ei saaks ka jätja alla sest on sama nõustuda ärimeestega, kel kõik võtteil äriimalikud.

Dir. Unt. kontakt büroodega peab olema seda on pöörduda tiostadaja, kuid äriline ettevõtte tuleb ka otte rahuldamatuse ja eksitusi. Võõrastes on otsekohesti printsiipi pole on eksimisest seda enam inimlikud. „Estonia" nõudmised ühe tegevust selgitada ja tuevus on ka rahuseid.

Rubel avaldab arvatust et „Estonia" ärist arutia Eestis ennustada.

Dir. Unt. Kaitseb arutia Eestis ülemineku ei ole ühelgi üksikul. Päärasuluk võib otsustada kuidas sobib.

3. Lisamine koosl. oltsi nimes.
Küsimuse kuidas on juhatusel seisukohti sellel küsimusel.
Rubel juhatus ei ole veel seisukohta võtnud.
Kas tuleb ettepanek p. 3 päevakorra punkt otsustamata jätta. Ettepanek saab poolt 8 häält vastu 2. häält.

4. Eelmiste koosolekute protokolide kinnitajateks valitakse Rtr. Ktr. Riet, Rummo ja Kiisuse.

Koosoleku juhataja: P. Rubel.
Sekretär R Tamm

Läkmed: A Oja.

kv! Käbin: ettep.: Kypsmus juhatuse koosse jätta.

kv! Käsebiri: Soovin korraldus: et esta end nimeli abiraha saamist. Soovib, et Põll-nim abiraha võimalik saada on, kuid, käsiraamatu väljaandmiseks peab viimati koos esitatuid allkirju kontrollima. Palub kv! Käbini ettepanekuga.

kv! Käbini ettepanek võetakse vastu

P.S. Soome kylalaste vastuvõtt.
Informeeris dots. Kõpp.
Soome ylesõpilased on otsustand Tartu kylla tulla mai kuus (1/2), sest et neil mujal ajal vaba-aega pole. (APSi' liikmed on enneu Soomes neile poal käinud ja nüüd teevad Soomlased vastukylaskäigu ja 'APS' peaks käitumia neid vastu võtta.
Tulijaid olevat umbes 30 inimest.
kv! Käsebiri: ettep.: vastuvõtta komisjon valitud.
~~Soovitus kutsub kv!~~
kv. Käbin teeb ettep. seda mitte jätta.
kv. Soovitus kutsub kv. Käbini ettepanekut.
kv. Martinsoni ettepanek: Majandusalt Jaapanist, kuda tema ise valiks.
kv. Käbini ettepanek ühes kv. Martinsoni täiendusega võetakse vastu.
kv! Käsebiri esitab ettepaneku:

pr. Martin
p. Martin
pr Rummo
hra Mägiste
} vastu võetud.

dots. Kõpp: Kuidas majandusküsimuse kohta kohalikega kontakti saada.

kv! Erlas: Soomlaste olevat 'APSi' liikmed neid kulud kaetuks. Ehk võimalik pool kulu liikmelt nõuda.
kv! Käsebiri: ettep. Pool 'APSi' kassast — pool liikmelt-osavõtjalt — vastu võetud.
Otsustatakse ettenähtud kulutusi võimalikult kokku hoida.
kv! Erlasi ettep.: kulutada võib osavõtja pealt kuni 200 mk
kv Mägiste ettep — " — " — kuni 300 mk.
kv Käsebiri ettep.: Võib kulutada kuni 300 mk osavõtja pealt, kusjuures osad nii jaotatakse 'APSi' ja liigeta vahel nii, et osavõtjal ikk 200 mk maksma ei tule. — Vastu võet — enne Käsebiri ettep. tagasi lükatud.
Juhataja teatab et juhatuse poolt on järgmised meie liikmed vastu võetud:
Kiiri - Valter.
Valter - Alexander.
P.S. Liitmäärimised.
kv! Erlas: Palus koostada prof. Erenschmidt surma mälestuspäeva kohta, ja 'APSil sellega ajakohast tegutsemist välja anda. Sel puhul võiks 'APS' ka prof. Erenschmidti sünnipäeva meenutada.
dots. Kõpp: Selle vastu pisut kahtlus olla. Teatust saaks ka prof. Erenschmidti poolt asutatud organisatsioonidelt. Aktuse võiks aulas korraldada.
ettep. Tuleb valida komisjon, kes kõnesid korraldama hakkab võtaks.
kv. Erlas: ettep: Tuleb asutada komisjon, millesse kuuluvad ka teiste org. esitajad. 'APS' i juhatus peaks selle osa oma kaela võtma. —
— vastu võet liikmetele teadmiseks.

kv! Erlas. Kas „APS-i" liikmed ei saaks osa võtta põll. kunkiya „Agronoomia" rõõgaandmisest - see oleks nagu nii kästi mesle kui „Agronoomile.

Dots. Kõpp: Seal on juba eraviisilt kõne all olnud, mis selle ylle praegu järele mõtlema ja nõusse hakkamiseks võtma.

kv! Käsebier: Kuulasi „Agronoomiga" on meel koos. Ka oleks hea kui meie „Agronoomia" osalehti oleks.

dots. Kõpp. Tuleb Teadmiseks võta ja läbi vaadata.

kv! Käsebier: 1925 a oleme tulevs jäneda- jaoks koos vaata ja selle jaoks laetust palula.

kv! Käsebier: Põllumeeste päeva selgitus.

I Pühapäev Jaanipäeva järel oleks põllumeeste päevaks. Konkl agaks oleks vastav komisjon- kes oleks kontaktis APSi juhatusega. Kava tuleks kui aega enneni liikmeile teatada

Astub koosolevasse komisjoni:

Pkase. Vinkel. Kind. Rummo, Palvadi, Otsa

kv! Erlas: Käsebier on algataja ja tema peaks ise ka komisjoni juhiks olema.

kv! Mortimon tähendab, et raamatupidajat on liig lahtine ja teda kuidagi kindlustada tuleks.

kv! Erlas: arvab, et rist ei tuli samast juurest et keegi raamatut varastama läheks.

Sõna ei soovita. Koosolek lõppeb kell 10½.

Aktsiin.

Joh Tuvike.

Protokoll № 6.

Akad. Põllum. Seltsi suvipäeva korraldusest
Raadi lossis 29 juunil 1924 a. k/10 hommik.

Koosoleku avab prof. P. Kõpp teavitades juhatuse nimel võivõi korraldusi ja selgitades neid aluseid millest suvikoosoleku korraldamisel tarvidus väljakasvamud. Kui enne suvevs APS-i liikmed laiali sõitsid, siis tegid nad seda teadmisega, et sügisel jälle tagasi tullakse, Nüüd aga on paljud liikmed Tartust pisdvalt kaugemad tegelikku ellu astudes. Et seimaste vahel sidet alal hoida selleks otsi suvikoosolek määratud. Seltsi aluse sellest mitmekülgne kasu: Selts viib liikmeid, kes tegelikku elus, oma sidet saavutamisega kaasatada, nad teavad mitmesugust materjali koguda, suvikoosoleku päevakorra peavs alati annama väljas tegutsevate liikmete tegevuse kohta ülevaa, ja seltsi tegevust tutvustamine väljalaiud liikmeile teisevs päevakorra tähtsamaks punktiks. Täna on koosolek on peaprooviks, millele järgnegu korralised koosolekud igal suvel.

Sekretär R. Tamm kannab ette seltsi tegevuse aruande 1½ a. jooksul - seltsi asutamisest kuni käesoleva aastani, näidates kuidas seltsi tegevus aasta aastalt järjest on kasvanud ja kuni seltsi vastu tõusnud. Lähemalt peatatakse üksikuta toimetadeb tegevusel, raamatukogu ja lugemiselaua asutamisel, Põllumehe käsiraamatu väljaandmisel ja teistel seltsi elus tähtsatel küsimustel juures.

Läbiarutamised:

Käsebier - Eelkoosolekut korraldava komisjoni ettemekne kannab ette vastavad suvise koosoleku kava kohta, üldmõtted avaldatud vastavas ülekuulatuses, mis kõigile liikmeile kättesaadetud. Et täiendusi ei tulnu

soovitab korraldust liikmeks varem teatavaks teha nii umbes aprillis kuu päeva kord tuleks saada hiljemalt 10-15 juunis.
Prof Kõpp võtab korraldamise sidust, soovitades tudusõsi võõrad eemale jätta ja kaardada seltsi tulevasi sihte ja kavatsusi.
Selle kohta tekkivad vaidlused - allasse pöörduda mitte võtta kuid liikmeist seltsi tegevust arendavat soovitavat päevakorralem päevakorda võtta
L. Martinson teatab et Koorsolemisi algusega
on kell 3 hom. kiig varsti, inimesed on siis päeval ümber.
Dots Rootsi Koorsolemi algus peaks rongidega korraldatud olema, et säitjad hiljemini jäämistele koorsolemile jõuaksid.
Käsebier - kohtumine ag järgi vihjama Pärtsuuga küsimusele järgi, kui meie koorsolemisi hilgem algusega siis võiks alla mõni laiem agronoom ei näeksi üldiselt päikest tõusu.
Päältamisel otsustatakse nõuetekohasusega ~~kasvatada~~ muidpäeva päikesetõusuga alata.

Protokolli kirjutamas R Tamm

№ 7. Akadeem. Põllum. Seltsi

Üldkoosolek 8. V. 24 kell 8 õhtul.

Päevakord:
1. Avamine
2. Kw! Käbini referaat:
„Tähelepanekuid maatulundusest elust Soomes."
3. Juhatuse aruanne viimsest tegevusest.
4. Liikmeksimine.

1. Koosoleku avab abesoomes E Kagen.
2. Kw! Käbini referaat.
Liikmeksimine:
Kw. McGan „Maaviljeluse teenib kaalutud põllutöö koolide eest rohkem kui meil. Samuti on ka põllut koolide õpetajad teadmas rohkem kohased kui meil.
Kw Mälpiste! Kui veelaste tuleneivad meil Läänе-Euroopa kliimast, siis on põhjust oletada et nad toovad loomi otse Läänеeuroopast enneem kui Eestist.
Kw! Käsebier: Kuidas on agraar-poliitilised koosorganisatsioonidega - kas ta teab ise põhimõtted nõu - või saab ta need allikatelt
Kw! Käbin: Keskkit moodustub allikatude asemikudest ja iseed võiad mõlemalt poolt alg ätteut saada
Kw. McGan: Kas teenib Soome maaseeda meie maaga parandada, nut Soome riiga on isegi madalal järjel!
Kw! Käbin: Lugeda mõõgist ebestuse pole soomlased kuuldud.
Kw! Ruubel: Eesti kannab enne tungu ehtsama kui tal selleks materjal on:

kuna draami osmelt II ja III jõesu tugev. loomi väga saadab. Eestis aga läheb end enal palju segaloomi vaja.

prof Kõpp: Soome avaldab nüüd palaneelt et Eestist loomi väga oodatakse, mis tähendab ju loomi Eesti saata. Kuidas saab siis sellest kasu?

Kn! Käbin: Seniini on Soomest näha rahulolu väga vastu).

Kn! Mägiste: Soomes on keegi Tampereda päris määral käimas, nii et ka ainult elavaatestist draami saab väga saata

prof. Kõpp: Mida võiksime Soomelt õppida?

Soomes valitseb teatav rõõm ja ühtlus, mis on tingitud rahvuslikest ühtsusest. Samast ühtsusest meil pole. Vist ehk on see ka tingitud aga ka poliitilistest ja rahalistest oludest Soomes. Meil on teatav vastolude tendents - püütakse ühtsusi kõrvaldada aga mitte käsikäes töötada. Siin on noortel ajavahemikel nagu töös - nimetud ühtsusele aredamine.

3. Protokolli kinnitas koosolek vastuvõtul
1. Tooke. 2 Kõbin 3 Mägiste.

Abiesimees Roger ennab ette CK Tamberg põllumj. kapitali vähenek. pöördumise.

Kn! Käsebier: Arvab, et meie ei saa teisi teatada, vaid et alles ise tõestust vajame.

Kn. Roger: Võib olla arvata ka selts mõnki selle kapitaalse ja kontsentr. peaaegu seal liige olema.

Kn! Kõbin ettepanek: „HPS" peaks CRJ. nimelise Põllum. kop. liikmeks esitama

poolt 27 vastu 1 (Hans Käsebin)

Võtsaare vastu mõned küsimused: Takpas

Tõnnu

Sear.

arvamine suvesse tagasisaat. (Hans Käsebin)

Koosolek otsuse põhjal pöördi mõni päev peale järgmise I Sekretäri koosolek, mis läks hästi korda ja mis jäädes protokollides koos alg. 53 liiget.

Loeb ette kirjapäeva kavaja avaldab tänu komsidapatel. Kulud-tulud on tasakaalus 12,407 mk. prot. - isiku peale 250 leva.

Ettepanek: Tänu avaldada vastuvõtu eest Vabil.

4. Läbirääkimised: puhastuse teated.

Esimees palub arvet võtta, kas suvel 4 päevaseks m-päevel kulutusi kandsivad. Järgmine üldkoosolek on 15 I 24. - kõneleb alg. Liidemann.

On kavatsusel 4 päevaseks pöörd. pöörd suurendada ja vastav koosolek pidada. Soovitab toimkondadelt tööd alustada.

Kn! Käsebin teatab et on kavatsusel kohe õhtu tutvumisega noorematele liikmetega.

Üldkoosolek pooldab seda mõtet.

Alg määratakse - algus k. 9ö. päev Mapriga valida. avaldatakse nagi et raamatuga - toimus teate väga paaris millal võiks raamatuid saada.

Mapriga Käsebin teatab et selts. võtmeid tema käest saab.

Koosolek lõpeb kell 3/4 11. õhtul.

L. Kiisvek Laadi Leiman.

J. Mantsi.

Protokoll № 8.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi koosolek
22 oktoobril 1924 a. Seltsi ruumes.

Algus kell 20.15. Koosolekut juhatab esv! Roger, protokollee-rib esv! Rubel.

1. Päevakord võetakse muutmata järgmisel kujul vastu:
   1. Avamine.
   2. Agronom Liidemann'i kõne: „Talitus-
      „kapitaali tähtsus põllumajanduslikus
      „toodangu tõstmises Eestis."
   3. Läbiräägimised.

2. Sõna saab agr. Liidemann kõneles: „Talituskapitaali tähtsus põllumajanduslikku toodangu tõstmises Eestis."

Ilma kindla rahakursita on võimata edukas krediidi poliitika põllumajanduses. Ilma kindlustamisega otsekohe rangele ei saada. Kindel rahakurss võib olla ainult terve majapidamise järeldusena. Majanduspoliitikas on tarviline kindel programm. Statistiliste andmete põhjal produtseerib meil põllumajandus rangelt vähem kui tööstus.

Tööstus loodab ekskindla Vene turu peale. Meie võime aga arvestada tõsiselt ainult Lääne-Euroopa turuga. Kui tööstus oma saadusi Läänes ära anda ei saa, siis ei ole temal ka kunagi kasulist kindlust, sest Vene turg on kõikcur:

Põllumajandus on aga selle „Vene eksami" läbi teinud s.o. ilma Veneta läbi saada. Sellepärast on põhjendatud meil vähem põllumajanduse toetamine, kui tööstuse.

Peavs väljatöötatud olema kindel kava riigieelarvetidel põllumajanduse toetuse alal.

On tähtis varustada põllumehi õigeaegse talituskapitaaliga, sest ainult see on loov osa põllumajanduslikes üldkapitaalis.

Talituskapitaal põllumajanduses tuletab meelde äri ja tööstuskapitaali. Alati ei ole talituskapitaal mitte tulutoov.

Meie oludes on aga igaaastane talituskapitaali tarvitamine tasuv. Nii vannaks meil käid 90% õige tarvitamise juures jäätvoolu ja kunstväetiste ostmiseks kulutatud kapitaal.

Peab muidugi arvestama meie põllumehe väheste äriliste võimalustega. Meil nõutakse põllumajandusele pikaajalist laenu; kuid ka lühikeseajalist ja võrdlemisi kõrgeprotsendilist laenu võime meie tuluga vastata.

Sellepärast peame põllumehi õpetama. Asunikke, kelle viiamaale põhikapitaaliga laenu näol varustatud, peab ka igaaastase talituskapitaaliga varustama, muidu ei suuda nad oma võlaprotsente tasuda.

Talituskapitaali puudus on tekkinud ilmasõja tagajärjel, millele üldine vaesestumine järgnes.

On tähtis aimult talituskapitaali suurendada. Kapitaali määde parandamiseks peame ise looma lahkama.

Käesolevas statistika hiiso andmeid leiab kõneleja et kunstväetiste sisseveedu on tõusnud ennesõjaaegsele kõrgusele.

Käesolevas Dr. Eisenschmidti vetuuretseid näitab kõneleja arvutusi ehil et meil kunstväetiste tarvitamine veel palju-gi võiks tõusta jõudes seejuures tulutoovaks põllumehele.

Tehes peaaliarvutusi arvutusi leiab kõneleja et enamsaagi hind kaugelt üle lööb, selle saamiseks kulutatud kunstväetiste hinna.

Kajastamisel õlikookidega on aga kapitaali ringvool veelgi kiirem ja sellega ka rasu suurem.

Tõutoidu mõju ei piirdu mitte ainult piimaga. Suurel võimsuse väärtus.

Need on kiired abinõud, et tulevikus põhjalikumaid töösid läbi viia. Need vaevs asja peavs praegusel ajal esiplaanile tulema. Siin suudaks meie kõige vähem ära teha. Nimetatud asjad on meil praegu miinimumis.

Teised kapitaalid: hooned, maa, inventar on olemas. Siin suudaks talituskapitaaliga suut tasuvust saavutada senise põhikapitaali juures.

Tuleb muidugi hoolt kanda ka teiste elementide eest põllumajanduslikus kapitaalis. Inventari all peame

hoidma võimalikult vähe kapitaali ainni. Siin peaks aitama mineraalväetiste ühistarvitus.

Ka teed ja ühismeieretd nõuavad ronaldust võrdkõrgete eelmisega. Halvad teed takistavad põllumajanduse arenemist. Teedest kaugel olevad majapidamised ei saa soovitavat intensiivsust omandada.

Kuidas hinnata praegust maaparandust?

Maaparandust tuleb meil võtta tulevikku vaatamisena. Maaparanduri on kahte liiki: a) maafondi laiendamine ja b) praegu harimise all oleva põllu maaparandus.

See vahetegemine on tähtis. Viimane maaparenduse liik on odavam ja kiiremini tasuv. Kangevad ära ülesharimise kulud.

Soovultuuri maaparanduse liik on palju kulukam.

Maa-ala laienemisega tuleb ka teisi põllumajanduse kapitaale suurendada. Nõuab ka rohkem kogemusi. Neil põhjustel ei saa meie soovparandust mitte päevavõõrimisena võtta.

Soovva taluhuskapitaaliga laiemate hulkade varustus oleks aga päevavõõrimus. Asunikkudele tuleks tingimata 1/4 - 1/5 osa põhikapitaali muusest, talituskapitaalina laenuks anda. Muidu ei suuda nad edeneda.

Kuidas muretseda talituskapitaali?

1) Väljastpoolt kapitaali sissetoomine majapidamisesse.
2) Kapitaalide vabastamine majapidamises eneses.

1). Kui oma kapitaali ei jätku tuleks välislaenu muretseda. Ei tuleks karta välislaenu kõrgeid % %.

Mida kiiremini suudame oma seinukoha parandada ja elurõõmulisena end näidata, seda kergemini saame ka laenu. Algues pole karta kõrge % laenu, kui ta saab nõrvale rohkle asetatud.

2) Teine tee on kapitaali muretsemine kodus. See kapitaali hoidmine mida enne võõra tehti ja osati teha, neid tuleks kavatada. See on võimalik aga ainult kindla rahaasuri juures. Kui rahvamajandusele saab kindlamad jalad alla, kavab mure homsepäevz eest ja ühtlani kapitaalide hoidmine ja kogumine. Viisid:

a) Hoidmise õhutamine tähtis.

b) Oleva kapitaali liikuma panemine, näit.: linnavavatus, siin võtame maast kapitaali ja saadame väikstunule. Seda teed tuleks rahapuudusel vasutada.

c) metsa müük, osade pantimine j.n.e. on ka tähtis abinõu.

d) osa maad harimisest välja jätta: võhe tasuvate viljade pinda (oder, kaer) vähendades ja muudades kanja ning leinapõldusid. Väheneks harimiskulud ja harimis kapitaal läheks teistele põldudele

e) kõduste väärtuste (sõnnik) tõstmine. Liblikõielaste karjatoodukts tasutusel, läheks vähem kapitaali kunstsõnniku ostmise peale. Kapitaal saaks vabaks.

Ka viisimajapidamise alal võiks ettenähe: fosforiidi kasutus - superfosfaadiks simbertöötatult, kuid ka siin on kapitaali puudus peatakistuseks olnud. Siis Kawa kõne kasutus seotud lämmastikku valmistamiseks.

Üldist kokkuvõtet tehes leiame et praegune aja ülesanne on joonva talituskapitaali muretsemine ja selle tasutuse õpetamine agronoomiliste jõudude poolt.

3. Läbivääkimised:

kõr! Rubel leiab, et kalkulatsioonides tavitatud nisitsheina hind 150 mrk. pund liig kallina tundub.

h-ra Liidemann: vastab, et nisitsheina karjale söötes selle kasutusväärtus isegi 200-250 mrk. pund tõusek.

kõr! Kõlvin leiab et soovultuuril siiski takistus oleks sest sõõheina tegemine olevat kallim, kui saadud väärtus.

Tuleb arvestada ka kauba müügisõõmalustega, sest näit. Viimaal olevat kõigest 5 meiereid.

h-ra Liidemann: tähendab, et ta on takistud oma kõnega seda võõdisolevat ala ekplaamile tuua. Tuleb teha ühine programm. Ükskõik talud võivad ju teist teed käia. Soovultuuri arvustades leiab, et meil pole veel põllul tehtuse küsk mis annab. Põhendab veel, et ta pole takistud üldist retsepti anda, sest see oleks ainult juhtiv laune ja mõte.

Kõr! Roger annab teada et tuleval kolmapäeval pidulik koosolek ja Dr. Al. Eisenschmidti poldi ülesseadmine

saab olema, kus jooksvaid asju ei arutata.
Ksr! Käbin kinnitab, et juhatus on teadlik ka võimalusi kuidas noori Seltsi tegevuse lähiseisse tõmmata.
Ksr! Roger vastab selle peale, et see küsimus ei ole
Noori tuleb järjest juurde.
Ksr! Martinson kinnitab, et on teadlik ka lahedamate
raamatute muretsemise küsimust.
Ksr! Kivi P. Elavat põhjal tuleks muretseda suuremad raamatud, ehk raamatukogule mis kapp, mis 8000 mrk
ümber maksma läheks.
Ksr! Kask soovitab seda küsimust järgmise koosoleku
päevakorda üles võtta.
Ksr! Stal tähendab, et lugejate vastu on meie raamatukogu kaugaegse kinnioleku üle.
Ksr! Kivi vastab, et kunni juhatus pole vastatulnud raamatukogule viiuli muretsemise suhtes, senni raamatuid võimata
välja anda.
Ksr! Mägiste soovitab järgmiseks pidulikuks koosolekuks,
ksr! Grossi soovitusel, võnelema kutsuda Dr. Kurvits'et,
kes ka sama õpeamture lõpetanud, mis Dr Eisenschmidt.

Koosolek lõpeb kell 23.15-

Koosoleku juhataja

Protokollija: P. Ruhel.

Lisanned:

Protokoll № 9.

Arvadeemilise Põllumajandusliku Seltsi pidulik üldkoosolek Dr. Al. Eisenschmidti pildi ülesseadmise puhul 29. oktoobril 1924 a. Seltsi ruumes.

Algus kell 20.15. Pildi ülespaigutamist seinale toimetavad ksv! ksv! Roger ja Käsebier

Avamiseks võtab sõna esimees prof. P. Kõpp sõnega:
„ Mis võib ja peab noor põlluteadlane õppima
Dr. Alx. Eisenschmidt'ilt."

Al. Eisenschmidt töötas Tartu ümbruskonnas. Tema tulekuni olivad teised tegelased olnud kõik enam vähem entsüklopedistid. Rahva vaim oli äratatud ja oli vaja põhjalikumale tööle asuda. See oli ärkamisaja II järk.
Selles õhkkonnas algab oma töö Dr. Eisenschmidt.
Kust võttis tema selle jõu töötamiseks? See selgub peagi kui vaatleme lühidalt tema haridusse käiku.

Tema sai põhjalikku haridust nii teoreetiliselt, kui praktiliselt. Peale gümnaasiumi lõpetamist õpib tema mõisavalitsejaks Hesseni juures Kastre mõisas 3 aastat.
Selle juures sai tema esimese õpetuse. Peale selle oli ta valitsejaks Tiidjärves ja Kaagveres. Viimases kohas puutub ta kokku Tartu seltsiomnaga. Eisenschmidt saadetakse nüüd Königsbergi, kuhu loetust ta suurt ei saanud. Seal õppis tema Jaapani sõjani ja lõpetas ülikooli. Mõne aasta pärast läheb ta Saksamaale tagasi ning töötades ülikooli juures omab Dr. phil. auvraadi.

Tema tugev külg oli, et tema praktiliselt enne head vilumust oli, kui ta teoreetilise teadusse kallale asus.
Ülikooli läks ta oma küsimustele vastust otsima
Nüüd algab ta oma seltsiomdlist tegevust.
1906 a. peale töötab ta Tartu Põllumeeste Seltsi juures, kuhu ta abiesimeheks valiti. Siin võttis ta agaralt osa kommisjoonide töst, kursuste ja võnede ning näituste korraldamisest. 1913 a võtab ta end Seltsi tegevusest lahti

peale selle nii tal Seltsi tegelastega mõned korrespõrked olid olnud agronoomilise abiandmise suhtes.

Tema tegevus põllumajanduse ajakirjanduse põllul väärib re tähelepanu. Seni ilmus ainult Laasi „Põllumees".

Kutsuti ellu uus põllutöö ajakiri. Selle peatoimetajaks oli Al. Eisenschmidt 4 aastat. „Põllutööleht" andis hoogu mitmel alal. Tung põllumajanduslise hariduse alal suurenes.

Kaubanduse osakonda Põllumeeste Seltsi juures juhatas tema. Hakkas seda väljarendama ning muutis selle ümber Tartu Majanduse Ühinguks, mille põhikiri 1908 reisni poolt kinnitati. Maj. Ühingu tegevuse juures tulid tähtsustesse vahe muretsemises. Kuid ka siin leiab tema väljapääsu teed. Tõ mudal enese isikus usaldust äratada väljamaa äridest. Nii saadi sealt kõige kaupa laenuks. Mõne aastaga oli ühing suure jõu sees.

Eimese ostu ja müügi-ühingu loomisega oli aga luua ka kesk ostu vahet. Keskühingut riene valitsuse poolt ei lubatud. Siis loodi Tartu Majanduse Ühingusse sisseostu vahet teistele väikematele ühingutele. See oli Eisenschmidti mõte.

Tema tegevuse ajal panti mõne aastaga 50 piimaühingut rajama J. raede Lunkeps & Embliku eestvõtel.

Asutati Tartu Aiavilja Ühing, mis ajesaadusid konserveeriti. See likvideerus aga varsti peale tema surma.

See oli ainukene asutus, mis tema on asutanud ja mis kinguse läinud.

Temast lähtek ka mõte välja Põllumeeste Keskseltsi asutada. Tõ tahtis luua ülemaalist, mis aga võimata oli vale kubermangu tõttu. Mõte võeti üles Pärnu põllumeeste päeval. Valiti toimkond, kes pidi Keskseltsi kohuseid täitma. Tõ oli seal ja pärast ka Keskseltsi juures esimeheks. Soieti ametisse instruktorid. Korraldati maaparandusbüroo. Asutati seemnevalja toimkond. Kui oli tarvis kirjandust välja anda korraldas ta kirjandustoimkonna.

1913 aastast, peale Viljandi „Ekkingut" tahtsus Eisenschmidt kohalt. Siin puutusid kaks vastasvinda kokku: Eisenschmidt ja Tõnisson. Vaated läksid lahku agronoomilises abiandmises. Tal oli oma seisukoht, millest ta mitte loobuda ei tahtnud. Keskseltsi esimeheks valiti Kalm.

Tõimekasvatus ja sõidupärandus ala.

E. korraldas esimesi juhuviljakatseid Jaanimõisa ja väetuse alal. Anus väljasortide parandusele. Kaugemale jõudis ta oma lipukaeraga (Eisenschmidti kaer).

Korraldas katseid kunstväetiste alal. Siin töötas ta kunstväetiste nõukogu alal. Ametnikud ja kokkukõlted tulid pärast tema juhtide kokku.

Suurem tegevus on tal masinate ja riistade propageerimisel põllumeeste kas

Küsimus, mis teda enim huvitab on seemnepuhastuse küsimus. Tellib Röberi Triumphi ja triöörisid. Tellis ka muid riistu ja laskis neid Eesti oludele kohalelt ümberehitada.

Aga kallal anus ta töötle. Tõ püüdis konstrueerida atra mis oleks Eesti põllumehele kohane. Tema plaanide järele on valmistatud Tartu Põllumeeste Seltsi ader, mida praegu „Tegusi" vabrik valmistab.

Vedru äkke ja kultivaator leiavad tema õhutusel laialist tarvitamist. Kiitis Planet junior juurimi juurevõlja laialimisks.

Masinatega rehepeksmine võtab tema õhutusel hoogu.

Tõi sisse iseõitjate süsteemi. Siis muris ta mootor rehepeksumasinaid. Tema õhutusel tekkisid Daimleri mootoriga veetavad rehepeksumasinad.

Tema tegevusel kogunes T. M. Ü laadusse põllutöö riistade kogu, mis saadeti muuseumile.

Kõdumaa põllumajanduse uurimine.

Saadeti küsimusleheid laialt vastamiseks, kuid see asi ei edenenud. Siis võttis Eisenschmidt uurimise alla kitsama ala ning võtis ise palgatud laialt Tartu maakonnast 200 talu isegi mitu korda mõnes kohas. 73 talu kohta sai ta ümbertöötamiseks põllulisi materjale, mis ta ümber töötas ja mille põhjal ilmus tema töö: „Väikepõllupidamine Tartumaal."

Peale selle oli ta veel mitmel pool seltsides esimeheks ehk Juhatuse liikmeks. Neidamtsi oli palju.

Tuleb awesse võtta, et see tegevus nõudis nõrk vaevalt 7 aasta jooksul.

Temas peitus algjõud. Pea oli tal alati motteid ja ideesid täis. Töötas alati rahulikult piramõõda.

Oma ilmumisega tõi ta ikka hoogu raasa

Temal oli iseäraline reastõmbavuse omadus seltsondlises töös.

Tema olix mitõsti praktiliselt, nui teoreetiliselt ettevalmistatud oma tööle. Teised nujud nehwatavad tema ees. Ta läks otse elust teaduse juurde.

Et tal niisugune praktiline eeltseadus oli sai ta ka tegelixule põllumehele ligi tungida

Tema leidis tee põllumeeste juurde. Ja ka tede leiti põllumeeste poolt väga tarwilix isix olevat.

Tema uxu tega olid alati nõuxünjate sabad. Kõigile püdi ta juhatust andma.

Ta oli võitnud suure lugupidamise ja austuse.

Tema maturel oli osavõtjate aw väga laialine.

Sel koht, kus Eisenschmidt töötas on veel praegugi raba. Ta ei ole veel võänlist järeltulijat leidnud.

Tal oli suur püsivus ja järjekindlus ja alati tasakaalus olemine

Tal puudus väirlus, radedus. Seda ei olexs võinud tema kohta ka isegi vaenlased ütelda. Ka nendega käis ta aumehelixult ümber.

Isegi need kellega tal korxupürkeid tuli, isegi need kiipmtarid alla tema juures väirluse puudust nagu: Anton Jürgenstein ja Jaan Tõnisson. Seda mõtet on väljendanud ka Joh. Kuxx.

Tema kohta on väägitud palju. Öeldaxe. et tema polnud xüllalt isamaalane, waid kosmopolit. Kuid tema tegevus näitab hoopis teistmgust pilti. Talle tehti ettepanexuid palju murema palgaga Venemaalt, xuid ta on need tagasi lükanud. Ta katsus eeskõi agronoome ikka xodumaale

töole saxendada. Eesti tegelasi püüdis ta ka võexilt tagasi tuua ja neid siin tööle panna.

Dr. Al. Eisenschmidti surmaga katkexad Eesti põllumajanduses üldised juhtimise siltjooned. Ei suudeta enam seda sindlat sihti alalhoida. Põllumehed on laiali vajunud. Tõstaxe tihti sixsteise huvide vastaselt.

See on xüll osalt tingitud ka sotsiaalsetest vahedest. On märgata ilme puudust agronoomilises alhiandmises. Puudub ühtlus.

Lõpu poolkuvottes vaatleme, mida on siis Eisenschmidti tegevus meile näidanud:

1. Kuidas ennast ettevalmistada praktiliselt ja teoreetiliselt
2. Kuidas tegelikke põllumehi ühistöole äratada.
3. Kuidas pisivalt ja järjekindlalt töötaxe
4. Kuidas suuremeelselt oma ülesandeid täita.

Ta oli xui täht, mis paistis ja konaga xustus, selletõttu on tal sarnadust C.R. Jakobsoniga.

Dr. Al. Eisenschmidti puldi ülestseadmisel Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi nummidesse on valitsenud xaxs tagamõtet:

1) lugupidamine xäduvad tegelase vastu

2) tuletagu see pilt meile meelde tema tegevust, mida omale alati võime eeskujuks seada.

Tõsti väägis ta ix: meie oleme eelväägi, pärast meid tuleb aga taga-väägi, kes võitluse lõpuni viil ja kes võidab!

Kõne lõpp.

Juhatuse poolt antaxe teada, et uuteks Seltsi liigetexs on vastu võetud:

üliõpilane	:	Jürgenson Jaan
"	:	Värtnik Heinrich
"	:	Hirsch Johannes
"	:	Hindrikson Nikolai
"	:	Viirason Eduard
"	:	Pullerits Johannes
"	:	Silver Juhan

üliõpilane: Grünfeldt Endel
" : Jürjer August
" : Käsper Gustav

Ülalnimetatud üliõpilased on vastu võetud liikmeteks Tuhatuse koosolekul 25 okt. 1924 aastal.

Koosolek lõpeb kell 22.30.

Koosoleku juhatataja:

Protokollerija: P. Rubel.

Liikmed:

Protokoll № 10.

„A.P.S.!" Üldkoosolek 12 XI 24. a 18 õ.

Päevakord:
1 Täiendavad valimised.
a sekretariaat
b raamatumaja töötaja
2 Põhikirja vastuvõtt.
3 Läbi räägimised.

1. a. Sekretariaadi valimised.
Käsebier ettepanek
sekr. K Kirsile, abi: Pullerits, asemele Kiisler
Enamuse poolt, vastu 5 oldes. Seega valitud.
b raamatud. töötaja valimised.
Ettepanek: i liikmeks - Rummo.
i kandidaat. Rat.
i asemele - A Roger
ü — Välgaots.

2. Parandusi põhikirja vastuvõtt.
Ettekande järgmised parandused:
§ 9 - selle auliikmed võtab vastu kutsutud üldkoosolek — A Käsebier
§ 7 ü Mõõsmus. Tuhatajatel liikmetel on kõigi tegevliikme õigused peale häälestusõiguse ja õiguse valitud saada.
§ 12 - — kodukorras määratud ajaks ~~maatud pole~~. tasutud s. o. — A Käsebier
§ 20 lõpp — põhikirja muuta ja auliikmeks ~~vastu võtta~~ valida.
§ 24. kas majaisa või majavanem. — koosolek poolt ob - majaisa!
§ 25. - asemiku teine asemele, selleks järgmisel juhatuse koosolekul teatades.
§ 26. — esimees, ehk teine poolt määratud asemik — —

§ 27. — Lõpetajate arvestuskaardi ja diplomitööde teemade kinnitamine Selts Majandusliikmete koosolekul.

§ 32. Liikmemaksu kogumine — pro komisjonide töö tegemise parandamiseks muudatuste vastu võetud

Põhikirja ülevaatamise — vastu võetud.

§ 3. Läbirääkimised

Kuidas saaks noori liikmeid Seltsile lähemale tuua. Komisjonides on äbolisi tarvis ja noored teeks tööd küll, kui oleks aus nõu see töö juhatamise.

Kn! Käbin: Tõnava on ülde komisjonides rohkes -pead mõne, nagu jaotamine tainik. jn.

prof. Köpp: Siin pole mõeldud mitte otsenõuke tainik. töost, vaid nõtke noorte liigete tutvustamine selleja-selts liigete õigusta ja kohustustega.

Oja: Tuleks korraldada koosolek eriti noorte jaoks. Seal tuleks anda teateid Seltsi ajaloo, tegevuse, tähtide, põhikirja jm. kohta. Sellest väärid ka mõte-liikmed aja võtta.

Kn! Käbin soovitab noortele esti-koosolekut mõte pidada või noorem juhatuse liikmed võiks teatud ajal noorsele informatsiooni anda.

Roggi ettepanek: Põhimõtteliselt noorte informatsioon tähtsuse tunnustada ja korraldus juhatuse kohale jätta.

Oja-Käsebier - Arvatavalt pole tarvis võerast kutsuda kuid iga liige võib oapoet kaasa tähtsid kaasa tuua

Võetakse vastu mõni liikmed: / LRinne, ATreiberg, Edagerda ASuht, KKinno, PEnnson, BTominga, EKonnit M. Tõnisson, Ajaanson, Jaanson.

kontrollime ette mõtte ettekutsud kirjad Käsebiin juhul tahetpoom raamatuoskuse voorponi peale

Käbin: Maak. Vol. nõved paremaks selgitavad kohtu ja olmes aeg toetuspalveid saada.

Oja: juhatus peaks saatma kutsed mõtteaga-tainik. asemõnsadele, nt liikmed on ära.

Käsebiin: Mõnes asutaks peab raamatupidaja vastutavat olema.

Kn! Oja: I Ostmisõõnad tainik. alustab töö ja vajab töötaade

II On ettenähtud Selts mõne ja selle teostamiseks võimas juba anda.

III Selts ajaloost. Tuleks anda ajalugu kirjutamiseks. Ka Selts albumi vormides oleks soovitav.

Käsebiini ettepanek: Valida komisjon kodukorra parandamiseks.

Teiselt poolt on otstarve, et selleg. nagu kiire ei ole.

Käbini ettepanek: Käsebiin seal põhimõtted üles ja esitab komisjonile

Prof Köppi ettepanek: Algatajaks Käsebiin, kes esimees komisjonis konkreetsete ettepanekutega.

Käbin ja käsebiin võtavad ettepaneku tagasi.

Prof. Köppi ettepanek- vastu võet.

Käsebiin esitab komisjoni koosseisu:

1 Käsebiin	6 Mõtsar
2 Roger	7 pr. Mõtsar
3 Oja	8 Martinson
4 Gross	9 Pullerits
5 Jakobson	10 Pr. Martin
	11 Võlma.

Tõnisson ütles, et need liikmed kõik koosolekul pole ja palub põhjendada, et nemad osavõtte ei saa.

Sellepärast teab ka Käbin Stepan:
Praegu valitsad vaenlased Tagasivõtta
Käsebais võtab esitatud vaenlased
Tagasi.

Akõsebais esitab nõuk Jõulupeni
vaenlased.

Arvatasse, et aeg on kiire-edasimi
ne.

Käbin teab Stepanovsi: Jõulupeni
vaenlased.

poolt 13 - vasta 3.

Enga vasta võetud. Aeg jääb ära alla
labitiscaas - kui ennem - kui noored
ära võidavad.

Jõpp 3/4 11. õhtul

J. Martin.

Leida Rimm.

L. Kiisler

Protokoll № 11.

A. P. S. Ü. Vilsandi 26. XI. 24 koll 8 õhtul
selts ruumes.

Juhatas esp. J. Roger; protokolli kirjutab K. Kiisler.

Päevakord võetakse järgmise järjekorra
kujul vastu:

1. õp. L. Rimm kõne: „Agronoomi ülesanded
Vihiskondlikus agronoomia alal.
2. Tehnilis-majanduslike protokollide kinnitamine.
3. Juhtkonnad asjad.

1. õp. L. Rimm ütl:
Agronoomi ülesanded vihiskondlikus agronoomia alal.

I osa.

Vihiskondlik agronoomia ja selle tähtsus meie põllumaj. tõstmises.

Kõigi saadustes, vihiskondlistes ja administratiivsetes ülesannete nagu, mis peab esimeses ennekõige õigustikku ökonomilisi ja loodusliki tiirmed kõige paremas maakerimises ja äraeemaldamises, nagu tiisikus, millel on ülesandeks põllumajanduse tehnilisest ja ökonomilist parandada parema metoodse tarvitusele võtmisega, majapidamise organiseerimisega ja elanikude organiseerimisega kultuur-ökonoomilisel, - see on põllumajanduse politiline osa, mis nimetatakse vihiskondlikuks agronoomiaks.

Selle maal on olemas omast valdusega agraar-reform. See ei tohi aga piirduda ainult uute maatoovitamise õigusi andmisega, vaid peab ka meie põllumajandust tõstvaid juhtusid tõstma. Vihiskondlik agr. on selle küsimuse tõ lahendamisel üks kõige tähtsamaid abinõu.

Vihiskondlik agronoomia näitab meile, missugused teid meie põllumajanduse tõstmiseks tuleb astuma valida, ülesanded on vihisk. agronoomil töö suure tähtsusega meie põllumajanduse edenemisel.

II. Vihiskondliku agronoomia ülesanne.

Kõigi vihiskondliku agronoomia töö/päästet on vahvale näidata kindlaid põllumajandust parandavõtteid, põllumajanduse produktiivsust tõsta ning rahvale uute parandust ja tõimendusta lähtevõimist põllumajanduse alal kergendada.

Võimalikult põhjalik maa loodusliste ja ökonoomiliste olude analüüs nõuab tehnilise - ja agronoomilise kujuda leidumise nende kõige rationaalsemaks kohandamiseks - see on agronoomia teadust, katsetamist ning ökonoomia uurimisele töö.

Vihiskondliku agronoomia ülesandeks on kohaliku põllumajanduse õige diagnoos nõuab tema puudusi määramise.

III. Tihkvoodlikun agranoomia töö metoodid.

Ona ülesannete täitmiseks tarvitab tihkvoodlik agranoomia katseasutusi töid; viib põllumajandust haridust kodides ja väljaspool kooli läbi; annab põllupidajatele otsekohest agranoomilist abi korgis põllumajandus haridus ja talumehe majapidamise õnnestumise alal tihkvoodlikuude ülesannete täitmiseks; organiseerib elanikku tihkvoodlikkusse ühistusse.

Katseasutused. Katsejaamade paranduamine ja tarvolisel arvul soltamine agranoomide töö tagapõrje rajamiseks õigusliku vahele tingimata tarvolik.

Agranoom kui organisaator. Tihkvoodlik agranoomi ei olle mitte ainult teadlane, vaid ka sotsiaalne tegur. Ta loob uut rahvast kultuuri, mis ise peab uut põllumajandust looma. Töö puudes peab väikese raskusega ületama, töö ees vabalise olema.

Põllumajanduslik haridus koolides. Kõrgema haridusega agranoomi ja tihkvoodlik ja kõrgemad ametnud; keskharidusega agranoomi ja põllutöö juhatajad. Alampõllutöö koolid valmistavad õigeliku põllumehe ette. Kõige laiema mõju organisatsiooni põllumajanduslikus kultuuri tõstmisses õnnib maapõllelt põllumajanduslikku haridust vahva hulgas laiali laotada. Tähtsus ka väikeväikeste eraomand põllumajanduse alused vahvaste viia.

Põllumajanduslik haridus väljaspool kooli. Ülesanne põllupidajad arendada, et nemad oma vaateid, mitte ainult praegune põllumaj. arendada. Õpetamismetoodid on: 1) elav sõna (loengud, kursused jne.) 2) trükisõna abil (kirjandus, kuulutused jne.) 3) näitetegevus: põllumajanduslikud näitused, nimesõnad jne.

Tihketegevus. Agranoomilise töö võib ainult siis kõige paremad tagajärjed anda, kui ta vahva ühetegevus ühistegelikku asutuste pääle on rajatud.

Tihkvoodlikun agranoomi töö ühtsed mõtted mõtte suunata põllumajandusalade. Vastane ainult kõige tähtsamad.

Põllumajanduslikud kadusõnastuse sõna, mis tõstab vastavate nõuetega põllumajanduslikke kaupade ning ühe põllupidajatele laiali laotada, mis põllukultuuri arendamiseks vaja läheb.

Põllumajanduslikke ürituste ja messinate kaubanduspunktid korraldatakse selleks, et parimate messinatega tutvuda ja et kallimad messinad põllupidajatele kättesaadavaks teha.

Samu puhastus punktid saadavad seemnepuhastus messinate komplekti, et puhtaim seemnet jaotada.

Tihkvoodlikun agranoomi töö loomakasvatuse alal. Loomakasvatuse edendamise töö viiakse läbi järgmiste meetodite järele: näitused, loomade mõõtmised, kursuste korraldamine, ringkondade varustamine vajalike tähtsustega, tõuraamatud, karjakontrole ühtsused jne.

IV. Tihkvoodlikun agranoomi organisatsioon.

Ka kõikides tihkvoodlikes agranoomi riikides peab vajalikuks, et üks ühine võrk mõtte tihkvoodlikun agranoomi organisatsioonist läbi, mis seotud on võistlusega eri kooside ning grupi vahel. Meie kohus ei ole mitte eri tihkvoodlikun ühenduse äratarvitamine, poliitiliste ning ühiste arvete õigustamiseks, vaid meie kohus on rahvale anda aga kultuuri, mida ta õigustatud on meie käest saama.

Tihkvoodlikun agranoomi organisatsioonid mujal:

Itaalia.

Tihkvoodlikun agranoomi organisatsioon on siin tõendatud põllutöö õpetuskoha poolt antud. Organisatsioon siseb kõik provintsiaal nõunikust ja komisjonist (ema juures nõuandev organ); provintsiaal õpetustest ja abiõpetustest; iga ringi nõunikust ja komisjonist (ema juures, ringi õpetustest ning abiõpetustest. Tihkvoodlikun agranoomi õpetust rügilt, põllumeestelt ja tihkvoodlikun asutustelt. Põhiolemus on ainult vaba parkand.

Põhja-Ameerika Ühisriigid.

Agronoomilise abiandmise töö organisatsioon oleneb sellest, et riigas on eraldi ja agronoomilise koosseisu olemas, mis seisavad: põllumajanduslisi kolledžeid, katsejaama ja agronoomilise abiandmise osakonna. Agron. abiandmise osakond sisaldab oma direktorit ja 4-5 viitmelaset nõunikku ja abipersonali. Põllumajanduslikud kolledžid on kõrgemad õppeasutused, mis seisavad põllumajanduslikest osakondadest, laborid, katsejaamad, õppeaiad, põllumajanduslised klubid ja kursused oma lugemistega.

Venemaa.

Agronoomilise abiandmise korraldus armeenial ei kuulu kuigi ulatuslikku kaalule. Juhtimine on ühe ametniku ja nõukogu käes. Siin on küll üksikud töötajate täiendamise põhimõtted, aga seegi puudutab peamiselt kõrgemaid, ja ka para-kuna päält õpitud ühe agronoomi.

I. Agronoomi, kui ühiskondliku agronoomia töötaja.

Ühiskondliku agronoomi arenemine peab sõltuma oma maa üld- ning põllumajanduslikust eriarengust, sest ühiskondlik agronoom on õpetajaks põllumajandusliku kultuuri astme tõstmisel. Päris agronoomi teadmiste omal eriala on muidu nõudmised tema ümbruse vastu, tema viimane arenemisvõimalus otsustada väga raskesti väärtuse.

Ühiskondliku agronoomia tegelane peab olema see, kes läbi viimised poliitilistele täiesti erapooletu. Kõige tähtsamaks ajendiks on ühiskondlik agronoom tegelaste puudus muidu aadelkonna ülimuslikku võimutsemise ning ühe vastu, mingi nõu selle üle kõigutada kultuurilise tähtsusega mingi ametiasu selle ergu vastu.

Läbivaatamised: ettek. Bja: referent tähendas, et vaadeldavas laenduse osas on käsitlemata mõningad, mis tegelikult pole nii.

Dr. Tammann: Mõned küsimused on alg, mis käsitleb on võimalus tagajärgi saavutada, nii et neid ka näha oleks ja kes on võimalus kava koostada, mis erinevas piirkonnas tehta.

Referent: Vastus oli juba mõne küsimuse referaadis antud. ettek. Kõiv: Ennekõik põllutöö-soovitusi saamast. Tuleks leida meetodeid, kuidas neid tagajärgi kindlamalt leida võiks, tuleks ka kõigalgi põllumeestega lähemasse kokkupuutesse astuda, tuleks neid lähemalt tõmmata katsete demonstreerimisele ja. Põllutöö soovitusi majapidamised pöörata ka mitte palju nõudeid, mis ei ole vastavad oludele, pigem püüdma võtteid muutmisega.

Dr. Tammann: Mõnigust mõni viis selge väärtuse-kohasemaks muutuse pidada? Mõõdupuu mõõdu oleks mõõdi kasvatamises selge parim, et neilt, kelle ja kuidas tagajärgi saavutada.

Dr. Kask: Ei küsimusi vaid minna, on tähtis, et oleks viisid põllupidajaid selgitada, mõnes tähtsuses ja mõõtmises kindlaid valikut ja. Vaja tähtis ja kooli kasvatus pidataks mõõdupuu püüdma et töötaja ja põllumehe koosseis ennekõike ühtsust saavutada. Rahvakooli ja alus pannipadi; mõni ei ole lugupidamust seisukohtade vastu, ei võimalus läbi lõime, siin tekivad juba klooride vahel, tähtis on et kool põllupidajatele kindel ja. Iga ühiskondlik agronoomi ülesandest oleks ka õhutada rahva kooli - mis ühes koolis käiakse nii perenaiste, nii ka täiskasvanute tegevus, siis võiks ka p-t-koolidel suurem edu olla.

ettek. Kõiv: Muidu puudutas agronoomilise abiandmise töö ja, et mõni vaadeldavas põllumajand. korraldusi nii põhitõdesid organisatsioonide päält. Ameerikas on ühelgi nii ka mõõdu kasvatuse kõrval põllumeeste teenistujaid, ka mõni tuleks selle päralt käia, millega nii pole tagajärjed kõhnemad olnud.

Prof. Kupffer: Küsimus kerkib selle ümber, kuidas küsimuse tagajärgi saavutada, tuumaks otsa võtta mõni tüst. Kuni õige tähtsam on iseseisvi agronoomi töös, agronoomi pool võimalikult mitmekülgselt arenenud isiku olemas. Mõõt kooli õpetajaks mõõdupuu lugejate, kuid nii põllumeeste tähtsa tähtis oleks päästavat punktumeeste.

Referent: ~~muidu ei~~ dr. Tammanni küsimusele

küsimusele on ülevaate vastus antud. Nii puudus küsimuses, misugust mass viisi meie oskajuse võtta, sõis tähendaks nüpelgu, et meile isiklikult mulvot ameerika korralduse, kuid Eestis tuleks iseseisvi oldu tuu käsu, mis vastab Eesti oludele.

2. Protokolli. Et endised kirjatoimetajad ei ole veel oma protokolle oma kaasa pöörd on päevakorra punkti ära.

3. Jooksvad asjad: Majanda komisjoni otsuse muutmise ettepanek 4/3.000 margalt. Juhatuse liige ettepanek summa paotuse pärgmiselt: pundupõõsi kasvatamise ümargudelt 33.000 mk. ~~võtta ära~~ ja ei kasvatamise juurt 1924. lõpuni 200 mk., kuna ülejäänud umbes 2.000 mk. mahuta Aivi kasvat. Ettepanek võetakse ühe häälega vastuolijaid mulvot vastu. Maam tähtaeg I.II.1925.

Juhatuse liige ettepanek volitada juhatust laenu teha kohtu ettevõtte korraldamiseks 75.000 marga suuruses. Ettepanek võetakse vastu. Vastu ei olnud.

Majanda teadmiseks ja et 6. kuu ja jõulupuu palmi ei võtmine tuli a. 4/ veebruari nimi esimesel koosolekul ja peasekretär nõustel lõigetud käsu: „K.P.S. ühistpoolt ei tahtmisega nende nimega.

Koosolek lõpeb kell 12.30 õhtul.

Koosoleku juhataja: E. Klogt.

Protokolli kirjutaja: K. Kiisven.

K. Kiisven.

L. Martinson.

J. Martin.

Protokoll № 12.

K.P.S: erakorraline üldkoosolek, resevaadalal juhatuse algatusel kokku, päevast Reegi Protokolli Selleski [3. XII. 24. a.

Avab üldkogu. Kirjatoimetaja Kesküla ja loeb ette päevakorra:

1. hra K. Zolki kõne „Entomoloogia katsejaama tegevusest 1924. a."
2. Läb: vääramised
3. Protokollid
4. Uue põhikirja lõpuline vastuvõtmine
5. Läb: vääramised.,

millise päevakorra ka muutmata kujul vastu võetakse. Sõna saab hra K. Zolk. Ta ~~tõõ~~ lühikene referaat.

„Kevadel möödus 4 a. entomoloogia katsejaama tegevuse algusest. Selle aja jooksul on katsejaam püüdnud kõik teha, millised ülesanded seatud, vaatamata puudulikkuse sissesõidu ja abinõude peale. Sõltudest oleks tähtsamad.

1. Katsed ja uurimistööd
2. statistiliste andmete kogumine kahjulikkuse puturade leidmise ja ainitatud kahju kohta.
3. Nõuandmised.

Nii on entomoloogia katsejaama oma ülesandest ühiskasi katsejaama saamisest üldpõllumajanduslikust ja riiklikust huvidest väljamineku palju kaimal alusel töötanud asutuseks muutunud, mis ka arusaadav, kuna ent. katsejaam ainuke sarnane laadis. Referent teeb lühikese ülevaate ent. katsejaama ülesõitest ja arenemisest praegusse vormi.

Käesoleva aastast katsejaama töödest, mis tervikut ülevaade ja ei saa. Sellepärast tuleb piirduda üksikute uurimistöödega.

1. Jätkati olemasolevate alatud uurimist – <u>puuvase ristiklehna seemnesaagi vähenemise uurimine entomoloogilisest seisukohast</u>. Selles ülitähtsas küsimuses on juba varemalt olemas mitmes seisukohad, ja nimelt:

1. nistrikeima väsimus (Kleemidüggeft)
2. bakteriolaagilised tingimused
3. maapinna alus
4. nistrikeima kärsaka praak tehtud kahju
5. nistrikeima loomulise tolmlemise küsimus.

millistest viimased vaid entomoloogide huvivalda kuuluvad.

a. Nistrikeima kärsaka, nii seemnekäitaja küsimus, teeskides päevavaresele tõi eilist tähelepanu, ruid teised teadlased asusid eishuvitatele nistrikeima kärsakas pole nii kahjur ülalse tähtis nistrikeima seemnesaagi jaoks. Skõlemad vastused on äärmised. Läänemaal ettevõtet mõõtmised näitasid nistrikeima kärsaka kahjustuse vähemsaaki 2-3%, kuna maksimum kahjus oleks 14-15%.

b. Daamis tuvis mõte seemnesaagi vähenemist ehtida põhiliselt nistrikeima loomulikust tolmutajast - kimalasest (kumalaast) Läänemaal valdati imetava nistrikeima püüdmise isolaatoritega - tagajärjel: nistrikeim ei andnud ühtegi seemet, kuna isolaatoritega, kuhu kimalasi lasti seemne kaevas, oli küll vähem, kui vabas looduses. Neid andmeid analüüsides selgus: ühemaise nistrikeima saak sõltub kimalasest ja nende arvukusest, kuna nistrikeima kärsakast, kui võrdlemisi vähem tähtsat osinet.

Sel aastal kavaldati: ümbruskohtades kimalaste kindlaksmääramiseks püünissid, ruid viimaste kahjum- resultaate ei andnud. Ilmitatav on aga ümbruskaid püünise analüüsitulemustelt vaadelda. Kimalaste arv jubba muutub kimalaste tolmlemisest ülalse - s.o. aastaajast. 15 juunil mil esimene püünis oli saadi ümbruskaid, eelpoolt esimese püünide hunnik suurim augusti teisepoolsel, kust langus - tõusu tulemusel, algab. 2). Kimalaste kvalitatiivset ja kvantitatiivset arvu mis on esimeseks pinnase nistrikeima tolmutamisel. Ilmselge ülekaal on ühtlase mustal kimalasel: „Bombus lapidarius'el, ruid nii lähedases piirkohtades leidub kaob nistrikeimalt. Spetsiifilisema pinnase nistrikeima tolmutajaks tuleb pidada „Bombus distinguendus'i, kuna „Bombus agrorum'i väga mitmekesiselt taimedelt püütud. Ülalse on püütud mõõ. 8000- 9000 eksemplaari.

Kärsakate kahju selgus veel ei kahtlus nistrikeima kärsakaga võrdsel arvul esineb „Apeenus flavibens' nistrikeima mittides, mõnes seda kavaldatud maapiirkondades püüniga selgitavad

Veel kõrs korda kindlaksteha mõõtmiskohtades kärsakaid. apeenus printigmi:

Jälgimisaeg mõõtmiskohtades oli ühe nõu - Grafolmu dorsana, millise kahjur eriti mõõdetes maades ja sademeterikkal aastal suurel arvul, teatavais aegadel esineb. Nõnda kahjuri bioloogia on veel väärdemõõtmata ala. Nii ei teata mõõdetud kõrgust kuhjaga kõnnaega. mõõtmise aega ja kahju, mõõtmisaega ja kahju.

Võitlusviisidest katsetati kavaldati kolme eesmärgil:

1. kõrviaja mõõtmine (mõõdeti jälgimisel kõrvi 8-10 arvelt)
2. Sortide jõudmist kahjuri vastu
3. Segaviljas olevat ühe eriliste vastupanu kahjurile.

Katsetest selgus et kõrviaeg on kõige tähtsam - mida hiljem kõrs, seda väiksem kahju. Esimestel kõrsidel oli kahju 60%-30%, kuna viimastel kõrgeist 1-2%.

Sortide jõudmus ja segaviljas eriline mõõtmised ja ainult ühesuguselt vastlatud rajatud, nii mõõdetud sortide varajust arvesse ei võeta, ruid ka siin absoluutset tähtsust olemas pole.

Juba 1920 a. tähtavaks saamud porgandi lehevirp oli mõõtmiskohtades, seesmõõdetud bioloogilisteks. Lõunast ikka enam põhja levimedes ärgitas see kahjur eriti tähelepanu eltmisel aastatel. Võitlusviisidest mõõdetud ei alatud, kuna kahjur meteoroloogilistest tingimustest olenedes väheneva hoogsas; sellevastu aga mõõtmiskohtades bioloogilselt seda ennast. Ilmitatav resultaat selgus putuka nii kahjuri kohta, et mitte tõõtud ei kuhjum kõrtsumist esile, vaid ainult kõõrsarnaad koonad munades ja mõõdetud välistingimustest sõltuvad. Mõõtmiskohtades ei mõõdetud kõõrsarnaad koonad ka mingit kõrtsumist esile. Siit järeldus: võitluseks kahjuri vastu tuleb keskenduda, nii porgandi esimesed lehed ilmuvad, astuda; ja nimelt kõõrsarnaad koonade vastu.

Kõige kõõrdasemad olid traaktussi: bioloogilised mõõtmised. Kasu oli siin mõõdetud mõõtmistöid teha, pinnasid täielikult mõõdetud. Ei õnnestud „agiotes obscurus" koomilisem muna aga selle asukohta pinnase mõõtmise. Ei õnnestud mardika areenemistsüklust, ei mõõtmisaega

ega nurrunnimehta, ei tõsiseneva mardika toitmisviise.

Paari aasta eest tuli referent mõttele mardika tõuvusid mõne aja, teinevõrgust pottides vaeratada, mina fikseid vaeratusviisid loomulikumale tingimustega kasvilas polnud, samuti aga ka murimistel mitteosaadaw vaeratamiseks, nagu seda on Raotsis tavitusel olevad suured tsement tünnid. Toitmine õmestus või geparemini värske hoo vaeluliga, mett võtsid mardikad ja tõugud, vill vastu, kuid suid selle tagajärjel pea. Valepeal selitas referent munade vaeratamist, näidates preparaate. Samuti näitas vast munast tulnud vastseid ja selitas, et raude, nagu oleks vastsed teke samasuguseid, teatikuva osutunud. Aller paari nim vältel omavad vastsed iseloomulikud tunnused.

Kauda kõva ka kindlaks määrata munemise aega. See oli 13-19 juunini - nii juuni teisel poolel. Munadest tekkisid tõugud aga alles 44-45 päeval, mitte kaks nädalat pärast, nagu arvatakse.

Võitluseviisidest osutab Dr. A. Hurt maakolendust juuli teisel poolel - s.o. munastaadiumis - üldse oleks kasulik maakolendamine nagu arenemisaja vastu. Raske on aga sel ajal maakolendust läbi viia. Selgem tõenduseks maakolendusse tagajärgedest on mitmeaastased korralikult kokkuvõetud jaurvilja põllud, kus pea ühgnji traatuss ei sine.

Edasi teib ettekande referent lühikese ülevaate traatussi paraasidi kohta. Juhib tähelepanu juba ilmunud artiklitele ning selgitab, et varsti on kogu referendi poolt tõsielulnumaid traateid. Selgitab ja näitab preparaate ja ülevaateid

Teistest aladest puudutab referent lühidalt statistiliste andmete vagunist, mis pole mõeldud mitte mingite teaduslikeks, vaga ka majanduslike eesmärkide silmas esinemes, vaid just selle, põllumehele nii tundmata alla, popularseerimiseks.

Lõpuks ütleb, et on vast täpsemalt ülevaadis iseseisvat praktamd, mis seda vajadust. Ülekõe ütleb et referaati suurelt just uue informatsiooni tule-

vaste töötajate ülespitsile vaatlejaamas, mõelnud. Seega lõpeb referaat.

Juhataja annab sõnavõtu E. Ragar.

Läbi küsimisel referaadi kohta võtab sõna A. Käsebier, ja küsib: „Kuis on lugu meie viitsheina seemnevaagi kindlustusega, ehk kas vast ei leidus mõnda teist kultuuri, mis viitsheina asel sundaks täita?"

Referent: Selitab et nimetet küsimuse kallal väga kaaldaselt töötatakse. Kontrollkogjalisest seisukohast vaadates on fakt et „Bombusite arv metsade vähenedes väheneb, millised andmed kindlakstehtud Venemaal. Samuti pole veeda häirud pikaaegsetes meriläs: vaeratada. Jääks vast võimalus viitsheina õietolmu katsuda liitenaks muuta - nii meriläs viitsheina looma hakates. Kuid see veegi on küsimus. Tuleks tõsiasalt just Bombusite arvu suurendamisele asuda, kas neile teat kaitseraioone väljakuulutades ehk midagi muud viisil.

Pöis: sõnavõtjaid referaadi kohta pole.

Järgmiseks päevakorra punktiks on protokollid. Viimelt on kinnitamata kolme viimase koosoleku (8. X.; 12 XI. ja 26. XI. -24). Juhataja palub ette nimetada kolme kinnitajat. Nimetatakse prl. Mardin, prl. Kiisker, prl. Martinson. Leoldab, et kinnitajad teeks seda järgmisel koosolekuks.

Järgnel põhikirja lõpuline vastuvõtmine

Juhataja esitab põhikirja ja palub kes parandusi soovivad ettevõtta sellekohaseid märkusi paragrahvide vastuvõtmisel esitada. Tähendab veel korda, et asja tõsiselt võetaks, kuna vastuvõtmine viimane ja lõpuline. Edasi pidi olema sellega juba seotud.

A. Käsebier: Teeb ettepaneku enne parandusi esitada ja siis põhikiri korraga vastuvõtta. Ettepanek võetakse vastu.

Prl. Martinson: küsib § 3 kohta: kas seal liig väike pole öeldud?

Raagu ja Käsbiir rastavad, et neid mõnedki mis rahuraagu poolt nõuetekse silmas on peetud, ja et § 2 ja inseneerasjanduse tegevusava ületestud.

Kesvasila: arvutab § 24 ja leiab et juhatuseliikmete arv suur, kuna juhatuskoosolekute kvoorum nõuetest 4. Kas ei hakka see juhatuse tööd? Ehk oleks soovitatavam väiksem oleks 7 liikmeline juhatus. Kattepanemist ei esita. Temale vastab Käsbiir, ettekande motiive, miks juhatus nii suur valitakse ütenäitud. Peab motiivina ette soovi juhatuse kaasatõõmata varemaid tegelasi - õpejõude. Ütsaadab et neil aga võimalik pole tegelikult tõhk juhatuses ajapuudusel kõikidega. Läbiviiates peavad nooremad liikmed olema Seltsis siis nii suur juhatus. Täistarvistusi, arvab, ette ei tule. Tegelikult pole neid ka veel kunagi seltsi tegevuses olnud.

Eenam küsimusi ei esitata. Juhataja juhib koosoleku tähelepanu vahale põhikirjale mis lubab 2/3 koosolijaist põhikirja muuta, ja annab häältestuse. Häältestusel võetakse uus põhikiri ühel häälel vastu. Erapooletuid ega vastu hääletajaid pole.

Vastuvõetud põhikirja tekst on järgmine:

„Akadeemilise Põllumajanduslikn Seltsi põhikiri"

I Seltsi siht, ülesanded, õigus ja asukoht.

§ 1. Akadeemilise Põllumajanduslikn Seltsi siht on:
a.) oma liikmete arenemiseks kaasa aidata,
b.) nii võimaldada nendel kodumaa põllumajanduslistes küsimustes täielikumat ülevaadet saada,
c) kodumaa põllumajandust ja tema arenemist igakülgselt uurida,
d.) põllumajanduslist teadust ja haridust edendada,
e) kodumaa põllumajanduslise kultuuri tõstmiseks kaasa aidata,
f) oma liikmete huvtlusringe laiendada.

§ 2. Oma sihtide saavutamiseks:
a) võimaldab Selts oma liikmetele tutvumenist kodu- ja välismaade põllumajanduslise kirjandusega,
b) korraldab nõne-, vaidlus- ja täiskoosolekuid, avalikke nõnesid ja õpetusi.
c) annab välja põllumajanduslist kirjandust
d.) asutab kapitaalsid teaduslikeks otstarbeks, kui ka liikmete toetuseks.
e.) kogub teateid oma liikmete kutsetöödesse puutuvate küsimuste üle, ja
f) edendab oma liikmete vahel sõbralikku vahekorda ühiseks tõõks kodumaa põllumajanduse heaks.

§ 3. Seltsil on juriidilise isiku õigused.

§ 4. Seltsil on oma nõue ja oma pitsat peakirjaga: „Akadeemiline Põllumajanduslik Selts. Tartus."

§ 5. Seltsi juhatuse asukohaks on Tartu linn, tegevus piirkonnaks Eesti Vabariik.

II. Seltsi liikmed, nende õigused ja kohustused.

§ 6. Seltsil on tegev-, toetajad- ja auliikmed.

§ 7. Seltsi tegevliikmeteks võivad olla Tartu Ülikooli üliõpilased ja õpejõud, kui ka kõik akadeemilise haridusega E.V. kodanikud.

Märkus 1: liikmed, kes enne Ülikooli lõpetamist Ülikoolist lahkuvad, võivad Selts. tegevliikmeteks edasi jääda.

Märkus 2: Toetajatel liikmetel on kõik tegevliikme õigused peale hääleõigus ja

ja õigust valitud saada.

§8. Tootajatega liikmetega võivad olla koik E.T. kodaniknud ja ka juriidilised isikud, kes Seltsi huvidele kaasa tunnevad ja ennast pohikirja ja kodukorra määrustele alla paigutavad.

§9. Seltsi auliikmeid valib Seltsi kutsutud üldkoosolek iseäralistest teenistest eest pollumajanduse alal, ehk Seltsi ehk.

§10. Seltsi tegevliikmeid vötab vastu üldkoosolek juhatuse ettepanekul.
Tootajaid liikmeid vötab vastu Seltsi juhatus.

§11. Liige võib igal ajal Seltsist lahkuda, sellest kirjaliselt juhatusele teatades — kui ta enne kohustused Seltsi vastu on töitnud.

§12. Samuti võib juhatus liikme väljaarvamiseks nimetada, kui liikmemaksu Seltsi koduskorras määratud ajaks tasutud ei ole.

§13. Väljaastunud liikme liikmemaksu tagasi ei maksta.

§14. Liikme väljaheitmine võib sündida üldkoosoleku poolt juhatuse ettepanekul, kui liige end Seltsis maksuga korra alla ei paigutada ehk Seltsi sihtidele vastu töötab.

§15. Seltsi sisemise korra ja liikmete omavahelise vahekorra määrab ligemalt Seltsi koduskord. Koduskorra määrused on koigile liikmetele kohustuslikud.

III. Üldkoosolekud.

§16. Üldkoosolekud on kutsutud ja liht-üldkoosolekud.

§17. Kutsutud üldkoosolekid peetakse vähemalt üks kord aastas Tähtaja tegevuse ajal.

§18. Liht- kui ka kutsutud üldkoosolekud kutsub koosse juhatus tarvidust mööda oma äraanägemisel, kui ka revisjoni komisjon ehk 1/10 liikmete nõudmisel.

§19. Kutsutud üldkoosolekus võivad ainult nimelised Seltsi tegevuse puutuvate küsimuste otsustamine.

§20. Liht üldkoosolekud on koik kutsutud koosolekus õigused, peale õiguse juhatuse poolt esitatud aasta aruannet ja eelarvet kinnitada, juhatust ja revisjoni komisjoni valida, auliikmeid valida ja pohikirja muuta.

§21. Kutsutud üldkoosolek on otsusevõimuline, kui juhatuse poolt koigile liikmetele kirjalikud kutsed päevakorraga vähemalt 10 päeva enne koosolekut on välja saadetud ja kui vähemalt 1/10 häälteõiguslisi liikmeid koos on.
Märkus: Kutsed saadetakse ainult tegev- ja auliikmetele.

§22. Liht üldkoosolek on otsusevõimuline, kui temast 3 päeva enne avalikult teada on antud ja kui vähemalt 1/10 liikmeid koos on.

§ 23. Otsused üldkoosolekul tehakse lihthäälteenamusega, kui seaduses pole kindlat häälteenamust ette nähtud.

Märkus: Põhikirja muutmisel, koduvaravastuvõtmisel, ühendamisel ja muutmisel ning liikmete väljaheitmisel on tarvilik 2/3 koosolejate liigete häälteenamust.

IV Seltsi juhatus

§ 24. Seltsi tegevuse juhtimiseks ja asjade ajamiseks põhikirja ja üldkoosolekute otsuste piires valib kutsutud üldkoosolek ühe aasta peale vähemalt 9 liikmelise juhatuse: esimees, 2 abi-esimest, kirjatoimetaja, 2 abi-kirjatoimetajat, laekahoidja, üks laekahoidja abi, majaisa ja 3 juhatuse liikme asemikku.

§ 25. Kui üks juhatuse liige aasta jooksul välja langeb, kutsub esimees asemiku tema asemele, sellest järgmisel juhatuse koosolekul teatades.

§ 26. Juhatuse koosolekud on otsusevõimulised, kui vähemalt 4 liiget koos on, nende hulgas esimees ehk tema poolt määratud asemik. Otsused tehakse lihthäälteenamusega.

V Seltsi tulkallikad.

§ 27. Seltsi tulkallikad on:
1.) liikmemaksud, 2) abi- rahad asutustelt, ühisustelt, seltsidelt ja isikutelt, 3) annetused ja kingitused, 4) Seltsi poolt korraldatud loteriide sissetulekud ja 5) sissetulekud teistest Seltsi majandusliikmetest ettevõtetest.

VI. Revisjoni komisjon.

§ 28. Üldkoosolek valib ühe aasta peale 3 liikmelise revisjoni komisjoni ühes 2 asemikuga.

Märkus: Revisjoni komisjoni liige ei või muus Seltsi vastutavas ametis tegev olla.

§ 29. Revisjoni komisjoni ülesanderks on Seltsi tegevuse revideerimine.

VII. Seltsi likvideerimine.

§ 30. Seltsi tegevust võib likvideerida 2/3 hääleõigusliste liikmete koosolekusel 3/4 häälteenamusega.

§ 31. Seltsi varanduse saatuse otsustab Seltsi likvideerimise koosolek.

§ 32. Kui likvideerimise koosolek Seltsi varanduse kohta erilist otsust ei tee, siis läheb see Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnale.

Läbivääkimiste all teatas juhataja, et nuteks liikmeteks on vastuvõetud: hra dots. Tennmann
üliõp Birkental ja
üliõp Reinart.

Majaisa teatas, et olmud kurbade sündmuste tõttu jõulupuu pidamata jääb, kuna selle asemele võib olla korraldatavas järgmise semestri algul tee- ehk kohviõhtu. Neile kes jõulupuu raha ära maksmud teatab, et võivad seda soovi korral tagasi saada. Kes soovi ei avalda, selle raha arvel automaatselt järgmise õhtu peale edasi.

Eelnõu: Seltsi juhatuse ette Põllumeeste Kesknõu: kutse 14 detsembri aruandetavale põllumeestepäevale, ühtlasi soovi avaldades, et Selts saadaks oma häälekandjaid esitajat. Ühtlasi avaldatakse lootust, et seltsiliikmed rahva seas põllumeestepäevale rahvarohket meelelahutuse ilma aitavad.

Eduskojate kandidaatide esitamise: Käsebier, Roger, pr. Martin ja hra Tolk. Viimased kaks aga keeldunud, nii et valitakse

Käsebier ja
Roger E.

Pr. Martin teatab et peale koosoleku on näpunäide ja meelelahutuse toimkonna nõusolek, ning et veel ära ei lähe.

Lõpuks soovib Käsebier veel majaisa viimase nõusoleku puhul kõigile häid jõulupühi ja hüüatab kaialuseid jõulupuu arajäämisel seda lõbusamaks kodune jõulupeoga.

Koosolek lõpeb kell 22 10 min.

A Martin
B Käng. Joh. Käsebier.

Koosoleku juhataja: E Roger

Protokollija: Joh. Pullerits.

Protokoll № 1 (13.)

Akadeemilise Põllumajanduslikun Seltsi koosolek
4 veebruaril 1925. k.a.o., arvis nummes.
Juhatas Roger. Protokollis Pullerits.
Päevakord võetakse esitatud kujul vastu. Järgneb ettek. A. Eelase
kõne: „Eesti maaviljandust".

Referent teeb lühikese ülevaate Eesti: kuuluvast – Eesti nii ilusaim kolt Euroopas, võib olla pea terves ilmas. Suur osa ilust langeb vee, järvede, jõgede osakaale.

Maa pole ainult veeduselselt ilus, ilusad on ka inimese tegevus, ehitused, linnad, teed.

Eesti rahva kohta tähendab referent, et pole veel ühesugust samast vastutulelikust ja viisavast rahvast näinud. Kõrvuti rahvas elanud, nimelt Soome-, Saksa- ja Slaavi rahvustest – eut rahvuslikum vaenu pole mängata. Samuti väärtustatakse kõrvi rahvuse vastu. Ühiselt rahvuslikused ja reformeeritud, kui ei ka siin pole usuvaen mängus. Iseloomult lähevad rahvas, vanaldades saagli pidurdab rongisõitu.

Poliitiliselt vaba talupoegade maa, kus igal kantonil oma kaalu iseseisvus.

Majanduslikult on rahvas vanadest rõivastest ja germaanidest loomulikku arenemise teel tõusnud.

Maatulundusliselt glaasjalikult väikepõllupidamise maa, kus kuni alla 3 ha umb. 100 000, 3–10 ha 100 000, kuni üle 10 ha 2000 inimest. Väiksemast elanek on ehitusviis – enamatähtsat rahvus all. Talud on kiiri mehaniseeritud – odava elektrijõu abil.

Maa kasvusliselt on tähtis, ühtlane vana v.h. viitsaun ajapidamine, kus karja virts põllu- ja heinamaadele jaotatakse. Kõik põllup. kasu karjakasvatus. Kohut leidub kaua, stepid puuduvad peaaegu täiesti.

Talupidaja elab jõukalt, kuid ema tagasihoidlikun, vana elu viisi tõttu elab väga kitsalt.

Eesti väike nii 4 129 000 ha maa-alaga (Taani 4 131 000 ha, Eesti 4 321 000) Rahvast elab 3 000 000 (R. 3 200 000, E. 1 250 000). Ehapõhiselt maad

ule 40 %. Põlluall umb 10x vähem maad kui Taani, heina all 4 x rohk. Põllupind väärtab rahvamajanduslikult: sellest: ain 1/3 teravilja all (ülej. 1/3 heina, ja 1/3 muud) Teraviljast kõiksam nisu (50%) vähem kaera (24%) oha (6%) maisi (1,5%) Põldkultuur kõiksaim ristikein. Saagist oleks: nisu 21,5 dopp. t. ha-lt (D. 29,3 E, 9,6) maisi 420 d.t. (A. 455, E 242), kunstheina 84 d.t. (D. 40, E 18) looduslik heina 74 (D 30, E. 12) d.t. Hernal kasvamiski kehvasti karjapidamine.

Väetusainest kõiksaim naga õelohud virts.

Rohtsed oleneval on aga kindl. Taani karjaloadad - Schweitsi pea alati piisavad - ainult puhasloadad.

Taanlasi (1921 log). 1421 000 peast (A. 42.585 000), siga 544 000 (D 2.79 000) Tähtis on ka mesilastepidamine, mis annab 6% kogusaagist.

Karja tõuge 3 - Simmentalist, Schwyzi kari ja Freiburgi kari.

Karja väärtust kimmat. kahjust reguleerib tõu-, liha- ja piimalaenamus.

Keskm. lehm kaalub 860 - 1000 kg. Teadaq umb 4700 kg a. (D. ule 3000 kg)

Karjaparandus ühinenud asundused kontrolliide, mtg lõpmes kõik kohn koosnes ühtsest tõuparandusse seltsiks. Karjaparandus juhon 1825 a. asutatud riiklik ametkond.

Piimaprodukte 25 milj. kr. tõstatamise juustus, kastepiimas. Võid vedasse sisse - rohkesti Taanist. Pea kaupitajad - Saksamaa, Suurbritannia, Hollandi. Piimasaaduste väljaveo on andnud 1900 a. 51 milj. kr. 1905-1913 - 83 milj. kr. aga 1919 22 milj. kr. Piimavalmistajad ühinenud ühtsiklisess piimaühisuste liidusse. Liikmeid üle 100 000.

Üldine sisse- ja väljaveo 1928 põllumajanduslikkes toodetes.

Välja	karjasaadusi:	103 milj. kr. eest	
	karja	10	—"— —"—
	liha	3	—"— —"—
Sisse:	väetusainest	11 milj. kr. eest	
	looma toitu	75	—"— —"—
	seemneid	4	—"— —"—
	põllutöö riistu ja masin.		—"— —"—

Maaloodete hind on viimasel ajal ebakorrapäraselt langenud (index 136, 1924 valmistatud index 103).

Sissevedu 1924 omamaal valm. saaduste vahetamas tunnistas sisse: leivaviljan 73%, viinil 37%, loomalihe 12%

Maatulundusliikmed seltsid, ühingud on täismeni armunud. nõusoledes nüüd ühtsiklisess organisatsioonis - Talunõunike liidus. mille liigete arv umb 300 000. Talunõunike liit on nii maatulundus vaimuline, nii poliitiline keskorganisatsioon. Üldiselt samast parteilist sõltumatust poliitikas olemas poole nagu meil - rõhud nõudmistavad mitmest parteidest koosnedes ühise maatulundusliikmed koosmõnes. Talunõunike liidu juures asuvad ühised kesasutused, talupoegade sekretariaat. jne Üldiselt on ühinemud nõudmised kõrged, kutseühingud.

Taanlase kohta on 25 a. vanemused andmed järgmised.

puhtaaa.	Kohad	3-5 ha - 2,7%	Talud:	3-5 ha 100 %
arvtv		5-10 —"— 4,1%		5-10 —"— 80 %
4,1%		10-15 —"— 4,6%		10-15 —"— 75 %
kapitaalst.		15-30 —"— 4,8%.		15-30 —"— 65 %
		üle 30 —"— 5,3%		üle 30 —"— 33%

Nii väikematel kohtadel tuleb 1 ha-lt on kõige korda suurem nii nõudmine. Kogu kapitaalst tuleb on: 40% maa väärtusest, 28% hooned, 4% pmnd. 11% loomad Maahind väga kõrge - nii 6 ha hind 60-70 tuh kr. milline asjaole võimaldab teiste maadega võrreldes maa odavam, rasvendada. Piima päevakiirtsmus on 8 t. kõige tõepaer. Tegelikult tõstatamise küll 9-14 t mudi.

Laiteteallid selleaastu annavad häid tulemusi väliskaubanduses võimaluses.

Üldiselt tähendab et, Schweitsist -vaba talupoegade riigist midagi palju veel õppida oleks.

Juhataja tänab referenti ettekande eest ja avab vabi väärimised.

Prof. Kopp. juhib tähelepanu just talupoegade liidu kui vaba talupoegade riigi ehitusele.

Referent: tänuendusnõnda talup. liidu kohta. Kui partei-poliitikast oleks kohta hinnates on talup. liit täiesti.

Dots. Piirne arvab, et poliitiline seisukoht liidude vaenus olla ei või, kuna poliitika ja ühiskondlik agronoomia alati üksteisest teravpiiriliselt kohutatus pea ei olema, mida ka tuleb vaen.

Refer. vastab et midagi vaenu temaga oma seaduslikus ajal ei ole märgand. Teenitab veel täiemist poliitikat lõpetamust.

Läbivõõrimised referaadi üle lõpevad sellega.

Eelarv võetud juhataja sõna. Loeb ette mõned sissetulnud kirjadest. Saare ja Harju maavan. val.te sõtar otsus laetuse asjus, Läänemaa val. on määranud 10 aasta mk. laetust. Valga mk. valitsus saata mk.. E. Seaduseandjate Selts vajab instruktori mida tegutsemise teha palub. Eelarv: ühiõpilaste Laenutuse kiri meie norraldamise ja muudide asjus. Ühtlas. selgitas juhataja et ainult 1 töö kohe Seltsi peab hra Martin Arvat et võiks rahul olla, kui raamatukogu jaaks viimmuid saaks.
Juhataja vastab et võib ainult ühe töö saada. Ühtlasi, et juhatus esialgu otsustanud on siiski nõudmisele.

Koosolek lõpes k. 10[30] õ.

J. Poska
A. Kiisberg
A. Suht.

Koosoleku juhataja: Eelogi
Protokollija: Joh. Pullerits

Protokoll № 2

Akadeemilise Põllumajanduslikku Seltsi koosolek 18. veebruaril 1925. a. kell 20[45] õhtul.
Juhatab esimees P. Kõpp, protokollerib L. Kiisberg.
Päevakord: 1) ksr. A. Käsebiersi kõne: Üldised sihtjooned Akadeemilise Põllumajanduslikku Seltsi tegevuses ja kohustused, mis langevad üksiku kaasvõtlejate peale.
2) Läbivaatamised.

Kõne mõte kokkuvõtlult: Harilikult kujuneb seltsides välja seisukord, et tegutseb vähene osa liigetist — juhatus, kuna teised õnnam vähem passiivsed päalt-

vaatajad on. Ja harilikult ei oodatagi kõigilt liigetelt aktiivset kaastöod — on rohkem ainelise toetuse pärast — vormaldavad üksikuil tegutseda. Kuid meil on olukord teine. Meie seltsi põhikirja punkt esimese järele on meie silmi: Komna liigete arenemiseks kaasa aidata — seda on kat tehtud koosolekute, lugemistega ja raamatukogu kaudu, kuid seda on vähe; see punkt jaaks küll olema — oma liigetele arenemisvõimalusi anda. Järgnev koosolekute põhikirjas ettenähtud punkt esimese alla kuuluvate ettemõtete üksikasjaline käsitlus. Ainelise jõuna ei ole meil liikmed Seltsil kunagi arvesse tulnud. Ei saa kedagi vajuta arendada — igaüks peab ise selleks võimalusi otsima ja Seltsi ülesanne on seda otsimist toetada. Ennemalt, seltsi algpäevil, oli rohkem liikumist ja elu. Inimesed olid üksteisega kõik tuttavad ja ei pelgand üksteist. Peab üksteisega tutvuneda püüdma, et ühist keelt ja ühiseid sihte leida. Sel kombel ei tule pärast elus võõrvu töötades juurdekasvu poolitamisi ja tühiste asjade pärast kaklemisi ette. Igal ühel on võimalus aktiivselt Seltsi juures tegutsevate toimkonde töost osa võtta — praegu kannatavad kõik toimkonnad tegelaste puudust all. Peab püüdma ise areneda ja teisi arendada; mitte katsuma teistelt ammutada, vaid ka teistele pakkuda.

Rummo: tehti ettekirjutusi raamatukogu juhatusele kõnelejate poolt raamatukogus valitseva korratuse pärast. Ühele inimesele küsi see töö üle jõu ja aidata keegi ei taha.

Pullerits: otsus — tegutsenu praegu väike. Koosolekud on loiud. Koned lastakse ühest kõrvast sisse, teisest välja. Sõna võetakse vähe. Leiab, et vanemad ksr! ka osalt aimdi on ja nooremaid kaasa ei tomba, et lahendame isegi „Rongast" keerdmõistatusi paremate puudusel. Peaks küsimusi üles tõstma ja neid lahendada andma. Peaks mitte üksi koosolekuid korraldama, vaid ka sõbralikka vestlehtuid — nagu sellys on algust teinud Meelelahutuse toimkond.

Õjs: on ühel arvamisel ksr! Pullerits'iga. Leiab, et on toes-

ti aly meie oma talu tundutada ja mitte asjulit võõrastpoolt kõnesid kuulata. Seiab, et osa toimkondi väga uniselt töötavad – näiteks on seemnekogude korraldusega tõsi laoxil. Fotograafi tormakuma tööd võiks põllumajanduse teaduslise kinoga ühendada – korraldus ja ergutus sääl juures on vast tähtsamaks, kui esiti. Mineraasete kõrna ülesvõetud mõte on aga ainuinne jäänd. See võiks meid endiski vast midagi huvitavat filmima ergutada ja kõnedel näiteks kursustel oleks sarnased filmid suureks abiks. Selts albumi korraldus on seitsmes – peaks kogumu korji lisgete piltide. Raamatukogu korralduseks peaks ajatahes alga jätkuma ja vanemad raamatukogud peaks selle omaks puhaks kohuseks tegema.

Takjas: ettekeide noorematele loorduses on vast ehk veidi liiga karm. Loomulikult on noor ülõpilane algul kartlik ja punduvad tal ka teadmised sõna võtmiseks teaduslikkes küsimusis. Soovitav on tingimata väiksemate küsimuste lahendamiseks toimkondi luua. On kuulda olnud vanemil ees! raamane aja puudus, et piinlik on neid segada lugemislaual tutvuse otsimise otstarbel.

Ad. Martin: koosolekud on liig soliidsed ja selle tõttu igavad. Peaks väiksemate huvitavate küsimuste tarbeks kõrvalkast asutama ja neid küsimusi vestlõõtutel harutama.

Käsebier: ei olnud ütelus, et loodus valitseb, just mitte ettekäitena noortele mõeldud. Soovitan just suuremat tutvumist. Praegu punduvad inimesed tegelikkude teede läbivõimiseks.

Õja vahel: see on nagu koka kõne kassile. Anna võtsaja kõks – ja ongi valmis

Käsebier: Koneldakse, et maal sama loomult konesid kuulatakse, kui meil – pole tõsi – maa on selle paasi aastaga, mil sääl väike liikmi olen, palju arenend

Vahelhüüe: ise ehk oled arenend?!

Käsebier – ei, mitte ise. Pidasin ühes päev hästikuus vaxseis külas konet ja tagajärg oli otse üllatav kirjandase tellimine.

Rootsi: õpetades õpime ise, see on kindel. Kuid meie, eestlaste iseloom on juba kord sarnane kõikide ja sellepärast võõras seltskonnas ei taheta palju sõna võtta ning ei saagi teadmatust kõne üle kohe, enne tutvunemata, mõtteid avaldada. Oleks vast soovitav, et enne keegi juba tulevad referaadiga tutvuneks ja nii siis vaidlused tekkida võiks. On hää, kui juba ülõpilase põlves harjutatakse koneleid pidama, kuid peab ettevaatlik olema laiemale hulgale esinemisega, kui selleks veel võimalust ei ole. Peaks enne seltsis tegelikud küsimused, millega võõrspool esineda võiks, läbi arutama – see annaks esinemisel suuremat julgust. Filosoofilistest küsimustest tõsenti kõrvale hoida poleks vaja ja sarnased küsimused peaks harutusele tulema mitte vast küll ametlikul koosolekul – vaid ehk kavatsetavas Meelelahutuse ringis.

Takjas: ei võtnud ettekeidet noortele passiivsuses mitte halvas mõttes.

Õja: tehakse Meelelahutuse toimkonnale süüdi ja see julgustab sõna võtma. Oleme teaduslik selts ja tõotame koos ees seisnas, kuid, kes ei tahaks vahel ka meelt lahutada ja seks ongi ellelelahutuse toimkond loodud, mille koosolek algab umbes 10 min. pääle ÕPS'i koosolekut.

Käsebier: Koneide korraldamise toimkond oli olemas, kuid ta tegevus ei edenend – algas liig hilja enne pühi oma tegevust, et konelenda korraldada.

Rinne: punduse tõesti oskus konelda. Üks Seltsi ülesanne on tegelikule elule ette valmistada. Kui talumees ei oska konelda – pole ime, kuid ime on, kui haritud inimene seda ei oska. Meie koned on liig raskekaalulised, teaduslikud, ühekülgsed ja selle tõttu koormavad ajule seeditda nagu liig raske ja ühekülgne toit kõhule. Teeb ettepaneku – iga nädal koos käia ning üks kord teaduslik, teine kord päevaküsimusi käsitlev teem päevakorda võtta. Koosviibimine oleks sundusliik ja sõnavõtmine. Iga üks võtab vaja harjutada: endast konelemist välja arendada. Ei tohi koosolekuid liiga

peaks vendlada, et mitte inimesi elemale peletada. Vorks konede pärsuse ette kindlaks määrata. See oleks paeiu ettevalmistus tegelikule elule-sest ise agronoom peab oskama konelda.

Tarkjas: koosoleku aja pürimine on hää küll harjispuile, kuid noored paneks see veel rohkem kammitsa.

Kõpp: Koned peaks olema piirat ja asjalikud, nagu hära Rinne'st aru sain, kuna aga läbirääkimiste aega piirata ei tuleks.

Ad. Martin: peaks korraldama mitmesuguste küsimuste koosolekuid. Küsimused antaks ennali ja koosolekul-leiaks ühiselt neile vastuseid.

Rinne: need on juba tehnilised küsimused. Ettepanek kas minna vana rada – teadusliseide konedega koosolekuid pidada ehk, et iga kolmapäev oleks meil küll koosolek, kuid ühel nädalal teaduslikku, teisel kergema, jooksva sisuga.

Kõpp: Iseine koosolek tahab aega, peab lühedalt tegema.

Tomson: on nõus hra. dots. Rinne'ga. Õpetajad ja vilistlased peavad juhatusi andma.

Kõpp: Kas keegi ettepaneku kohta sõna soovib?
Sõna soovijaid ei ole. Hääletusel võetakse põhimõtteliselt vastu.

Käsebier: teeb teatavaks Konede-päte ja kristiseriste koosolekuu aruteluse koosoleku 2. III. 25 kell 8 õhtul.

Pullerits: peaks küsimuste lahendamise võimalusi korraldama.

Kõpp: Küsimuse näiv on-ei ole ühtlust õnnam Seltsi liigete vahel, pole sidet, puudub omavaheline tutvus. Peab kõigi Seltsi tegevusse rakendama-ühele, kahele on see üle jõu. Arvustada on kerge, kuid ei pea mitte ise tegevusest kõrvale hoidma. Meil on nimekirjas 170-180 liiget, umbes 30% on ära, kuid ka siin oleks jõudu on jõud, millega midagi ära võiks teha. Ei ole vahandus: ma ei oska. Iseliste juhatus ei loo toimkondi vaid need tekivad vabalt ja igaüks leiaks võimaluse töötada, kui tahtmist on. Võib oskamatuse korral vanemate käest ehk õpetajast Seltsi liigete poole pöörata. Korraldusankudi lehti ei ole tagasi toodud päale mõne üksiku-vaadelgem päält, ollevat paasüüvne. Kõik tõsised küsimused on enaegi põhjalikumad olnd, samuti koneleminekuringis-ühel aastal see läkagi läbi, kuid jälle vastus. Jah, õigus on, et valides agronoomi ülesandeid peab konelemisega arvestama. Meil on kaks poolt: 1) teaduslik pool-Seltsi ühe ja ei Seltsi hõng-ükstesest arusaamine. Meil tuleb elus koorru töötada ja kui meil hää arusaamine ükstesest on jäävad kõik väiklased nägelemised ära. Hõng ja ühe peavad ühesuurt kasti ja ühtsalt arenema. Meelelahutustoimkonna mõte on hää. Avaldab konelejale tänu. Teatab, et ennemalt kavatsedud ruumide remonteerimise eelarve on võimalus avanend-saaks 3 tuba juurde-1 kavatsedakse välja üürida, 2 jääks omale.

Rogert: kannab ette ruumide remonteerimise eelarve:
I tuba 38 □ jalga põranda p.
II " 25 □ " "
III " 39 □ " "
Kokku 103 □ jalga " " = 21 □ sülda. mille värvimine ühes kitkumisega jne à Mk 2.50 - per □ sülg = 52.50 -
7 akent — à " 1.50 - " aken = 10.50 -
Kokku Mk. 63.00 -

Ühekordsed kulud väheneväd, kui ära anda viimane tuba, millisel juhtumisel tasub ümarsik selle remondi kulud s.o. Mk. 24.50 -. Omal tuleks tasuda remondi kuludest Mk. 38.50 -. Üür on Mk 60.00 - kuus. Välja antava toa üür oleks — 30.00 -
Omal jääks tasuda kuus Mk. 30.00 -

Kõpp: juhatusel pole eelarve järel õigust omapead sedasi kulu teha-kuis koosolek arvab?

Tomson: küll kallis on praeguse toa üür, vaevalla ei saaks? Muite vastu ei väeta.

Kõpp: vana toa kohta ei saa konelda, see on enne juba vastu võetud ja kuulub päälegi teisele peremehele.

Aje?: kes on loodetav kaasüürilane.

Rogert: „Tartu Teataja" tasemetus.

Kopp: peame sarnasele ürituskule andma, kes meid ei tüdita. Paneb otse lisaküsimusi vastu võtta, mis ka tehakse.
Ojä: Tartu käsitöölist tahab vabaduspäevaks korraldajaid. Ülesanda Tartu Maakonna Valitsuses hra Saarele ehk mõnele.
Käsebier teeb organiseerimatutele kord! pütaks kohusega kaitsemalevasse astuda.
Koosolek lõpeb kell 22.45

Ahmad Rummo.
A. Rendersteen
A Reinart

Protokoll #3.

Ak. Põllumajandusliku Selts: üldkoosolek reedel 11. IV. 25. k. 85.
Juhatab esi. abiesimees protokollib esi. kirjatoimetaja.
Päevakord: 1. Juhatuse poolt esitatud seisukoha vastu.
Jõuab ka Th. Pool: kõne „Silo tähtsusest".
Karjatoodangu tõstmisel ilmselt kerkib ülesse karjatoitmise küsimus. Selgitab lühidalt toodangu ja toitmise vahekorda, iseloomustab Eesti karjatoitlust normaaltoitlusega võrreldes. Toob ette nõudmised karjatoidu valiku, ning leiab et meie talvisel karjatoitmisel teidab mallavuse, s.o. kvantiteedi koostetraatsiooni ja mahukuse suhtes ponduvused. Ilm võimaldab jõutoidu säästmisega, mida ka selle asemel ja ühesuguse toitaine tarvitamise viib seadusipärasuseni ning on hiigkallis. Olles vaos teed ülevaate paranduseks.

1. Rohke juurviljatarvitus, nagu see on Skandinaavia maal.
2. Peine P. Am. Ühisn., Schweitzi ja Hollandi tarvitatav te – silotoit.

Silo on isegi põldtööde juurviljamaadesse, nagu Taani, Rootsi aset leidnud, ning võiks ka meil täiskõlbmus leida.

Silost võib võrrelda heinaga. Heinas on koostsentreerimine kõikvõimalik kuivatamise - kasvuva võimalustamise tõel; silos ehk ensilhoim, temperatuuri ja bakterielegilaste tegevuse abil.

Tähtsus vahet vahe silo vahel: 1. Ameerika ehk tornsilo helehallikas 3-5 m. diameetrus ja 40 m võigu kõrgus. Täidetakse

kõigepealt vilomaterjaali - maisiga.

Referent näitab valgeid pilte Ameerika silotornidest.

Järgnes lühikene silo sindriva valmimisprotsessi kirjeldus. Tem täidetakse kenaga. Umbes 45 p juurest on ehk tonni hinga mise ja põlemise peale õratarvitet. Samal ajal surevad äädikhappe ja viinhappe piisilased, väidi hiljem piimhappe pisilased. Toit vajul korsen - ja valmimisprotsess on läbi. Toit - sööt on mass omab hapuka maitse.

Ameerika tornsilo täidetakse nagiga. Põhjapeal päevalillega, millise taim ka meil nõne alla võiks tulla.

Umbes samad protsessid symivad muldamuudetes kust materjali juures. Kastmed on siin suuremad - suuremad ühtlasi ka võimalused kylmamõ juurvilja ehk kartulaid, või; suurel hulgal sinevaid juurvilja päälsed edaspidi õratarvitada.

Teine silotüüp on n.n. Schweitzi silo. Tarvitatakse rohenahkust väetatud rohtu, mallakaid hädalaid, rohki. Tarvitati enneõhtust kuumkuse kastmest, ka siiski vartel rikked - mõnda aeg mine enne tulid. Hiljem väeti tarvitmele kastid silo valmistuses, mille juures ühtlasi vastavaid mikroobid valjakujunesid.

Lahenduner Ameerika silost kaotada suurus ja täitmine peeket. Temperatuuri reguleerimine on ka parema võimalust soonuti mitme järgnelne täitmine, mis symib ilma vaktsi mõnda kaovaba. Protsessid symivad umbes samad, mis Am. silogi juures. Täitmine symib mehhaniste vihtide kaupa umb iga 24 tunni tagant, nii et ühe vihi jaoks võetava ossajuse on +50° - +60° C jaoks. Tõsi jätkatakse nii ruumi kast täis. Täitmisaatmise ehk vahega ronal tuleb vajutada silok pakkama. Silo omab magnesiumi vaatse värvi tonnilo.

Valgeid näidatakse pilte.

Silo häälu ehk ennet nõudvat käärimisest tarvitatud toorainest hõlmeärastest häid silot ei saa, võiks tarvitada 30% seg. võõrkehjega. Ilma silotoidume ennevat mõõta.

Silo, valmis olevus, pyysb vaua. On teada juhtumine nus silo pyys hääma oa. Ehn liigi pääsevas algavad viindlasti mädanemise protsessid ja silo riknemine.

Tähtsa ja nõbliku tarbeainena esineb piimhappejale, osalt ka sigadele, väheõ soome hobustele ja lammastele.

Miks sitet elistaša juurviljast? heinast
Heinaga võrreldes on kaotmis võrdsed, emem vähemad mitmekülje suhtes. Paremus heinast mahlasus, suurem nootsenhaltsus. Juurviljast - on võimalik mitmesugustes maa-algetingimustes ainsid sõltuvida, nagu häädalate mitmesid, kestvate mitmeaastaste mitu, kesa viljakuse. Nii võib mitmesugust kupsmust saadusest, ilma juurviljatarva jäätvidita ewam-vähem kahendada. Teiseks võib talvainetest aastast teise ülekanda ilma suuremate kaotusteta. Kolmandaks võimaldab sõltumine mitmitöjõu koormushoidmist heinaga võrreldes umb. 40%.

Need on motiividest mis kubassid juurviljakasvatust silloga arvestada. Eriliste tingimustena meil esinevad veel

1.) Alles nõrgalt arenenud juurviljakasvatamine
2.) Oleda valvastikus tõtu Eestijõu väljasuu.

Tüppidest võimes tähelpanu pöörata soovitus: tüpikülv - on väike, väb järkjärgulet tõusta ja on sõltuvuseda suhtes vastupanu.

Kangelt ei aega ei või juurviljakasvatust tähelpanuta jätkes ainult sõnle ülesanne. Need kaks mahlakat tüüpi saavutusviisi peavad käsikäes, ühtestat täiendades edenema. Sellega lõpeb ettekanne.

Juhataja tänab nõnelejat ühtuvitava ettekande puhul ja avab küsimused.

kõrv. Käsebier: Palun lühemalt nõnelejalt teateid selle üle palju kõlbeks maksma ühe sõlokasti ehitamine?

Ina Leel: vastab et tal veel suurimates suvitatud sõlokasti dimensioonides k. a. umbes 45 aas mk. maksmuslärmud, kaudmunka ehitades 1 meeter maasse 4 m. üle maapinna. Muidugi on vahud mitte ehituste sõlokastiga võrdustamine odavamalt võimalik.

kõrv. Käsebier: Kas on sellel kohal tagajõgi, kui mu ehi peale panen hiljemaks jääb, nii 2 a 4. mil vastav tõõperatuur saavutatud?

Ina Leel: Kummuse tõttes väib jõudmise ja sõõtmise protsess alata, sellepärast tuleb vahe aegade vahel tõõtmisel sõõle vajutis peale panna.

Ina Illet: Kuis oleks lugu meie kartulitoidu hulga suurendamisega mahlaka toidu arvel?

Ina Leel: Võimes kartulit kindlasti palju rohkem, isegi kuni 40 aa jäävas koguses nõuda. Meie kirjanduses oleb väide, et kartulaid üle 15 aa jäävas söõta ei või: tuleks kindlasti vaidlemisele võtta. Kallimaks jääb kartuli tarvituse vähendamisi vallis seene.

kõrv. Roger: Kuisugune peaks olema meie ühiskondliku agronoomia seisukoht sõlo osajus? Meil jäle seda küsimust veel suurelt piiramalt arutatud, väikes jõ hakata sõlo küsimust propageerima, kuna juurviljakasvatus veel heinaajal eraldi suuremat tööd nõuab ehk sõlo siin ka veel ellistatav. Kangelt võib seesainet mõõdetult juurde veerutuda, et see end ära tasuks?

Ina Leel: vastab, et tuleks enne teadusliselt küsimus kindlasti kõlbimaitada, enne teatud kogemusi omandada. Juba täpselt kõlbimaitult, käsikäes väikeste peensustega võiks küsimus propageerimisele tulla, muidu jäägevad kindlasti negatiivsed tagajärjed. Neid küsimusi peaks kahendama mere põllutöökoolid, riigimõisad, ühised, yksikud katsetalud.

Seega lõpevad kõlbiküsimused ettekande üle 1 tunne 15 min.

vahe aeg.

Järgneb protokollide kinnitamine otsustatakse protokolli koostamisel abilisi ja koosolijaist kinnitajad valida. kõrv. Kirjatoimetaja kannab ette protokollid 3. XII. 24, 4. II. 25 ja 18. II. 25. Parandusi ei tehta. Kinnitajateks valitakse esim. koosolem (3. XII. 24) protokollile ina M. Martin, kõrv. B. Lang ja kõrv. J. Hirsch. Teisele (4. II. 25) protokollile kõrv. kõrv. prl. prl. Pastak, A. Treiberg ja Kuht. Kolmandale (18. II. 25) protokollile kõrv. kõrv. prl. Rummo ja kand. kõrv. Rudert ja Reinart, kes ka protokolli kohe kinnitavad.

Järgneb suvikoosolem küsimus. kõrv. Roger: Entratab koosolekut spordikoosolem nõttega. Tuleks põhinõttelise otsus vastuvõtta.

kõrv. Käsebier: Selgitas koosolem aega ja lühikesemat käiku, nagu see käimud aastal oli, kuid mis veel parem oleks võimud olla. Paar pole nõutud mitte teaduslikkes tagamõtetes, vaid kõhuvalt mõõdasaamatuses. Sellepärast tulleks koosolekut kestuda kahe tuleval nädalal 2 x 30 päeva enne koosolekut esitada ühes proviisa eeletuurijaga, et mitte koosolekul ajajuudet ei tuleks. Kuis kujuneks see päev?

Võiks alata päevasetõusuga ekskursioonide vastuvõtmisega. Reedeõhtuks oleks koosolek esimese kõnega ja koosviibimine hõpp järgmisel päevasetõusul.

ksr. Tomson. Kas ksr. Käsebier esitas ettepaneku?

ksr. Käsebier. Ei. Samane ettepanek tuletati meeldivalt ka minu käest. Meie ettepaneku valida viielõikmeline toimkond ksr. ksr., kes kutsejaoskonnad läbitavad.

ksr. Roger. Põhimõtteliselt otsus on olemas. Tuleks asuda komisjoni valimisele.

ksr. Tomson. Kus peatume koosolek?

ksr. Roger. Arvatavasti jälle Raadil, kuni meie tarvilised sidetööd Arvab ei võeta valida ~~neljaliikmeline~~ kolmeliikmeline komisjon Tarvilised kutsed hakkab kohalik komitee koostama.

ksr. Käsebier. Võiks valida ikka viis. Valitud on meie kohustused Esitati kandidaatide ksr. ksr. prl. prl. Kiisvara, Rummo, Martin, Birk, ja ksr. lad. Mungu ja Kääpaarn.

Prl Birk keeldub, et ta ei teadvat kas meil Raadil viibib, mida tõendab ka ksr. Mägiste küsimus, et prl. Birk temale isiklikult mitu korda sellest väärikmist ei olnud Raadile jäädagi ei saa.

Prl Birk vabastatakse kandidaadist.

Nimetatakse veel ksr. Vilma ja ksr. A. Bimenthal.

Ksr. Käselier. Arvates Teen ettepaneku esitse liiget valida.

Valitakse esitse - mega kõik esitatud kandidaadid valitud

Ksr. Käselier. Palun koosolekut komisjoni algatajat nimetada.

Nimetatakse prl Martin.

ksr. Käselier juhib ksr. ksr. tähelepanu sellele, et meie ikka ehmepperis hoitaks. Kõnelejaaeg väikesem muu päevad edaspidi trepist asuva ukse kaudu, mille võti lugemistaas ujub.

ksr. Roger. Teatab, et järgmine koosolek on tuleval kesknädalal. Teel ettepaneku ka kesken. 25.ü. puhkepäeva peale vaatamata koosolekut ärapidada. Otsustatakse.

ksr. Mägiste: Kus oleks tuleva nädala koosolek päevakorras?

Juhataja: Kõnelejate ja Kuressaare Raadiost põllumajanduse kõne ülekandmise ühes valgustuspiltide ja vaadiega.

ksr. Tomson palub ette kooskõlastust lõpetada, ja selle ettepaneku kohta läbirääkimised avada.

Ksr. Käselier: ksr. Tomson tegi ühe suure ja väärtusliku ettepaneku. Kuid iga suur ja väärtuslik ettepanek peab väärilisselt põhjendatud olema. See puudub on selle väärtusliku ettepaneku juures, sest....

katkestas juhataja, ja palub ette võimalikult aega ei mõni piirata.

Tarvitseks nõukogu võtab sõna ksr. Käselier ja teatab et samuse väärtusliku ettepaneku puhul, ning ühtlasi ei saa seda juhatajale teha. peab enne kõnelejate ärakuulamist, ja alles koosoleku otsus on piiras.

Seejärel ettepaneku kohta sõnavõtu ksr. Käselier sõna ei tarvitse.

Koosolek lõpeb k. 23[30].

A. Tomson. J. Wilbaum. Mägiste

Roger
koosoleku juhataja.

Protokollija kohusetäitja.

Protokoll № 4

Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi üldkoosolek
18. märtsil 1926.a. kell 20[30].

Juhatab abiesimees E. Roger, protokollib d. Kiisvara.

Päevakord võetakse juhatuse poolt esitud kujul vastu.

Jäetakse kõne dotsent A. Kuressaare kõne: „Raadio ja tema kasutamisvõimalused põllumajanduses."

Kõneleja juhib tähelepanu raadio kiirele edenemisele, jal mööda, kuid tähendab, et selle kiire edenemise juures tuleb oodata umbes 100 aastat tagasi-jäänuksest. Tähendab esimeste katsete peale raadio alal ja tuleb nüüd meie aja juurde. Sõja ajal, kus Euroopa riikel iseäi küllalt viimasega tegemist oli, edenes raadio tsentraalis Ameerikas. Pärale sõda võttis ta seda suuremat hoogu ka Euroopas. Raadio on tunginud peaaegu kõigile aladele

on õja-päev tavalisemas asjaks saanud. Meil on saatejaam Tallinnasse asumas. Vabaduse päeval oli tema ametlik avamine, kuid kahjuks oli laine pikkus Glasgow jaamaga võrdne valit, nii et peab uuesti ümber korraldama. Igal saatejaamal on õrtsi kolm ringi: Esimene 30 klm. raadiusega, kus kõrge oderama ja primitiivsema aparaadiga vastuvõtte aparaadiga kuulata võib. Teine piir on 100 klm. kaugusel, kolmas 150 klm. raadiusega. Siin tulevad aparaadid vastuvõttes juba palju kallimad. Tallinna jaamal on see puudus, et tema aidult poolest Eestimi oderatmat vastavõtta võimaldab ja et suurem osa meele lähel, kus vast mõni mõõdavõtter leer ja kalad ning hulged seda nauti võivad. Jaama Tartu asutes tuleb terve Eesti peale Saaremaa odava raadio piiri. Kuid paiku koht oleks Pärnu. Tõeb mitmesuguste saatejaame kirjeldused. Loodab, et raadio tulevikus harilikuks meja igapäevase osaks muutub igalpool. Ka vastuvõtte aparaadid muutuvad ikka kordsoodsalt ehitsamaks ja tegelikele nõuetele vastavamaks. Juba praegu võib igaüks endale ise lähema maa vastuvõtuaparaadi konstrueerija ka on ise oma hinna poolest kõigile kättele kättesaadav. Raadio kiirest edenemisest võib kena kujutust saada Pittsburgi saatejaama inseneeri ütelusest jaama 4. sünnipäeval, kus ta uhkusega tähendas, et jaam selle aja kestel mitte üle 3. kuu muutmata ümberseadega pole töötand.

Harilikult astuvad raadiost huvitet ühtud kokku ja moodustavad klubi, et ühisel nõul ja jõul seda asja edendada ning ettevõtmas ongi raadio korraldus õrtsi nende asi, valitsus suust vahele ei sega. Meil on praegu 2 klubi: üks Tallinnas, mis aga viimsel ajal elumärke ei anna ja teine Tartus – alles päris noorukn. Praegu on tal kursuskäimas ja näitavse vastuvõtte aparaati kokku. Raadio maksud ei ole ühergi riigis suured, et mitte asja arenemist takistada. Programmid käivad kehtiga ühes ja teatavad juba nädal aega ette, mis ringi kus kuulda ja pole siis muud, kui vastuvõtte aparaat vastava lainepikkusele kohandada. Inglased ja Sakslased võtavad õige kuipsti maksuta kuulajaid. Meil maksu ei ole ja oleme siis võrdsemas suhtes kõik muutad kuulajad. Rahvusvaheliselt on aga asi veel korraldamata. Kui meil mõni Tallinna jaam kõva häälega, antenne ta mõõdagi mõnele seltsile avidile ja tuleb kuulamise eest maksa. Kuid see ei tohi igatahes asutes olla, et inimesi mitte ära hirmutada.

Kuid, mis vasu siis põllumehel raadiost on? Põllumehele ei ole raadiot veel pakut, kui tema aparaat ta just ongi. Talusele on küll kontserdid ja muud lõbud kättesaadavad, kuid nüüs peab valine (kõigest ümber) mahajäänt põllumees soode-rohkete tagategema. Tähtsad on temale õige tunniajg, ilmateated – õrtsi tema esimene ja viimene päevküsimus. Siis turuteated – ei nõua kuigi palju aega uudse teadasaamine, kuid nii mõnigi asjata lõunasoit jäänes ära; koned; haridusest omamine. Tõendatud, et meil haridusega lugu halb, ei ole jõudeg, et põllumehe juurde minna – kuid, mis on parem abinõu juurde minemiseks, kui raadio? Riigikodanikule tähtsad teated siigaegu jne. konsolekute kohta tulevad posti teel metsamurdu ümbrid hilja pärale. Kaugemas mees ei saa kunagi õigel ajal teada, millal kusagilt midagi saada ehk müüa on. Maal on tõsjõu puudus, linnas aga on korteri küüs ja töö puudus. Ühes selle tähtsa põhjuses on maa ühetoonilise elu. Kui aga maa noored kultuurelust osa saaks võtta, langeks see suur puudus ära. Raadio tooks maa elu tumedusse uut, värsket elu ja valgust. Tähtis on raadio seega kultuurelu edasiandjana. Ja mitte vähsi peremeeste kasutada ei ole ta, vaid kättesaadav kõigile. Teiseks tähtsaks raadioga seoti asjaks on elektri jõu edasi andmine traadita. Praegu on elektri suuremaks tarvitusele võtmise takistajaks asjaolu, et jõusoetajat lõputu töötaja massnaga ühendada ei saa. Alles mõneral nädalil sai Ameerikas keegi insener patendi traadita elektri edasiandmisel sissesõidule. Praegu lähemaid teateid ei ole, kuid peab igatahes kõrvad kõrvalduma. Põllumehe juures avanevad raadiole igatahes suured väljavaated.

Kõnet selgitavad arvurikkad valgus pildid.
Juhatoja tõnab kõnelejat kõnelejate nimel tähtsa ettekande eest ja avab lõbuõhtu.

kas! Käsparon – mõnigaste kuludega saaks meil AP Sõ aparaadi muretsedа?

dots. Luxepp – Aparaate on mitmesuguseid. Nii on läheda maa aparaadid või detektorid väga lihtsad ja ilma kõrgi isearalaste ahvõndeta korraga töötavad – võttakse lk. 4000, mis aga väga kallis on. Kuulda on nendega peremehi, kui ühegi teise aparaadiga. Kaugemate meade jaoks on vaja üks eha mõtu lampi ja patarei nende toitmiseks – linna vool on küll tugev. lk 4000.– seadud aparaadiga võib Inglise ja Saksamaa kõrt serte kuulata ja lk 8000.– ramuti. Odet aparaadid on kallid – isekorraldust odavamad. lk. 1000.– saaks küll lahti hõa aparaadi (ühes korvendajaga). Seda kasutuses on aparaat, seda helevemini kuulda. Detektoriga saaks kuulda Tallinna, Helsingi ja Tartu jaamu. Keskeuroopa kuulamiseks on kahesuguseid aparaadid – pika ja lühike laine püüdmise tarvis – viimasega on kõik kontserdid edasi antud, kuna aga esimene muidki eelgem on. Pikalaine aparaadile ei taheta ka luba anda – lõpetab pärast.

kas! Käsparon – koneleja tõendas kahetsusega, et Tartul jaama ei ole ja sellele tunnel kahtlemata kasu ja et Tartlane, kuid loodame tulevikus paale – on Tartu ju jõunaemast rahvast ümbritsetud, kui Tallinn ja lõpb ehk raadio siin rohkem tarvitust saab.

kas! Käsebier – praegune raadio muusika on ikka veel kassi muusika – hõa kramofon on parem. Võib olla on ka oselt meie kaugel maa äärdi.

prof. Köpp – Kramofoni loob kaugelt üle. Võib olla ülepüüb ka aparaadist või säädmisest ära, samuti ilmast. Oli juhus kuulata Verdi ooperi „Aida" – oli päris hõa.

dots. Luxepp – pääsi, kuis säädja on. Tartus on harilikult see viga, et keeratakse aparaadil ainult kahte nuppu ja teisi ei puudutada. Üldse on lühikselainelised aparaadid ebaselgemad, kui pikalainelised – viimased on ideaalselt puhtad. Detektorid on kõik selgemad

kas! Tomson – kuid meie Tartu raadio jaamaga luja, sellega kuulata

lisaks?

dots. Luxepp – see on telegraafijaam. Käsebieril on õigus. Kuulsin eha seda aparaati, millega meie algul kuulsin ja see vist tõesti raadiost isu ära ajadi. Tõdi lasevätsis aparaate Prantsusmaalt ja meie ostand neid nüüd vanu traktoridega.

Seega lõpevad lähetäkmised ja minnakse päevakorras edasi. Selmise koosoleku protokolli kinnitajateks valitakse kas! kas! Vaidrix, Tomson ja Velbaum.

Järgmise asjade all võtab sõna

kas! Käsebier – ja teatab, et on ilmunud suurem teos „Eesti" kus on kirjeldus „Tartumaa kohta. Kuid põllumajanduses puutuv osa on lõpuni halvasti kirjutatud. Sellepärast kavatseb ajal on raamatu teised osad ilmumas ja selle pärast oleks vaja, et selmise osa kohta küüres korras arvustus ilmuks. Postimehes oli väike arvustus, kuid see ainult paistas. Valdab küll kelgi tunneb Tartumaad nii hästi, et üksinda selle tööga toime saaks. Sellepärast korraldatse koosolekuid üksikute kihelkonde järgi ja oleks hõa kui kas! kas!, kes neist kihelkondest pärit koosolekuid osa võtaks. Koosolekuist osa võtmine on kohuslik ka koselepate ja arvustajate toimkonna liikmetele. Raamat ise on teise jaoksest alates lugemisluses tutvumiseks väljapandud.

kas! Tomson – kes kas! Käsebier ilmunetele osadele ka mõjuka sõnavõtu?

kas! Käsebier – kui me juba hõa arvustuse ennem ilmund osa ütle, siis vast hõtsad geograafid tulevad ise otsusele, et ka mõni agronoomilise haridusega isik tõist osa võtma peaks.

Koosolek lõpeb kell 22.45

J. Velbaum.

Ahlgren koosoleku juhataja.

Tomson Tomsoni tõlkija.

Protokoll № 5.

Akadeemilise Põllumajanduseliidu Seltsi üldkoosolek 26. märtsil 1915 a. kell 20.½ juhatuse 6 Roger

Päevakord võetakse juhatuse poolt esitud kujul vastu.

kes juhatas

Järgneb härra dr. phil. J. Aleminen'i kõne: „Ülevaatest põllumajandusest Eestis."

Õnnemuste peeti Eestist ja üldse Läänemaad ümbruskonna maade võrgaidekas. On teada, et 17. a. s. Tallinna kaudu välja palju kaeru ning rukkid välja veeti. Eesti rukis oli kuulus oma odava hinna ja hea alalhoidumise tõttu, mistõttu viimane asjaolu küll vähe-kuivatuse arvele tuleb panna. Kuid tõkordne Eestimaa võlgnevus ei põhjenend mitte intensiivsel maa harimisel, vaid hale ehk kuidas poletamisel.

Lati Kindrikus oli maa kaet viljametsaga ja nii pärmast laialt võimalust Liivimaa harimiseks. Veel 18. a. s. lõpul oli hale üldiseks kombeks mitte üksi taludes vaid ka mõisates. Saak oli esimesil aastatel väga hää, mida teame ka oma kodumaa, Soome, kogemusest. Rukis annab 12-20 ja vahel isegi 30 seemet. Hale mõõd harilt kõige rohkem varustab 6, siis jõi ka jälle maha 12-20. aastaks harilikult. Paremaks hale maaks loeti sega-lehtmetsa alune, kus tamme seas oli. Puud raiuti lehtis, kõik ühte põõdi, ja jäeti järgmise kevadeni seisma, siis süütadi tuule alt põlema. Fischeri järgi oli hale põletamise raskem töö, mis talumeestel tehe oli. Küüti tihti otse tuhaga, kuid ühamasti küüdi enne külvi maa siiski üles. Põletamise üle võõras muidugi vara kevadel, kui maa veel alt märg oli ja tuld ei võtnud. Kuna hale põles lahtise tulena, oli küüdjal hoopis selle vastand - põles nimelt ummuses. Küüdist tehti heinikult võsast, halet suuresti metsast. Kuivad hõõ laoti hunnikuste ja kaeti mätastega. Hunniku kaks otsa jäid aga lahtiseks, et tõmbust oleks. Põlemise kestis umbes kaks päeva. Siis aeti tuha laiali, kuuti ja seemendati. Üles s. a. aga ei kannud ka küüdis välja. Kalepõhja on veel nimetusi uht, sõõd, saat Steada - neist on uht ja hale vanad Algsoome sõnad ja komme ise ka sõõdjasti vana Soome algupära.

Küüdi esineb ka lätlastel, kuid arvatakse nii nimetatu, kui ka komme ise eestist laenatud olema. Edde Soomes, Hämes ja Skandinaavias on küüdis tavalisel ja just viimasest arvatakse ta „hõõl Rootsi ajal" Eestisse tulnud olema. 17. a. s. lõpul Liivimaa kohta kasutas Hubert: „Aexerstudent'id" ei osanud küüdist üldse ja 1690 a. tõestab Neudenberg sellest ainult Eesti kohta. Ida-Soomes sõõdis seemne katmise hales kõõritsi, kahõõ abil - ei täheldud poolpõlend puu koristamisega seoses nähe. Ilmet vastavat sellele kõõles. Kõõbsest saame kujutuse, kui võtame kahe haraldse kirgi ja kasame hõõd Tõõmurja alla varrule. Hämijalge ehitus ei ole täpselt teada. Tavõõdi ka karnõõsat, mis kõõsitsel ja kõõdlastel maal oma puudurate pulkega kergesti tõõstuskest üle libises. Oder pole tulemaa harimisel mitte hädasti tavõõtse nõõt. Algul tavõõdi mulla koheadamiseks vahtlemeka kooru. Kooja ja adra vahe aga on sama, mis kõõpla ja äkke vahel - üks on võõtsi tõõtamiseks, teine jõõlvedamiseks. Algaeg oli väga kooja taoline, ainult võõd suurem ja teda veeti vast 4-di jõõl. Eestist on teada sarnase adra kohta väga puudulikud. On kaks teadet - mõlemad Põhja-Eestist - nii nimetud muttnoad, kus vannas ja vars on ühest puust. Põõstpoole tuli kurg juurde, kas samast ehk eri puust tehtud. Siis tuleb veel adra sõõ vanda tellimuses ja lemme ehk pöõrlaud aastatavõõ. Teine liik on harkader, mille algtüüp on kahe herulise konks. Kuid kumbki tüüp pole Eestis ülemealne. Suuremas osas on siiski harkader nüüdses Eestendis tavõõtusel olnud, kuna vannasader - või seaviha vähem tavõõtust on leidnud. Harkader, ka saheras nimetud, on slaavi laen; ta ulatab kuni Ida-Preisimaani - Keskeuroopa teda ei tunne. Vannasader on igatahes vanast Soomest pärit, kuid Saare ja Läänemaa vannasader on viimast küll teistsugune laen germaanlastelt - Rootslastelt, naga osna aderga. Ta on väga sarnane Rootsis ja Soome rootslastel tavõõtusel olevate atributega.

Hale kurnas maa ja häävitas metsad. 18. a. s. lõpul oli Liivimaa nimetus viljavaidana paradoksiks saanud. Maa oli nii ehaks jäänud, et änaw omaji rahvast korralikult toita ei jõudnud. Vanade, õpetajatelt saadud kirjelduste järgi oli puudus suur isegi viljavõõkamõõs maakondi, nagu Viljandi, Valga ... Tihti lõppesid kõõgavõõd juba jõulu paiku. Ida-Soomegi nähtab haletamise kursi kõõjõõgi. Kus ennemalt viljavõõllaus valitses, on praegu leivakehvemõõd maakonnad. Kõne aluseks on tavõõtud peamiselt tähtsat andmeid, kuid seda on vähe. Peab rahvalt teateid

korjama vanaaegse põlluharimise kohta – see on õige teadmiste aet. On välja töötud põhjalik küsimuskava. Kutsub ARS'i liikmeid üles päästma põllumajandusse puutuvat arhiivset ja varasemat vanavara ja ARS'i kodumuuseumis toimkondi muuseti ellu kutsuma. Kõnet selgitasid arvukirjad ruhnupõldlist-peenarjal. Sõmmet.

Juhataja vanr! E. Roger tänab kõnelejat kogunenute nimel väärtusliku ettekande eest ja annab lõpetuseks sõnad.

dots. Luksepp – Vannasõnad on veel praegu terves tuses, olgugi et nad vanast päritusest alates mahe ei jää. Kenna maadel – Läänemaal, Saaremaal, kus maapind arvukatest ja korrastest koos seab liikluse ja välja otsitakse kohene olevat.

vanr! Käsebier – näitas Võrumaalt veel mineraalsest karuakset tarvitatud

dr. Mennusen – ma veel ei tahendand küllalt selgelt, et vannasõnu veel kuni poole 20. sajandini leida võib.

vanr! Kaasik – praegu on veel palju andmeid põlluharimise kohta rahva suus säilinud. Kui kõik kokku kogutu, saaks väärtuslikku teateid ja varasemate andmete kogumise kuuluks ka otse ülesplaste ülesannete hulka.

vanr. Roger – praegusi on veel mõnigi harimata hale ja küttis tasvõtusel ja oleji kuulus sooheerija v. Sievers soovitas halet. Kõnealune leiutaja veel praeguji idealiseerib kohene karduli äratamiseks olevat. Põllumaj. vanavara kogumise tähtsus peaks meile kõigile selge olema ja just need rikud peaks seda tööd tegema, kes ise põllumajandusega tuttavad nüüd võrdlev on, et sest tõesti põllumajandus rohkel arvul osa võtaks.

dots Luksepp – esimesel Eelsi aastail oli see esimeseks päevakorras ja toimkond töötaski selle kallal. Mõnigi ärasurnute ja masinate asukohad ja tööd on palju ära, kuid nimme puudusel ei saanud need kuhugile paigutada ja asi jäi soiku.

vanr! Oja – pääle üüste kogumise töötaks veel ajalooline toimkond, kuid mõnd on soovitud, kuna vanemad, algatajad liikmed eemale on jäänud. Peaks ühendust otsima teiste asutustega. Ei ole eriliselt põllumaj. muuseumi, peaks selle mõtte jälle ülevaatama panema. Olen materjali ja jõude, kui need organiseeri.

Kuid tulevad otse arvelised raskused, millest Eelsi ülal ei saa.

Mõte on aga ei tahaks unustada.

vanr! Kaasik – dr. Mennuseni poolt oli meile väljatöötatud küsimuste kava, mille järgi mul Pöides-Saaremaal tuli töötada. Töö nõuab palju aega. Oleks hää stipendiaate välja saata, ehk asja enda harrastajaid oma kodunurgas andmeid koguda. Usjade paigutuseks peaks muumi Rahvamuuseumi juures loodama. On vaeu asju kestelt alalt kogut, mis vähem muumi nõudnud ja põllumaj. tahaplaanile jäetud. Andmete kogumistöö on kogujaile endile ka tahtis põllumeestega ühenduse loomise ataterbel.

dr. Mennusen – ei ole veel põllumaj. muuseumi ette näha. Põllumaja asjad olid küll suured, selleparast on nende kogumisele vähe rõhku pandud ja rohkem rahva kunsti kogut. Rahva muuseum võiks muumi anda – Roodi lossi kõrval oleb väike maja võiks sellest ära kasutada. Muuseum võib stipendiumi à lk 5000.– 6000.– anda ja teenistuja lk 10000.– Töö peaks olema asja kogumine ja töötlemine – muuseumitele traditsioone korjamine

vanr! Roger – kõigest on näha, et on kindel tarvidus ja soov põllumajanduse vanavara korjamiseks. Paneb ette peale koosolekut kohale jääda ja uibund muuseumi toimkonde äratamiseks.

vanr! Käsebier – rahvapäral on ühiskiplastel elulirste küsimustega nii palju tegemist olnud, et aja puudusel toimkonde töö seeka on jäänud.

vanr Roger – ei ole kultuuri ilma muuseumita. Ei hiiuse mere muidugi praegu 20-30 aastat väga halega käte puudma, kuid selleji pärast on endise arenemise tee teadmine tarvilik.

vanr! Kaasik – siin võiks tegutseda just noored ühiskiplased. Ja et töö suvevaeil, mil ARS'i tegevus rohkem vaibub, leiduks ka aega. Selleks on ka kultuurilise tähtsus. Tehti ettepanek, nagu, kui Saaremaal vannesõnu, mis neil igapäev tarvitusel, muuseumile talleti.

vanr! Käsebier – kahtlemata on muuseumil suur tähtsus, kuid tähtsaim on praegune elulinesi. Nii nimet Eesti I-Tartumaad lugend, teab, kui väiksel määral põllumajanduse käsitletud.

Sellega lõpevad lühiettekanded ja minnaks päevakorras edasi. Protokolli (eelmise koosoleku) kinnitajateks valitakse vanr! vanr! Volbaum, Ainson ja Tarjus.

Koosoleku juhataja teeb teatavaks vana koosoleku kutset:

1. Eesti Sõjaperandjate Eelsi aasta peakoosolekule – 29. III kell

12-dai ℓ. 36 Maaparanduse õpetatoli auditooriumis.
Päevakorras: Sooparanduse Seltsi tegevus 1924.a. - N. Sivers
Tooma Sookultuurpaunu tegevus 1924.a. - A. Rinne
Arvanne õpperaudtee Roosi ja Soome - A. Rinne
Soomuld rohustik ja selle vastu võitlemine - N. Roosa
Roosiamaa Sooparanduse Selts - A. Rinne

1. Põllutöö ministr. Katseasj. Osak. koosolek 29.III kell 18 dai ℓ 36.
Päevakorras: Ahtri taimekasvatuse ülesanded ja nende lahendamine
Riigi põllutöö katsepaanu tegevusest - agr. Lüdemann

ksv! Käsebier - Tartumaa ja kihelkonna järel ei ole veel nime, kelle
sin veel meelde, et homme juba esimesed kihelkonnad harutusele
tulevad. Palun tungivalt kõik Tartumaalt pärit olevad ehk Tartu
maad tundvad liikmeid tõsist abi võtta.
ksv! Martin - teatab APSi suvekoosoleku aja - 28.VI. Palub koosole-
kul ülesvõetavaid küsimusi kuni 20.VI. Korraldavale Toimkonnale
teatada ja ksv! enne Tartust ärasõitu oma aadressid muutal
tahtvat alevale lehele kirjutada.
ksv! Käsebier - praegu on suur nädal. Agronoomiline pere on kõrge
lükvel. On Jõe ja Lõodsparand. Seltsside koosolekud, mis lõestavas
võtab osa võtta ja ka lükmees astuda.
ksv! Roger - lukmees astumine väga soovitav ja parem oleks soovi-
avaldused veremõre andr.
ksv! Käsebier - teatab, et APSi võtmeid võib saada
Uuteks lükmeheks võetakse vastu ksv! ksv! Elsa Birk,
Vladimir Viilup, Salme Autsar, Salme Suik, Anatoly Suvorov,
Johannes Konsap, Alfred Tealane, Martin Aun, Evald Kutsar,
Alma Lepik, Oskar Peerna, Axel Nagla, Emil Konsap, Oskar
Matson ja dotsent Aleksander Rängel.
Koosolek lõpeb kell 22.45

Protokollija: L. Kiisvere

Lükmed: Mari Kabel Edt Kääparu
J. Vellbaum.

N19

Protokoll № 19.

A.P.S.i aastakoosolek 22 aprillil 1925a — Suurturg 8, Tartu.

prof. Köpp. Juhib piiksmas avamiskõnes tähelepanu käesoleva aastakoosoleku hiljaaegsele päevakorra jäämisele peale, milles olnud uue põhikirja kinnitamine Tartu-Võru Rahvaseltsi poolt, mida tuli mitmeti täiendada ja parandada ja see kõik nõudis aega. Seltsi juhatus pidas paremaks käesolevat koosolekut põhikirja kinnitamiseni edasi lükata, mis 28 Märtsil s.a sündis, avab koosoleku kell 20.45 — palub
I koosoleku juhataja ja kirjatoimetaja valida. Kandidaatideks seatakse üles ksv! ksv! Käsebier ja I Oja. Ksv! Oja saab poolt 32 häält ja ksv! Käsebier 28 h. seega Oja valitud. Kirjatoimetajaks valitakse (T. Takjas, et viimane puudub — valitakse) Jos. Vellbaum.

ksv! Oja Loeb ette koosoleku päevakorra — palub viimase kohta sõna võtta.

ksv! Roger Soovib ette panekuga päevakorda täiendada, võttes selvimaseks punktiks eelmise koosoleku protokolli (ette lugemise) mis ka vastu võetakse.

ksv! Oja Sellega on täiendatud päevakord järgm.:
1. Koosoleku juhat. ja kirjatoim. valimised
2. Seltsi 1924a. tegevuse arutamine
3. Kassa ja revisjoni komisjoni aruanded.
4. Toimkondade aruanded
5. 1925a. tegevuskava ja eelarve
6. Valimised
7. Eelmise koosoleku protokolli kinnitam.

8. Koosolekul ülesvõetud küsimused.

Minnakse teise päevakorra punkti juure

ksv. Oja. Palub mõõdumed aasta tegevuse aruannet ette kanda.

ksv. Pullerits Teatab, et ei ole jõudnud seda ettekandeks korraldada, sest hilja Tartusse sõitnud.

ksv. Oja Teatab sellest koosolekule – esinedes ettepanekuga seda tulevakoosolekuni edasi lükata, mis vastu võetakse vastuväärkimata.

Minnakse kolmanda päevakorra punkti juure

ksv. Oja Palub ks. dots. Rootsi't, seltsi laekahoidjat, ettekanda m. a. kassa aruannet.

dots. Rootsi Teatab minuseas, et on mõnesugused kõikumised alnud eelarves ettenähtud ja tegelikult tarvitatud kuludes – ärarippuvatest tuludest mõõd. aast. laenud on tehtud mõõdumud aastal käemeeste läbi, sest seltsil puudusid m. a. juriidilise isiku õigused. Kannab ette aruande – andes iga punkti kohta lähemait seletust – võrreldes ja kokku kõlastades viimast m. a. eelarvega. Suurem lahkuminekon tekkinud Põllumehe Käsiraamatu – mitteilmumise tagajärjel.

Revisjoni komisjon on kassa aruande läbi vaadanud ja õigeks tunnustanud.

Praegune kassa seis on hea-pangas Mk. – 1.037.000 – saadaolo 60.000. – kokku liigi 1.100.000 Mk.

Juh. ksv. Oja ksv. Kasebier Palub kassa aruande kohta sõna võtta

Avaldab soovi revisjoni komis. otsust aruande kohta ette kanda.

ksv. Rebane Revisjoni komis. esimees! Revisjoni komis vaatas 1924a. kassa aruande läbi ja leidis kassaraamatu ning dokumentidega võrreldes õige olevat.

ksv. Kasebier Palub ette kassa aruannet esitatud küsimustele vastu võtta, mis ka ühel häälel tehakse.

Akadeem. Põllum. Seltsi 1924a. kassa aruanne.

Sissetulek.

		Kokku
I. Kassa seis 1 jaan. 1924a.!		
1. Raha	Mk. 11.434,46	
2. Jooksval arvel III Tartu Laenu- ja Hoiu Ühs.	127.137,50	138.571,96
II. Liikmemaksudest	11.550. –	11.550 –
III. Omavalitsuse asutustelt:		
1. Viru Maakonna valitsuselt:	20.000.	
2. Läänе " "	10.000	
3. Pärnu " "	10.000	
4. Viru " "	20.000	
5. Viljandi " "	9.980	69.980
IV. Ühistegelistelt asutustelt:		
1. Tartu Eesti Majandusse Ühisusolt	20.000	
2. III Tartu Laen & Hoiu Üh	10.000	
3. Eesti Tarvit. Keskühs.	5.000	35.000
V. Protsenta III Laen & Hoiu Ühs.	12.612,50	12.612,50
VI. Mitmesugustd vähemad sisset.	11.208.–	11.208.–
VII. Laenutud:		
1. III Tartu Laen & Hoiu Ühis.	19.652.	
2. Mujalt	1.569,54	21.221,54
	Kokku Mk.	300.144.

Välja minnek.

1. Korteri üür	Mk. 69.000
2. Küte ja valgustus	10.791.
3. Remmide korrashoid	12.000
4. Inventari muretsemine	6.630
5. Raamatukogu täiendamine	25.000
6. Ajalehtede ja ajakirjade tellimine	20.000
7. Kontselei kulud	5.836

8. Kodunaa pollumajand. ja likis. tegev. aurim. Mk.	8.000
9. Fotograafia toimkonnale	12.395
10. Oskusõnade — " —	3.000
11. Loterii kulud	79.000
12 Soomlaste vastuvõtmise kulud	43.021
13. Mitmesugused kulud	5.345
14. Protsenta Ü laenu ja toiue Ühisusele	116
Kokku Mk.	300.144.

Kons. Jah. kin. Oja

Pärast revisjoni komisjoni aruannet otse konda

rev. kom. esim. kirj.

Rebane

Juhib tähelepanu endiste revisjoni komisjonide peale, millised seltsi tegevust väga puudulikult revideerinud – läbivaadates ainult kassa aruande. Raamatukogu on 3a. revideerimata, inventari raamat puudub jne., millepärast ei olnud võimalik revideerid. seltsi varasid.

Nüüdne rev. kom. on püüdnud ja ka põhjalikumalt seltsi tegevust revideerinud. Järgneb A. P. S. revisjoni komisjoni aruanne lühkmed: Jüri Rebane, Johan Turike ja Johan Ulma.

Raamatukogu.

Komisjon algas revideerimist 25 jaan. s.a. Raamatukogu revideerimiseks läks ära 10 istangut, kogusummas 24,5 tundi.

Komisjoni juhatajaks valiti J. Rebane
— " — protokollijaks Joh. Turike

Revideerimist alates määras kom. järgmise töökava:

1) Inventari raam. 2) Katalogid. 3) Raamatud
4) Aruanded ja Kassa.

Et saada ülevaadet raamatukogu seisu kohta, algas kom. revideer. inventaari raamatu, kataloogi ja raamatu asetuse järele, kas raamat

on alemas. Selle töötga lõpule jõudes, leidis kom. järgmist:

I Puudub – inventari raamatusse sissekantud järgmised 54 nummert: №№ 37, 53, 63, 64, 123, 181, 269, 374, 375, 379, 383, 394, 421, 469, 471, 568, 861, 867, 869, 972, 981, 1062, 1069, 1118, 1123, 1146, 1152, 1154, 1214, 1319, 1597, 1606, 1683, 1712, 1754, 1758, 1793, 1794, 1795, 1830, 759, 792, 793, 794, 795, 802, 815, 816, 817, 819, 859, 860, 1596. Nendest 32 nummert teadmata kus? – kuna 22 (raamatut) nummert välja võetud – sisse kandmata (v. Bahmani seletus). Peale nende on veel järgmised inventari raamatusse sisse kantud 4 (nimmert) raamatut: 145, 220, 256, 263 ära müüdud, tähendamata kuhu ja kellele, peale №145 (J. Vesdele) ja kas raha saadud.

II Osa raamatute kohta puudvad katalogid.

III Puudvad müüd väljamaalt tellitud arvetel näidatud raamatud, mis ka invent. sisse kandmata

IV. Mõned ajakirjad kaks korda inventari sisse kantud.

V Osa raamatuid veel invent. raamat. sisse kandmata

VI Inv. raamatu numbrimeratsioon segane.

VII Mõned raamatud väljas, ühe liikme käes üle aasta.

Lõpuks koosolekuvõttes leidis komp., et praegune korra juures on õige raske tarvilikku raamatut kätte saada, tuleks väikemalt osakondadest kataloge ~~sisse~~ asetada tähestiku järele.

Aruanded.

Üksikute tmk. aruandeid iga aasta kohta, alates 1921.a., läbi vaadates, leidis kom., et A. Tuboki aruandes 1924.a. kohta on väljamineku toendatud allkirjadega ja sissekantud vastavalt sissetulekule, kuna sissetulekute kohta puuduvad tõendused!

On sissekantud ja esitud allkiri, raamatuhoidja mitte tavalise väljamineku /: Suu-maide 500 mk. :/ J. Jakobsoni aruanne 1922.a kohta, väljamineku tõendatud ja ka vastavalt sissekantud, sissetulekud! sissetulekute kohta puuduvad (andmed) = tõendused.

A. Oslase aruanne 1923.a. kohta väljamineku tõendatud. ja vastavalt sissekantud. Sissetulekute kohta puuduvad tõendused. Kaesitud raamatukogule mittetavalise väljamineku /: shokolaad - Mk. 500 :/.

P. Kivi - aruanne 1924.a. kohta. Sissetulekud ja väljamineku vastavalt tõendatud, kuid aruande lõpuresultat näitamata.

Sissetulekutes sissekandmata ja vastav kviitung välja kirjutamata Joh. Tuvikeselt sissenõutud summa Mk. 500. kohta (J. Tuvikese teade)

V. Bahmoni kassa aruandes puuduvad mõnede väljaminekute kohta tõendused, nagu! A.P.S. kassale ja Fockile makstud summade kohta.

Toimk. kassa lõpukontrolli ei saa kohta ei saa revis. kom. mingit otsust teha, sest suurem osa aruandest ja arvest on puudulikult esitatud. Nii on väljamaalt tellitud raamatute eest saadud summade kohta, esitatud tmk. liikmete poolt allkirjad, ühes nõudatud makstud summad välismaalaste, tõstes jälle Eesti, sealjuures ühelkuni teisel juhtumisel märkimata jäetud raha kurss ja rev. komil ei ole võimalik tagant järele tollaegseid kursi valesid selgitada

Lõpuks puudub aruanne raamatukogu tegevuse ja tarvitamise kohta

Tartus 3 martsil 1925.a.

Rev. komisjonnes /allkiri/.
Liikmed: /allkirjad/.

Juh. ksv. Ojo: Kas soovib keegi rev. kom. aruande kohta sõna võtta.

ksv. Kasebier: Asi on raamatukogus kurb. Rõõmustavaga et rev. kom. on teda revideerinud. Viimases puudub peale nimetatu veel kataloog, mis raamatukogu tarvitamist märksa raskendab. Inventaari raamatusse ei ole kõik raamatud sissekantud ja. Raha revideerida - puudus kursid. jäät aruaamatus, millega tarvitas ksv! Oslas shokolaadi? —

ksv. Tuboki: Et raamatukogus puudusi ette tuleb ripub ära järgmistest asjaoludest: tegevus suurenes hoogsalt, väljamaalt tuli-d raamatud, mida jagati kindla registreerimiseta, nuumid olid väikesed ja. loodal, et puudu-vad raamatud on ksv! ksv! käes. Raha kursisid saab teada pangast. Mõnt raamatutest saime ülikooli raamatukogu kaudu - selleks shokolaad.

prof. Kõpp: Tunnen end mitmeid süüdistusi raamatukogu kohta, See on hea, et revis. kom. seda tegi.

Mõõdunud aastatel telliti palju raamatuid Saksamaalt, nende jagamisega oli väis tekkida viga. Pärastpoole anti tellimine ülikooli raamatukogule üle, et ilma tellimata väljamaalt raamatuid saada. Seal tehti kõik töö neile See kergi poolt äratundmide näol - taseta. Shokolaadis olen mina süüdi - töid oli neile palju ja tasude oli mingil viisil tarvis. Pakusin tasu, kuid vastust M. S. - poolt ei saanud - selleks shokolaad. Rosinatest midagi ei tea - näinud olen, et söödi.

Ls. V. Bahmon on raamatukogule palju töid teinud ja see töö oli raske, mida

võivad kinnitada ka vanemad tegelased

Raamatukogude lahtivõtmisel jumalateenistuse ajal tehtigu mõned raamatud. Kus nad kaduma läinud ei olnud võimalik selgeks teha. Selle raamatute osaline puudujääk

ksv. Vilma. Rev. kom. on puhtsüdamliselt ja kellelegi ettekirjutata töö teinud. Kursid oleks pidanud raamatukogu tmx. esitama.

ksv. Rebane Raamatud ei olnud sissekantud põhjusel, et ära oodata povkinnist. Tarvitamata raamatud seisavad ka praegust sissekandmata.

ksv. Käsebier Puudub raamatukogu [x]aktaline arvamus,

k.j. ksv. Oja on käsitletud inventari raamatu puudumisest. See on asjalik raamat peab muretsema ja pidama.

ksv. Gross Kui mina laekahoidja olin seadsin viimase sisse. Kuhu ta on jäänud?

dots. Rootsi Minu käes on võikese klade - arvatavasti invent. raamat - viimast pidamud ei ole - ei ole minu ülesanne

ksv. Turike Majaisa peab viimast pidama

ksv. Käsebier Minu ei saa viimast pidada, sest laekahoidja maksab invent. arved -

k.j. ksv. Oja Esitab sooviavalduse, juhatusele kohaseks teha - inventari raamatut pidama, mis hea oos kinkelatakse.

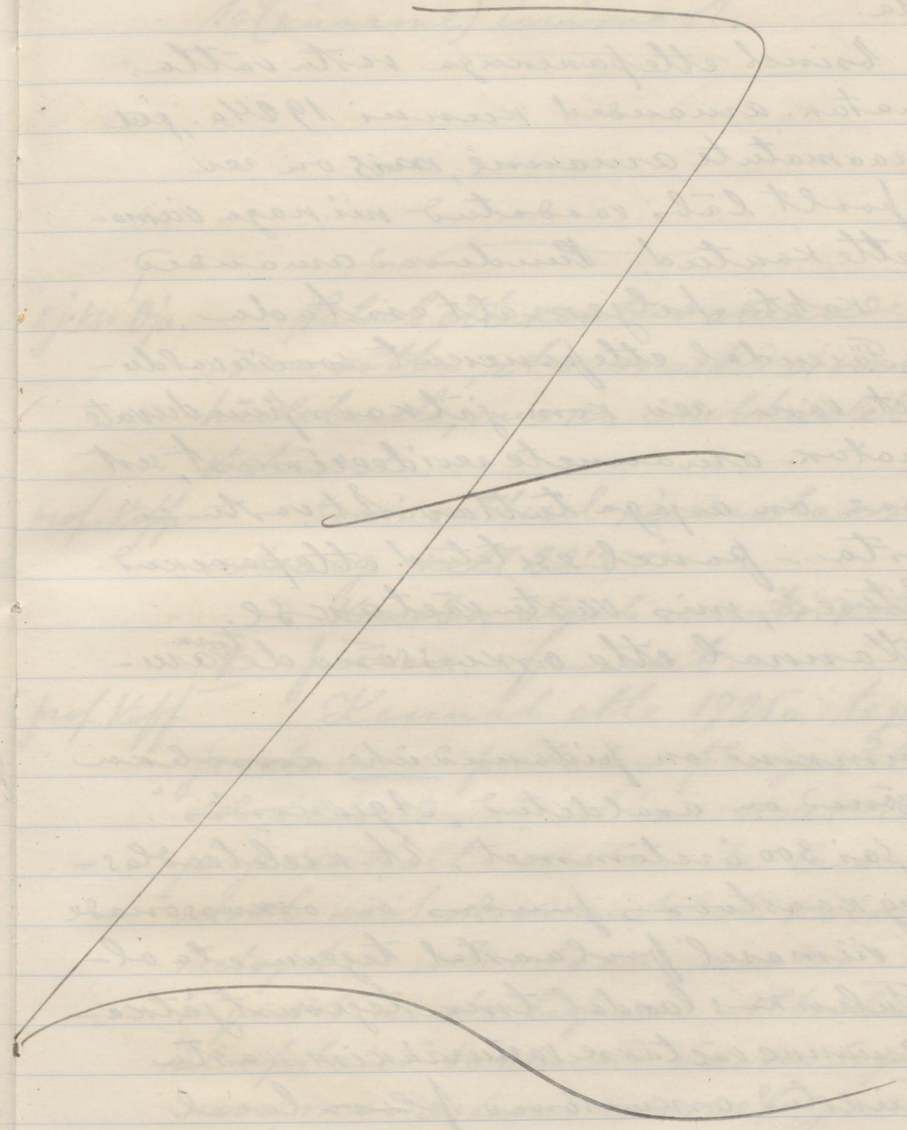
Ettekirjutused end. rev. kom. puudulikku revideerimise puhul - on õigustatud - ei ole kõikkorra nõudeid täitnud

prof. Köppe Iga aastakoosolekul on kõneldud rev. komisjonist. Seltsi juhatus on mitmele rev. kom. mitmeti kohuseks teinud revideerida, kuid nad ei ole seda teinud. Sellest tuleb üle saada.

ksv. Vilma. Rev. kom. ei saanud seda teha - puudusid sellekorral raamatukogu arvamised ja inventari raamat.

IV päevakorra punkt.

ksv. Rebane Kinnab raamatu arvande ette

ksv. Käsebier Raamatukogu tmx. oleks pidanud esitama arvande juhatusele 25 jaan. s.a. Raamatuk. arved peaksid käima kassast läbi. Raamatud peal kohe invent. raam. sisse kandma - povkinnine ja muu raam. saatus seda ei takista. Kataloogi puudumisel on ka tarvitamine raske ja äpris väike 603 korda

s.o. viimata

ksv. Rubor Koosolek. on ettenähtud ja koosolek. vastu vaetud otsus et raamat. on oma arvepidamine. Seda võib ju soovikorral muuta.

ksv. Käsebier Osinek ettepanekuga vastu võtta raamatuk. anmanded kuni 1924a.; ja 1924a. raamatute anmanne, mis on rev. kom. poolt läbi vaadatud nii nagu viimane on ette kantud. Rundavad anmanded 1924a. kohta hiljemalt esitada.

k.j. ksv. Oja Täiendab ettepanekut sooviavaldusega, et vana rev. kom. jätkaks pühendvate raamatuk. anmannete revideerimist, sest viimane on asjaga tuttav. Et vastu ei räägita – panek esitatud ettepanekud hääletusele, mis vastu võetakse.

ksv. Oja Kannab ette oskussõnade tmk. anmande.

? Toimkond on pidanud üks koosoleku oskussõnad on arvaldatud „Agronomis" APS-s, sai 300 õratõmmet. Et keeleteadlastel aeg kaastöös puudus on oskussõnade tmk. viimasel poolaastal tegevuseta olnud. Talenkus laadal tmk. tegevust jätkata. Anmanne võetakse vasturääkim. vastu

ksv. Volmer Trükitud oskussõnad peavad laiali saatma.

ksv. Käsebier Kannab ette „Põllumehe Käsiraamatu" tmk. anmande – täheadas, et 16 lhk. kliisheesid on töös. 2 autorilt puudvad veel käsikirjad. Teistelt autoritelt on käsikirjad saadud ja on keelelise korrektuuri käes.

k.j. ksv. Oja Panek ettekantud P.K. tmk. anmande hääletusele, mis esitatud kujul vasturääkimata vastu võetakse.

ksv. Laas Kannab ette Foto tmk. anmande tähendades, et toimkond töötas kahes jaos. On peetud loenguid ja praktilisi harjutusi, millestest osavõtjaid oli kokku 10 (kümme) inimest.

k.j. ksv. Oja. Palub ettekantud anmande kohta sõna võtta, et viimastid ei võeta panek häältetusele, mis ka ühehäälel vastu võetakse.

prof. Koppel Sooviavaldusel määratakse 15 min. vaheaeg kell 22.10 min.

Koosolek algab uuesti kell 22.25 min.

I päevak. punkt.

prof. Koppel Kannab ette 1925a. tegevuse kava ja eelarve – peatudes praegustel alukordadel tähendus. Seltsi seisukord võrreldes järjekindlalt – vaatamata liikmevale koosseisule näit. möödn. aastal oli kolm kirjatoimetajat I – sõitis daanimaale II – lahkus III püsis aasta lõpuni, seltsi liikmed on üliõpilased. Vanemad kaovad tegelikkusest ära, nooremad asuvad asemele jne. Ilmnevate puudute põhjuseks ongi liikmete seltsi koosseis ja osalt ka töö rohkus; praktilised harjutused ja loengud mis põllumajand. tead. iseäranis koormavad on. Majanduslise seisukord on suuremad osal üliõpilastest. raske paljud teenivad omale ise ülalpidamist jne. Üks asi on veel see, et on soove, soojä veredkõik, noorust taktmist ja jõudu, kuid vähe liia

teostamist. On asutatud mitu toimkonda
nagu: Ühispere, Koneede ja Arvutuste, Põllumaj-
anduse (Illuminsuse) uurimise jne. mida
ka tulevikus kindlasti jätkama peame
Rõhku peab edenemise peale panema-
seda ka loodame.

Majanduslikselt raske seisukorra
on ka tegevuse peale mõju avaldanud. On
tehtud laenusid käsmeerte läbi.

Parema vahekorra loomist akadeem.
noorsoole, oleme püüdnud saavutada
„Ühispere" toimkonna asutamisega.
Peab olema vaheldus ja meelelahutus
Mõneks intiim asutuseks naja korp! või
seltsiks ei tohi see tmx. mitte muutu-
da. Vastasel korral peaks mõni para-
lleel tmx. või ühing asutatama.
Liig kaugele siin igatahes minna
ei tohi."

Eelarve juure ülemineku läheu-
das, et viimane on kokku seatud loo-
detavate tulude kohaselt ja tasa kaa-
lustatud. Loteriist on arvele võetud
ainult puhaskasu. Andes eelarve
iga punkti kohta seletust allakirjp-
sutades täidsa maad A.P.S.-i juhatuse
soovi kulude kohta p. 7. Peaks täieline ja palgaline
asjaajaja ametisse palkama, sest seltsi
tegevus on niivõrd suurenenud. p. 10. —
Põllumehe käsiraamat ilmub arvatavasti
sügisel umbes 350-400 lhk. 3500-4000eks.
Iga loteriiraamatu müüa saab vähe
P.K. tasuks. Siin on täkis see, et
tegelik põllumees saab raamatu otse-
teed kätte. Loteriid oligi selleks mää-
ratud — aga mitte raha teenimise
ja kasusaamise eesmärgina. Äri
teha ei ole ülesanne.

Talud: P. käsiraamatut loodo-
me osalt mitte millest ka tulu saa-
da. P.5. Rahalisest loteriist on loots
märgitud sissetulekust saada.

K.juh.ksv. Oja Palub sõna võtta A.P.S-i juhatuse
kavatsuste ja eelarve kohta.

ksv. Käsperi annab pikemalt seletust „Põllu-
majand. uurimise" tmx. tegevust tähtsu-
sest meie minevikus põllumajand. are-
nemisest uurimisel, millele meie
oma paremat tulevikku loome tõt-
tame.

Igasse maakonda peaks määrama
vähemalt kaks stipendiaati tasuga
5-6 tuhat kuus. Eeloleval suvel on
kavatsus välja saata kuni 22 stipend.
neidest 2 E. Rahva Ülikooli poolt
see teeks kokku Mk. — 120.000. Soovi-
tab eelarves vastavat arvu suurendada.

agr. Mets Kas ei soovi K.P.U. tmx. kontakt
astuda Eesti Kirjanduse Seltsi vastava
toimkonnaga

prof. Kõpp Täiendab ksv. Käsperi seletust
mainitud tmx. ei uuri ainult
põllumajanduse minevikku, vaid
ka olevikku

ksv. Käsperi K.P.U. tmx. on nõus koos-
töötama vastavate ühingutega ja
seltsidega — kuivõrd see aga võimalik

agr. Mets E.K.S. uurib ka põllumajan.,
kuid saadab välja mitte kompetentseid
asjaga tuttavaid isikuid. Oleks soovitav,
kui ühenduses loodaks. Kas A.P.S. ei esitaks
E.K.S. kandidaatide põllumajand. uurimiseks.

k.j. ksv. Oja — Astub sooviavaldusse seda jõhatusse hoolsus jätta, mis koosoleku poolt heaks kiidetakse

ksv. Käsebier — Esineb eelarve kohta käiva pikema muudatuse ettepanekuga.

Tulusid peame suurendama liikmemaksude näol s.o. tõsta viimast 50 mk. pealt 100 mk. peale semestris – alates 1925 a. II sem. see teeks kokku Mk. 60.000. Loteriist loodetava tulu peaksime kõik arvele võtma, mitte ainult puhtakasu. Panen ette rahalise loterii arvu suurendada 530.000 Mk. võrra s.o. Mk. 1459.221 peale.

Kulud: Et inventari on tarvis rohkesti juure muretseda palub suurendada viimase arvu Mk. 30.000 pealt Mk. 50.000. Seltsi asjaajamine peab sündima tasuta – vähendades viimast 36.000 mk. pealt Mk. 16.000 peale. Raamatukogul on ümbrandu nii palju välja, kui eelarves ette nähtud palub viimast 50.000 mk. pealt Mk. 100.000 peale suurendada. Rahalise loterii kuludeks äbs võtta Mk. 500.000. Ruumid nõuavad remonti, mida suve vaheajal tuleks teha – palub remondiks määrata Mk. 20.000

Avaldatakse soovi ksv. Käsebieri poolt esitatud parandused ja täiendused eelarves ükshaaval hääletada. Häälestusel saab poolt 18 h. vastu 16 h.

kj. ksv. Oja — Palub esitatud täiendusi ja parandusi eelarves sõna võtta, et aga mõtte vahetused midagi uut esile ei toonud – palub esitatud kujul ükshaaval häälestusele. Kõik esitatud muudatused ksv. Käsebieri poolt võetakse muutmata vastu.

Seega on 1925 a. eelarve järgm.

Tulud:

1.	Loodetavad toetused mk. valits	Mk. 150.000
2.	" " ühist. asutat.	" 50.000
3.	Liikmemaks — — —	" 60.000
4.	Põllumehe Käsiraamatu müügist	" 115.000
5.	Rahalisest loteriist	" 1.459.221.
		Kokku Mk. 1.834.221.

Kulud:

1.	Korteri üür	Mk. 120.000
2.	Küte ja valgustus	28.000
3.	Telefon	10.000
4.	Inventari täiendamine	50.000
5.	Kantselei kulud	10.000
6.	Ruumide koristamine	24.000
7.	Asjaajamise kulud	16.000
8.	Raamatukogu täiendamine	100.000
9.	Ajalehtede ja ajakirjade tellimine	50.000
10.	Põllumehe Käsiraamatu väljaandm.	700.000
11.	Trükitööde väljaandmine	35.000
12.	Koduma Põllumajand. uurimine	100.000
13.	Loengute korraldam. kulud tegelik. põllumehele	30.000 ~~20.000~~
14.	Ettenägemata kulud	20.000
15	Eelmise aasta võlg.	21.221
16.	Loterii kulud	500.000
17.	Ruumide remont.	20.000
		Kokku Mk. 1.834.221.

VI päevak. punkt – Valimised

k.j. ksv. Oja. Teatab et enne Seltsi põhikirjas on ette nähtud 9 liikmelind jaluteks Kas soovib keegi selle kohta sõna?

ksv. Käsebier Esineb ettepanekuga 11 liikmelist juhatust valida, mis ühel häälel castu võetakse.

t.j. ksv. Oja. Palub kandidaate määrata. Seltsi esimeheks seatakse üles ja valitakse ühel häälel prof. P. Kõpp.

– Täbiesimeheks ksv. B. Roger
– II — " — ksv. K. Västrik
– Kirjatoimetajaks ksv. A. Mägiste
I abi — " — ksv. J. Pullerits
II — " — ksv. J. Velbaum.
Laekahoidjaks dots. N. Roots
abi — " — ksv. Artur Vask
Majaisaks ksv. A. Käsebier.
vabadeks liigeteks dots. L. Rinne
— " — agr. J. Mets.
juhat. liigete asemikk. ksv. L. Martin
— " — ksv. Aug. Mengo
— " — ksv. J. Takjas
Revisjoni kom. liikm. ksv. Jüri Rebane
— " — ksv. A. Oja
— " — ksv. K. Soonberg
— " — asemikk. ksv. R. Tamm
— " — ksv. P. Reim
Raamatukogu tmk. ksv. M. Gross
— " — A. Rummo
— " — Jürjer
— " — Keernik
— " — Jaanson

Raamatukogu tmk. konkurentsijaks valitakse vana raamatukogu tmk. esimees ksv. Trubok

Revisjoni kom. tmk. konkurentsijaks ksv. Rebane

ksv. Käsebier Korratus raamatukogus on otsekohe sellepärast tekkinud, et igaüks võib raamatuid võtta seejuures vastavat lehte täites. Kas selle nii tulevikus peabalema otsustaja koosolek. Raamatukogu tmk. ei ole siis vastutav.

prof. Kõpp. Kas see siis 5 liikmelisel tmk. raske mõni tund nädalas siin olla raamatute väljaandmiseks.

ksv. Käsebier Avaldab soovi avaldusse seda raamatukogu tmk. otsustada jätta, kui soovib või b seda maksma panna, mis koosolek heaks kiidab

ksv. Roger Jätta see tulevase koosoleku otsustada millega ons raamatuk. tmk. vastava sooviavaldusega esineb

VII päevak. punkt. –

ksv. Pullerits Loeb ette eelmise koosoleku protokolli № 8, mis muudatusteta kinnitatakse, millega valitakse ksv. ksv. Käsperin, Velbaum ja Talkai

ksv. Käsebier VIII p. Reedel 24 sk. s.a. kell 20 (8) on siin kogutoos „Tartumaa" üldarutus, millest palub rohkemtosa võtta

ksv. Roger Pühapäeval 26 sk. s.a. on rahalise loterii loosimine – palun reede kella 10-ks loositde № rullima tulla.

ksv. Käsebier Esineb sooviavaldusega et 500 rulli keerajale antaks üks loterii pilet, mis kaasa kiidetakse

Ettepanekuid enam ei olnud
koos.juh. krr. Ojá lõpetab koosoleku
22 sept. s.a. kell 0.15.

Y. Kelbaum.

K. Saunberg.

Protokoll # 20.

Ära Põllumajandusliku Selts. üldkoosolek 6 mail r. 80.

Juhatab krr. Roger, protokollib Pullerits.

Esitatud päevakord:

1. krr. Ed. Kääparini kõne: „Ülevaade
põlluharimisest Põide kihelkonnas - Saaremaal"
2. l. a. tegevuse arutamine
3. Aastakoosoleku protokolli kinnitamine.
4. Jooksvad asjad.

võetakse esitatud kujul vastu.

Krr. Kääparini kõne:

Referent on l. a. viibimul kohapeal, kuuldes ette
põllupidamise osa oma töö raskusväetetest.
Kõnetab eriteid valdkondi teatavad soovitused.
Lõõm ja kütuse tegemist Põides väheste kütte materjali
tõttu ei tunta
Põlud Saaremaal üks paremaid, kuid kivine. Karja-
maad harimata, kõdusood. Soohaimist ei tunta.
Peres kihelk. valitseb kolmepõllu süsteem. Põllud
asuvad piiratuse, kitsaste kividaadest piiratud ribadena

segi paisatult. Kesa künti 4 korda. Seemne ära-nemise peale rõhuv ei panduud, seemnevahetust siiski: tuntu Saab ette üksikviljade kuivi ajad ja saagid, samuti kuivi-viisid. Kunstväetisi ei jälgitud.

Lisaväetusi ei tuntud praegu tarvitatavate mõnes kohas aiga väherel määral soomuda.

Kraavitust ei tarvitatud palju - enam tuntu vesivaegusid.

Seemna ahra tarvitatavate vel praegu a 10-15 vet ühe ämus põllutöö riist. Trilli, äke ja teiste põllutöövahendite tarvitamine ja tarv. võtmise aeg mitmekesine.

Seltsimees Saaremaale on tehtud ringreis, mis jaoks juhuse tunnis, kuhu mitte kõrva päevas varsa viljaks kõbijahvatab. Käsikirjad on umb 50-60 a. eest tarvitusel olnud, mõned samuseid tarvitavad veel praegugi.

Seltsitab viljakõrvust ja tarvitatavate sorte. Hiljem kasvati viljaks viisatiga nagunaa. Viisat on oma sepa töö.

Viljakoristamist naiste poolt, suuviili sõõrutati kaksuega, kuulati käsitsi tuuke abil - viimasega tuulutatavat viljaks ülevisates.

Kartulikasvatus algas umb 50 a. eest. Kartulid külviti kännivagudesse, kuude harimine oli vaene, seemnete muldamine kõbidaga - n. n. tuhvli tuhvimine

Heinamaad mitmesugused, sageli saamatused liigree all. Heinamaid on ühisheinamaad, väikeste lapsikestena kaitsi.

Juhatab ühest saadetehtud heinaniidust. Vahepeal näitab ülevõttevõtteid (muuseumi kogudest) viljapeksmist, heinaniidust ja maaküünist, samuti tüüpilisi külasid ja rahvariideid.

Järgnevad küsimused kõbimaadest.

Juhataja teatab et koosolemi puudusel teisi päevakorra punkte kõbivõtta ei saa. Teatab mitmet vastuvõttud liikmetest ja lõpetab koosoleku võigile häädsoovidega nõusolekust ja edukat töötamist soovides.

Koosolek lõpeb kell 10 õ.

August Jürgen. Valter Kuus. Aleksander Saarnoos.

Protokollija. Pullerits.

Protokoll № 21.

tkr. Põllumajandusliku Seltsi suurkoosolek 28. VI. 1925 Raadil.

Avab S.: esimees hra prof Köppe.

Järgneb hra prof Köppe: kõne, mis kõikidest kokkuvõetult järgmine:

Kui A.P.S. asutati polnud S.: liikmeks ühe selge. Ettevõtted erinesid kõikidest rahalised raskused. Kuid S.: edasiviimiseks on vaja aidandi häätahtlikku ühise tööle seadmine ning teatud ideede kindlakssaamine. S.: asutades seati juba ülesse põhimõtteline selts. olgu teadjatele. selts. tõjõpunktil on töö mis kaasa esialgu S.: ülesandel teistele asutustele ide täimud. S.: tegemist tavalistab teatud määral võitlemisi laialdase õppekaga.

Kuid valupeal on S.: elu mitmekesistumis, on tekkinud lugemisland, raamatukogu, mitmed toimkonnad j.n.e. S.: tegemisel on tõstis osa edendamud omavahelise sidemete loomiseks toimk. koosolekud j.t. Valupeal on ka S.: majanduslikne jõnõ kasvamud, just algul ei teatud kuni 10 000 mk korral saada, on S.: praegu kese liikmekonnalise rohke ning kena summa rahu juures. Raamatupoega ja lugemisland on arenenud.

„Agronomia" väljaandmise küsimuses on käimasolevad S. agronoomide S.-ga nõumas.

S.: liikmed on liikuv element, millel küllalt rasket ringlust ilmet anda. Täitse mõju häädahtlahelide tekkimiste võimalusiks tuleb tõhk jõuga ja õnnestuda.

Valupeal on S.: omamud juriidiline iseloom õigusest. On antud ka väljastp. ülevaadi vanemate jõudmete juurdetuleku.

Tähtsal kohal on S.: juba algusest peale nooremate ennetamine.

S.: suurendes aga on karta ka parteipoliitiliste kahtlehelide ja mõjude sisetungimise, mille ärahoidmine täitsa tuleb edasi minna evapoolelt rasknaa põllumeele häädaküsimuse osmes. Kuna S.: [illegible] suutelise S.: tõhk tuleb täitmata tuleb tegev olla, nende noitsens.

tahtekonnast ühtsplasang., nimelt „ühtsmang. tuleb S.: liigetul väljaspool veel ka omavahel täiesti eraparaktn olla ja ega-engivest kahtehelidest püüda hoiduda.

Koosviätles mitmesugused ettekandeid asjaolusid veerb ühes küsimus, kas ei tuleks mitte alm ventuuda vanemateosga., millel oleks lõplik sõna põhimõtteliste küsimuste otsustamisel. Või ehk soovitaks see ka S.: eriseid esinemisi enam s.-ühtda.

Kõne lõpul seab ühese teesseid, millest kõikvõiakse mistel kaasa küidetavaks, ja nimelt järgmised:

1. Täielik poliitiline parteiline eraparaktn nõuga S.: tegevusalast ja töötamine Eesti edumaalse põllumeele vaimus.

2. S.: tegevuses peab valitsema täieline ühtsus häätahtlikkus ja eraparaktn vastamata mõlemise ühispõllumajandusorganisatsioonide vaheli koostöö.

3.) S.: peab valitsema täielik üksmeel ja hoidmine kahtehelidest.

4. A.P.S. tahab tiste omavaramate ja ligipääsetavate organisatsioonidega headahtlikus vahekorras olla, seatuses oma ülesseisvust ja viisilist ülest alles hoides.

5. A.P.S. peab piiritama kainestavalt mõjuda agronoomilisel, ala-ühtsuse alal poliitilis-parteilistele tiramste vastu ka väljaspool S.: ja nõuk oma jõud jõhtima Eesti kodu ehitamiseks.

Vanemateosga küsimust puudutab veel Oja, kes leiab et see E. Arg. S.: poolt kahtavamisi tekitada võib, kuid leiab et S.: siseni oma vanemateosga tavilsk.

Järgneb aastaaruande esit. Ülevaate poolt.

S.: tegevus on arenemä hoialiseks. Liikmeid on 13 uldkoosolekut, juhatuse koosolekuid 14. liikmeid S.: l 1926.

Samuti tõuse näitab S.: vahaline ametme. Toimkondadest on

a. juures ellu rakendud „Ühispõllu" toimk. ja „Kõnebu ja ametniste" toimk.

Järgnevad toimkondade omadust.

Ühispõllunõuka toimk. tööst ja tegevuse kavatsetust annab aru Oja. - Viimasel ajal tegevus soikunud, kuid soovib et toimkond edaspidi intensiivsemalt kaasatöö võiks.

Põllumeele käsiraamatu toimk. tegevusest annab ülevaate esit. Käsekiev. Töid tehtud rahuldavalt. Käsiraamat osalt trüki-

valmis, nalt keelbires vorventmuris, vinsi nõuab pärit väljast veel
kältesaamata, tuvä pole veel suudetud kätte saada.

„Mõisperi" toimus. nimel esines ametõega ksr. Sõja. teostäies kitse-
dalt toimus. asutamise motiive. Siiksmeid tasumomal jo. Kenaldatus
2 omavalitsat teoõtust, 2 väljaõõtu, nimest vaste õitus.

Raamatuõega toimus. ametnõe jäeb esitamata. Une toimus.
tegevuskavatustega tutvustab vassekuntu ksr. Gross.

Nimetuse toimuma tegevust ja motüvüsat nõnelb ksr. Käärpa-
rim. Välja saadetus 2 stipendiaati, välja saatmata 2. Toimus tegevust
võtes nimetada ka õppekäiku Raadile (muuseumi)

Kõnelb jo. arvustuste toimus. tegevusest ametnõ ksr. Käselver.
Toimunut nõus, selletatkse ka tegevus alles väsvene. Ülõõpsolevust
puetus 8, juhatuse vassolevust 2, viimiseõ nõne vassolevust 3, arvustus-
2. Lahtine ksr. ksr. Käselver ja ülõõgste arvustus vaguteõse - Tartumaa
maj. osa valtsa. Siigete arv 69. Tutvustab vassoljast evgenüa tegevusvaega
- põllumaj. ajaõiõutuse, agron. abi autuse ja põllumajanduslase ha-
ridtuse arvustus. - jaaksev kirjutus.

Seemne ja taimekaguste toimus. ametõega esines ksr. Rootz.
Kõegus esines Seemnevõja näitusel (seemned ja herbaariumi töö
jätkub.

Ksr. Roger tutvustab E. Agron. õõga vantaktis eestud vaõn
kirjeld. toimus. tuletsevgevatusi Pärnu ja Viljandimaa kirjeldamisel

Ehasoleku lõpetab Siiremees ha prof. Köppi tehes
ettepaneku vassolekust lõpetada laulega „Tõrvat agronomia"
mis ka ühiselt laulduses.

Aug. Mungu.
G. Abel

Protokoll № 22.

A.P.S.-i esimene üldkoosolek II semestril
30 septembril 1925.a.

Juhatab ksr. E. Roger — abvesimees
Protokollerib J. Vilbaum — abvõrjatoim.

Koosolek algab kell 20.25 — avades tervitab
Ksr. Roger suurel hulgal koosvutulnud liikmeid
ja noori üliõpilasi.

Antusele tuleb järgmine päevakord:

1. Avamine
2. Prof. P. Köppi kõne: „A.P.S.-i lähemad ülesanded"
3. Õsitaja valimine „Riidikka põllemajand. Nõukogu"
4. Aasta- ja viimase üld-koosolekute protokollide kinnit.
5. Juoksvad asjad.

Et avamine nõõdus — järgnes prof. P. Köppi
kõne.

2. Kõnes piisavalt meie põllemajandusest, mis tähtsal tegevil riigi väliskaubanduses ja majanduslik tasapinna kindlustamisel - tähendab, et meie majandus on kõvenemise teel. Viimane aeg ega kindlasti põllemajandusest. See vaske töö basis aga põllumehe õlgadel ja et seda võita, peame end tublisti ettevalmistama, nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt. Sõna eemärk aga, teadust elule kokkupuutumisele viia. Ja et seda teatoval määral kergendada - on üksikutele abiks meie selts - andes nõu ja alles toeks ettetulevate mure-küsimuste lahendamisel.

Teadus üldse - on väga tõsine asi. Põllumajandust - aga iseäranis, sest siin puudub shablon ja on tegemist kõrvaliste mõjudega, mustlikkusega olude ja
Kuid see shablonitus annabki teatava huviallika
leida uusi teid, uusi töötamise viise. Agronom peab
tõdlik olema põllumajandus tooresaineste saavuta-
mise, ümbertöötamise, kuiva kaubanduse küsimus-
- mõjudes põllumehe mõtlemise viisi peale ja juhtides

ärkamist edu suupaistel. See töö ei ole aga kerge, sest pollumeeste pestud viga ja õpetust tasa ning targa vastuvõtja hing. Ja et seda siiski edukalt teha-peab agr. isl. seisma täiesse kõrgusel-peab oskama põllumehele läheneda. Kaudes suurt vastutust omav töö, vast palju suuremat, kui kirikuõpetaja ei tea, kas tema kari, kelle hingekasvatus tema on, saab taevariiki või ei ja arst kellel arstimine mõnikord elaõrmestab.

Mitte vähem kui vastutus, on agronomil suur kohustus riigi, ühiskonna ja töösturse vastu – seoduses sellega meil viimaste aluseaari, sest põllumajandusest on ärakippuv meie riigi heaolu käik.

Töpuks juhid tähelepanu seltsi toimkondadele, nende tegevusele ja piiretele üldsusest. Seltsi siseasjadele, kohustele, koosolekutest osavõtmisele, toimkondade töötamisele, just. Raamatukogu ja lugemislaua tarvitamisele jne.

Kokkuvõttes, A.P.Sl ülesanne on – arendada noori agronoome kutse vastu, põllumeestele ja vastavatele organisatsioonidele abiks olla.

Oma lõigete vahel luua head vahekorda, kus eakondlised – poliitilised – huvid ei tohi avaliku sele tulla – A.P.S. on teaduslik selts.

Et sõna ettekantud kõne kohta ei soovita asutakse päevakorra punkt 4 arutamise kohta koosolek kuulub ära aasta- ja üldkoosolekute protokollid. Sisuliselt parandusi ei teha.

Aastakoosoleku kinnitajateks valitakse Ž. Martin, M. Gross ja Soonberg.

Üldkoosoleku prot. N20 kinnitajateks — Jürjer, V. Roots ja Joonson.

x) 3. Ksl. Käsebier selgitab lühidalt „nüklisku põllumajanduse nõukogu" küsimust – tähendades, et eelnimetu on alnud ühes kütes ja pundus keskkoht. Nüüd on ettepanek osavõtuks A.P.Sl-le ja Agronoomide

x) Parandatud protok.-lõpul.

Seltsile tehtud. Et sõnavõtjaid enam ei ole asutakse valimisele. Kandidaatideks määratakse A. Oja, A. Käsebier, Voitka ja A. Eslas

prof. Köpp soovib esitajaks näha kaunaegset A.P.Sl liiget ja täiesti iseseisvat isikut

Et sõna äärmiste kandidaatide kohta ei võeta asutakse häältelusele. Poolt saab:

A. Oja – 8 häält
A. Käsbier 24 – " –
Voitka 4 – " –
A. Eslas 8 – " –

Et A. Oja ja A. Eslas ühepalju hääli said korratakse neide kohta häältelus kus saab poolt:

A. Oja – 22 häält
A. Eslas 13 – " –

Seega on „nüklisku põllumajanduse nõukogu" valitud esitajaks A. Käsebier ja asemikuks A. Oja

5. Juuksvad asjad.

ksl. Oja soovitab üldkoosolekutest ajalehtedes kuulutada paar kolm päeva enne koosolekut, liikmemaksu äraandmise tähtpäevad ja tunnid peaks kindlasti määratama ja Aastapäeval peaks korraldama ülesvõtted.

ksl. Käsebier. Mõned annavad aastakoosolekust punduvad, need tuleks küüresorras sisse nõuda ja üldkoosolekule kinnitamiseks ettepanna.

Teadaanded: ksl. Käsebier teatab et 9 nov. s.a. on kõnede ja arvustajate tnx. „Põllumees" 1922-25. kohta arvustus – palub osa võtta.

Võtmest võib saada majaisalt á 100 mk. tk.

Sõnasoovijaid enam ei ole

Koosolek lõppes kell 22.30

J. Sellamm.

Aug. Jürjer. T. Kand.

Saraudus: 3. Ksr. Käsebier' sõitab lühikeses kõnes, et senni on meil agronoomilise abiandmise alal puudusi ühine koostöö. Agronoomilise abiandmise on ülimõ mõistlik kutsu rõõles, Haju, Põllumaste Koostöösid, Saunaküla Liit, Tõnkarjeri Ühistud jne. Need on Põllutöö ministeeriumi poolt välja töötatud Põllumajanduskõõrjuse korra, mis uhtlustaks agronoomilise abiandmise töö, ka A.P.S.ile on saadetud kutse Põllumajanduskõõrjuse korra väljatöötamise koosolekust osa võtta ja on Põõnisi kaas ka ette nähtud A.P.S.i poolt üks esitaja Rõuklikku Põllumajanduskõõrjuse, missuguse esitaja ka tõna selle nõusolek tuleb.

Käsebier. J. Velbaum.

Aug. Jürjer. Mand.

53

Protokoll № 23.

A.P.S.i teine üldkoosolek II sem. 1925 a. kolmapäeval 14 okt. kell 20.

Juhatab prof. P. Kõpp — esimees
Protokollerib ks. J. Velbaum. abiõpetaja.

1. Prof. Kõpp avades koosoleku kell 20.20 tähendas, et käesolev vaheleskoosolek on esimene sellesuunane A.P.S.i ajaloos.

Esitab vastuvõtmiseks järgmise päevakorra:

1. Avamine
2. A.P.S.i sünnipäeva ja eelmise üldkoos. protokolli de kinnitamine.
3. Rõuklise põllumajand. nõukogu, selle korralduse ja ülesanded.
4. Tooksvaid asju.

Mainitt päevakord võetakse täiendusteta vastu.

2. A.P.S.i sünnipäeva protokoll, ksr. J. Pullerits'i poolt ettelooetuna kinnitatakse ksr. ksr. Abel'i, Käsebier'i ja Muuga allkirjadega.

Eelmise koosoleku protokoll № 21. ksr. J. Velbaumi poolt ettelooetuna võetakse vastu, ksr. Käsebier'i järeldusega - Rõuklise põllumajand. nõukogu ja agronoomilise abiandmise korralduste kohta, mida kinnitavad ksr. ksr. Kõnd, Jürjer ja Käsebier-allkirjadega.

3. Rõuklise põllumajanduse-nõukogu korraldamisest andis ülevaate ligi 1,5 tunni. Võrreldi meie kooskõlastatava nõukogu koosseisu, nimelt: koosneb ümone põllumajandusse alal tegutsevaist organisatsioonide saadikuist - teiste riikide nõukogudega näit: Soomes - moodustavad põllum. keskseltsid maakonna nõukogu. Peale nende on veel riiklikud nõukogud; Ameerikas seisavad nõukogu esotsa ka koolijõud jne. Üldse võis vaielustest väljaluge da järgmist: Rõuklise põllumajanduse nõukogu koosneb teadlikuist esitajaist põllumajanduse küsimuses, ja olgu põllumehele lähedal

Otsustati: riiklikupõllemajanduse nõukogu korralduse-süsteem, kui ülemineku vorm tavalisest järgnevate paranduste ja täiendustega, mida meie esitaja nõukogukoosolekul kaitsema peab

§1. Riikpõllem. nõukogul enesel on ka õigus päevakorda kohe seada ja küsimusi ülesseada.

Põlmnõle jätta ainult kaks kohta s.o.
Peavalitsuse juhataja ja loomaarstidjuhataja.
Põllumeeste keskseltsile ja karja kokku 3 esit.
Karjakasvatajate seltsile 2 esit.
Piimakorralduse & keskkorralduse 1 esit.
Maaomavalitsuse 3 esit.
Riiklikpõllemajand. nõukogu võivad vähemalt 5 liiget kooptseerida.

§6 Põllemajanduse peavalitsuse juhataja on kui liht liige.

Põllutöökoolide esitajad, mitte juhatajad.

5. 5a. A.P.S.-i juubileum on 23 okt. kell 20 aktus ja 24 kell 21 kontsert kohvikus „Linda's", kus otsustati ühine laud korraldada ja osavõtjatelt á 125 mk. sissenõuda.

Palutada ksv! ksv! Ž. Martin ja Lenk ruumide kaunistajatena kaartõiliste kopteerimisõigusega.

Ksv! Käsebier kutsuti A.P.S.-i tänx. tegevusest elavamalt liikmeid osavõtma.

Palut ksv! ksv! peale koosolekut siia jääda koduskaunistamise tänx. arutamise otstarbel.

Üldkoosolekule teatati 42 st uue liikme vastuvõtmisest, juhatuse koosolekutel 8 ja 10 oktoobril s.a., mida koosolek heaks kiitis

Koosolek lõppes kell 22.55 min

N. Tamsaar

August Jürjer
Sekr.

Panasega mahatõmmatud mitte lugeda
H. 3-26a.

Protokoll #24.

Akad. Põllum. S-i üldkoosolek, reaktsiõnalal

4 nov. 1925. Juhatas abiesimees. ksv. Roger.

Päevakorras kuu ag. Ülevaade Ameerika põllumajandus ülikoolist ja ülõpplaseist.

Ameerika põllumaj. haridus (ettevalmistuse) võib ära märkida neli momenti:

1. Landgrant act (1862) - seadustas aset maatagavara andmises Am. põllumaj. „colleg."-le.
2. — act (1887) - teaduse määramise aset katseasjanduse edendamiseks
3. — „ — act mis määrab ülikoolidele summasid ülikoolilisem agronoomia korraldamiseks.

Just viimase mõju ülikoolist on kolmas - ülikoo. agronoomia korraldamise. Selletõttu võib ka määrata erilist tüüpi ülikooli vasta tegel. Ameerika jaoks. Ülikõpil on - ehk asutamise algul kõrmas kuni viimasel ajal kaugemale. Ülevaade/viiakse ta selle jõhjuseks oligi ülalise põllumajand. depressioon, tõsi põhjuseks põllutöölistele õpilaste arvu tõus ja nõudis kallutshi erakohustuse jõllel. ülikoolist.

Põllumaj. ülikooli võet. vasta vastuvõtu kõpetaja, kui ta omandanud vähemalt 15 credit'i (1 credit - 1 tund ainet aasta jooksul) Ülikooli nõuded ainete kohta mida õpilane peab. Ülevaade ülikooli seaval ise nõudest ülesse.

Põllutöö ülikooli kursus on 4 a. mille eest ega väljaw.

Õpiained jagunevad valikuaines ja sundvalduses.

Eriaine on väga mitmesuguseid umbes 45 erialal. Referent esitab suuremalt jaolt valikuaine alaselt New Jersey ülikoolist

Ained ise jagunevad sundvalduses (umbes 45 tundi) ja valikuaines (75 t.)

Sundvalduses oleks nimetada järgmised suuremat rühmad.

1. Akadeemilised ained ülikooli ja tutvum. kursus.
2. Inglise keel.
3. Keemia ehk Zoology
4. Keemia ehk füüsika
5. füsioloogia
6. poliitilised teadused.

Põllutöö ülikooli ained ise jaguneva veel rühmadeks, anad. ained, põllumajandusteadl. ained j.n.e.

Ameeriklaste eneste arvamisel oma ülikooli kohta oleks.

1. Ülddiseid põllumajanduslisi aineid peab algama õpetama juba esimesest semestrist et ülikoolist siirma õhtuseks viia, sest nemad tulevikus tegutsevat. 2. Õpetajaskonnast peaks koondama osavõtvate suurmaade ainespetsialide vaenga. 3.) Tuleks lõbi viia üldine & kindlam teoreetiline praktika - Praegu osalt nõuetav, osalt mitte.

Ülevaatamis mel Euroopas olevaist ülikoolist esineb, oleks nimetada:

1. Õpetajate ülevalmistamist - millele pööratakse väga palju aega. Ühe põllutöökooli õpetaja õpetas oma kooli kõik, on peale selle kohalik agronoomiline nõunaadija - peab olema nõdrade universaalsete teadmistega isik.

2. Tööd (teoreetilised — nagu pinna-, naha-, nõõri-, pleki-, mootori tundmine- j.t. Meie seisukohalt ülikooli kavas arusaamata, mind Ameerikalse aja kulutame õige selle käsitlemisele.

Ülesiseist teadmust leiab enim tähelepanu põllumajandusteadmus Aga mille jagab ülikoolil ametis 10-20 ei professorit. Põllumajand. teadmuse on seotud nii farmi korraldamine ja saadete turule toimetamine. seotud.

3.) Eriline õpilane veel mainida külla elu edendamise osa Osa mille ülesandeks küla kultuuri tõstmine, küla ligimõtmine kultuuri nõudmistele, milleni parem hinn. See, võrdlemisi uus ala on enim tähelepanu leidnud, et just leida teid, kuis haritud jõuda maa külge kõige. Aga nii räägitakse nii veel tähelepanu, kes me veel oma kõrgkultuuri Ameerikast kaugel järelejäämud oleme.

4. Organisatsiline ala ühise personaali ülevalmistus - eriline osa väga mitmesuguste ülevalmistus meetoditega, kõnelega, kirjutuse selgit. j.n.e.

5. Sõjaõpetuse ülevalmistus - meie vaid iseäralda. Mind tõsine paremuse eriti, et ühes ülikoolis olemaga mitmesse liiki sõjaline ülevalmistus, ega tavitata see enam eriliselt aega.

6. Riigiline kasvatus - on pea sama, eks veel täiskasvanu: koha omamis nii üldine ülevalmistus.

Vahepeal näidatakse proj. apparaatidega pilte ühis. põllumaj. ülikoolidest, nende varustatusest, j.n.e.

Järgneb 10 min vahe aeg.

Järgneb kus aga Ühmarsiin kõne teine jääk: õpetamisest, õpetamisest ja ülikõpilasest eriest.

Tõsi põhiküsitaseid vähe aega ennistada. Terve tõsi koosneb diskussioonist õpetaja-professori ja ülikõpilaste vahel - eeal hinnatakse teadmisi. Tõsi õpetuse mustamine on tähelepanu all ja leidub väga palju meetodeid. Peamiseks põhimõtteks selgitamisele antakse võõrkeele vähe nimi, kõik vaid raamatutarese - terve tõsi algusest lõpuni - viia kontakti tegelusega elu nähtustega. Laboratoorimuul kogemuste antjama proovitab täiskasvu, ka on enam-vähem õpetatavate ülesannete - teatava tõsi jaoks, mitmepalju veel viimane sõna tarvitatab. Kodune tõsi õppetöö kestavel on väga tarvitatav. Oine lõbi-võtmisel osavõtt kinnitamata sundkuslik. Tõsi tuleb ülõliselt teha väga palju.

Eel ülikooli lõpetades peab ülõpilane 4 a. ülikoolis õppima ja saama vähemalt 120 creditit: (1 sem. tund), millista omandamine järgi saab esimese kraadi - bachelor of science. Lõpetamine on seotud teatud pidustustega. Samuti on lõpetajal oma endise ülikooliga alati kontaktis.

Peale õpetatavate ülõpilaste õpetamise korraldatakse ülikoolis veel väga mitmekesiseid erikursusi, iga aasta üks farmeritele. kus terve nädal on määratud tegelikkusele põllumeestele.

Lõpmes Ameerika põllutöö ülõpilane: Üldiseid joon: - tööras, vast ka suure tõsisava tõttu eriliselt, seaduses ka teatud määrad spetsialiseeritud teadmistega. Üldiselt mingit tõsi ei pilga.

On olemas ka omad ülõp. org.-id (sororitas, fraternitas) kuid viimased on aimult ühiseks elamiseks, mitte seltskondlikke korraldusteks j.t.e. arendamiseks.

1. a. ülõpilane - freshman - põlat seoses ülõpilasperega. peab raadmus metut mütsi, mille naudmisest hoiab. loobub ja paremaga meelega käib palju peaga.

Selgumeks joon on ülalne sportimine, mille 25% kõigest ülõp. võtavat tegelikust sportimisest osa. Sport aga on arenenud enam mängimus kui rekordistamiseks.

Peale sport. oleks mainida veel rgasõidust võistlus-kõne-, lesõidu, hindamise- j.t. Üldse terve ameerikalik

töö siinsele teatrile või tehnikale tähele all.

Dansing väga tähtis ala ülespraste vaatel. Õpeti ära sellest „physical training'ist mida nii au see peetakse. Dansong - mitte koreaalsen muusika - harilikult jazz-bänd'i saatel. Karsten on täielikult läbi viidud. Väga tagasihoidlik on ka suitetamine.

Ülskroonrootles. Euroopa ülikoolid tuleks Ameerikast võtta rohkem analüüsimis metoodik, sinna võtsa tõo aga omalt poolt tasavaalustamisega parandada enam kontrolli teadmisi. Rohkem tuleks ülespraste või eksamite juurese loomise peale tähelepanu pöörata. Kihlaeks mitmingutes tuleks ka mõni riimsi tõise vaatajaks, selle eduväljavõtes. Tähtis oleks nii mõnitagi seaks õppetoa. - Jõrgenevat jälle mõningaid puhh. Kaupl. juhataja, vsr. Roger tõmab võimalikult tähelepanu ettevaatusele iest ja avab läbivaatamiseni.

Lõpetuseks läbivaatamiste järele lõpeb koosolek kl 1/2 12 õ.

A. Tomson

August Gürjee

Hagg
vanemõpetaja juhataja.

F. Kand.

Protokoll № 25.

Aruanne. Pällumajanduslikust ja ülalkoosolek koosolekust
18 novembril k. 8 õ.
juhatab vsr. Remy Martin protokollib vsr. Pullerits.

Päevakord:

1. vsr. A. Käsbiri: kõne: „Rõõmsat Skandinaaviasse"
2. Eelmiste koosolekute protokollid
3. Jooksvaid asju.

Võetakse täielikult vastu.

Jõutakse vsr. A. Käsbiri: kõne mis ülikoolkursuste vahel järgnevalt: Rõõmsa meenutamine - saab saada praktilisi kogemusi seoses elulaest Skandinaavia ettevalmistusest, majandusliselt, vaimulisest ja tehnilisest seisukohalt tehtud töös sõit ühel hoiab õhtupoolikul lahti. Ühtlasi viimase ööbi õnnis kahvatud Tallinnast, hommikul õhtagates paistis juba Rootsi: kaljune rand. Sõit sõidavõtes vastis umb. 4 tundi. Esimene mulje oli ehk väll huvitav, kuni nii agaramalt oli ta kurvavõtu: kaljud kaljud viletsa tainostuga, kus lehma veel raskemetel võtte paadi ga pahatihti ühelt sõidavalt teisele kuhu sõidutada.

Õhtusöök õhtuselsel võõrdsel jõuvõtu. Linn ise jaotub esimese pilgutega hõõgi muljet. Ehk väll maastikust ehitusi pahvatki, leidub siiski linnas võõrdsemat palju rohelist. Liiklemine linnas elav - tähelepanelikult elavam ateljeepunnitsiks nõutakse mitte ka autot ja teist sama palju mootor- ja jalgrattaid mimetis. peale selle trammid. Hobune juurde õõtsti.

Esitlist tähelepanu teenivad riigikalli muuseumid esotsas Põhjamaade nat. muuseumiga, vaat ka linnuse vahi vanaparaad vaagnõega. Rootsist, Norrast, Soomest (Islandist) Eestist.

Veel olete mainitav: rahvaeoglise muuseum - tõeliselt suurt Skandinaavia kombete vaagna, Vabaõhumuuseum, Nationaalmuuseum.

Oli ka juhus Pällumajandusliist muuseumi külastada, mis see oma vanuse mitmesuste väljapanekute poole vaat amata on siiski kõige kõrval vaatamisväärne jääma.

Teatrid - seina, rahvuslisem asjaga muutumas tõsiseks.

Nimetada võime veel kuningliku ooperi, ülikooli.

4-5 ehk. Stockholmist asub n.n. Teatrite linn pällumajanduslisti katsejaamake, kitsamaks aeõdaga j.n.e.

Ekskursioone on võimalik kella oskajaiks peaasjalikult ülespraste. Ülespraste ülespraste ääres vaates oli võimalus maad jäetuskohti kiiks ning veel vaatamisväärsusi sõimitsemas.

Pällumajandus palju ülalosalt meie omast kahjuks ei kõike, kultuurid umbes samasugused. Lehmakasvatuses vaid merilaj, ainult jõõkheimast võimsa õelisa et ka terve heinasaagi tõmmatab - metkheinamaast ei leia vaatamist.

Esitlist tähelepanu väärivad ehitused ona tõmbtõõs pumaase väärtega. Põllutöövõistu enam kasutusel, vaid veel ainult traktor jõõ kasutusel. Elektri kasutamine, samuti telefon on väga ülalosas. Kõrvus majapidamine kõrvus käiga rohkem meie

Enast Tallinn ja seal väga ensemplaarid.
Kultuurisuhtes peab Eesti jällegi palju enam saama, kui meil, vastavate paremate tellingimuste peale. Rõõmult on jällegi vastuvõtlikum, intelligentsem kui meie.
Enam jagatud silma Eesti arenenud tööstus, mille töötu Eesti isegi esimesest jaoks töötusmaaks jõuab.
Sõit läks läbi Uppsala, Östersundi üle Norra piiri Trondhjemi. Sellest mustast laiade tänavate ja suurepärase jaoks puudutuseta linnast mindi Bergeni. Viimases on kliima nii niiske, et staalia väänlev seal, vabalt kasvab.
Bergenist-Oslosse läks sõit rongiga. See on üks ilusamaid liinisõidukaid (Bergen-Oslo umbes 10 tunnil)
Oslost Göteborg jällegi rongiga. Göteborgist Gota kanaliga laevasõidu ja hui. tavaline sõit laevalt laevale.
Stockholmi - Väike aga kaasaegne pea ainult oma arendusse asutatud Eesti kahepäevast peatust Stockholmis.
Ühte võib just Stockholmist alates lõunapoole asuvat Eesti osa intensiivse kultuuri maaks nimetada. (Eesti kunsti Eeslõõmi)
Stockholmist tagasi Stockholmi, sealt Kopenhaagi: Superlõpetaja vahetunt vaatama, ja Kopenhaagist tagasi Eesti.
Ühiskorraldus-põllumajanduse alal võib nii mõnigi asja leida, mida meie ei tunne; Eesti ees on suur hüdrotöö. Ühtlasi võib öelda, et põllumees on veidi intelligentsem kui meil - mis on ajalooliste tõttu arusaadav.
Sellega lõpeb ülevaade. Sõna ülevaade kohta ei võeta.
Kinnitatakse ühiskonsulendi protokolli 14 X ja 4 XI. Kinnitajaiks nimetatakse nõukogu liikmed hrr. hrr. Tomson, Käärd, Jürjer.
Juhataja prl. Z. Martin teatab konsulendi 13 juhatuse poolt esitatavast uuest liikmest, kes valimisõiguse - nõu on esialgu valimisõiguse juhatuse koosolekul 7 ja 14 nov. s.a.
hrr. Käsikiri teatab jäähupunkt nii avalikult 12 dets. korraldatakse (kingitustega)
Teatab veel, et kõnesõe avaldusele kirjaliku kohe valetusega tõstamatakse, millekohta võimalik uusi liikmeid valimisõiga.
Palub hrr. hrr. kes matkamisest huvitatud peale koosolekut

veidi viivitada hiljem; jääda - matkamistoimkonna asutamiseks.
Ühtlasi teatab et hrr. Jaanikson hiljem kinkimiseks kaua kroketi ühes kaaka paariga kaalega - palub järeletegijaid
Koosolek lõppes kell 11 õhtul.

Hagt Magda Mägis.
Tõkeenius

Protokoll № 26.

Aastal Põllumajandusliku Seltsi koosolek seminaaliaalal 25. XI. 25 kell 8 õ.
Juhatab abiesimees hrr. Roger, protokollib Tõllenius.

Päevakord:

1. Ettekanne prof. Ulmoisa kõne: „Võrdsuste maade eest taasmaksmise küsimus".
2. Eelmise koosoleku protokoll
3. Juhatuse asjus.
   võetakse vastu.

Järgneb ettekanne prof. Ulmoisa kõne, mis lühikes kokkuvõttes:
„Eesti Maaseadus jättis lahtiseks võõrandatud maade eest taasmaksmise küsimuse. Et küsimus nii ühiskondlikult kui riiklikult, kõpmes ning kauba võtaja võõrandatud hulgi kannab, ning enne küsimus päevakorras on ta meil poliitiliste päevakorrasolude tõttu lahendada ülekaalukindlalt.
Taasmaksmine nõuab meilt rasket, mille ümber keerleb arvamata laia majanduslise- poliitilise-, juriidilise j.n.e. kaalumiga küsimusi.
Pole kõnes võimalik esitada ühiskondlikult neile küsimustele ja vastuvaidlustega, vaid küsimust põhjalikumalt - ja-vaadelda.

Küsimusel on kõhtivatki eitav, jaatav, ja kahuse; kui jaatav siis kui ja mis viisil tasu maksta.

Ülevaates terviset viivitust kus maavõimuvõimu lähiviidud, on tasuta võõrandatud N. Venes, kus ka seaduslik ühiskond selmestatud põhjendatud. Tasuta on otsustanud mõõdavõõrandajad ka mere naaber liidu; Leedu, Läti, Tšehhoslovakkia ja Rumeenia tasu ettenähtud. Seaduses pole veel agid tegelikku maa äravõtmise arvestet samuti on maast ja omanikust sõltuvalt põhjused osa mõõdavõõrandajad.

Mere maaseadus näeb tasumaksmise ette, mis viitlaksmäärates eriseadustega. Kuna seimukti, nagu selg. nimetatud kaks on, siis kuleks nõukogu esitada, neile motiive ettetuua.

Eelnõu seimukoha poolt tuuakse välja:

1. Mõisate kui jõe ja vägivalla sünnitiste eest tasu maksta ei tule, kuna võõrandamine siin õigustatud nõue oleks. Ehkki mõisad pole üksnes mõõdavõõrandajate vägivalla vaid tollekordsete maaseadlate, nõo, piiskopi, kohtu, Saare, Pärnu, Riga võõrvõimu poolt alusse saamis tuleb ka nende poole siinsi kui vägivalla sünnitiste poole vaadata. ~~Kuigi~~ ka võõrvõimu ise vägivaldne rahvaks oli, seega ka nende poolt maa vägivallaga omandatud.

2. Mõisad ise on omalpoolt vägivalda ja võimu ärakasutanud. Ka see teine väide on ainaadne ja põhjendatud.

Praale nende kahe küsimuse võta tesi.

Kõige küsimuse neist võimu nimetada fakti, et maa, praegune tasumaksmise objekt on Eesti Vabariigi poolt välja võõrdunud ja - võõrutud.

Jaatava seisukoha poolt oleks nimetada.

1. Ükski mere ääres ei maksa võõrande mere eest ida-europalise-kommunistlise ideelaagris poolehoidjate poole vaadata, et end sellest puhtaks pesta - selleks tasu.

2. Praegusaja õiguse seisukoht ei luba üleüldiselt nõuda varasemat võõrandajat, ja kui võõrandatut on - siis tuleb, mis juhtumeelt, tasu maksta.

3. Tasuta võõrandamine ja muidu antmine riigile demokraatlikult valitsuselt on.

4. Tasuta võõrandamine riigistatud E.V. väls - kui ka seelaeva-maalt

5. Tasuta võõrandamine kutsuks esile õõgivama kui seni Eestivastase propaganda.

Mis puutub nõukogu motiividesse, siis eitavad motiivid oleks sellega isegi jaatavatele vastuvaidlemata. Nii puutub küsimus ühtsesse võõrdesse siis neil ja teatav nõue oleks olla kui missugune nimelt on varem ennustada.

Oleks küsimus jaatavalt otsustatud kerkib üles nus raskus

– tasu määr.

On teenitatud kindlasti. Kindlasti aga hiljem 1917 a. Vene ajutise valitsuse algus olnud pole, ei Eesti Vabariigi seisuk, ei Okupatsiooni aegu, ei selg. seda valitsemist enamlaste aegu. Jääb järele aeglt Vene tsaarivõimu, ennerevolutsioonialgne hind.

Ka eraõiguse on kõne alt olnud ja võõrand kõnealla tulla võinud end. talumaad, kroodi- ja kuningamaad, mõisnikust ka tasuta võõrandada kuleks. Samuti on kõneall olnud, kes E.V. vastu tegutsenud, maad eest tasu mitteminevõivo. Ka nes küsimuse ennek poolt ja vastuväited.

Ühi aga tasu määrata, nenda tasumaksmise motiivide küsimus, tegelik maksmisviis jäävarnale.

Ühelkakse rahast seisukohast - rahakest maksmisest ja tasumaksmisest maaga. Neist tasumaksmist maaga ei soo kõnealgi ei õigune aga maareformi enese seisukohast soovitavana ülevõtta Samane raheteraga mõõn on äärmiselt tasumine. Ka tasumõõn ja velur c/o raha, ja mis valuuta, lepitavat võimaluse.

Kokkuvõttes - Eestis võõrdavat praegu vaos seisukohta

Ühelpoolt jaatav, teiselpoolt eitav.

Kõnele järgnevat küsimaksmised.

Kõnitsejaile ulmse ravalem protokoll vennitsejaiks nimetatave vn. vn. Nagge, Köpper, Kermik.

Küsimõõtmiste all tuletab vn. kubermõõr meelde vn. vn. kõnelte ja arvatust toimuma liikmele muutmõõnest järelvalves kontrollimmes. Sama teenitab veel vn. vn. Nagge.

Kõnelen lõppes k. 6 30 min. õ.

August Küüger

Hildegard Jaakson

Protokoll № 27.

Akadeem. Põllumajanduslikku Seltsi üldkoosolek 29 jaan. 1926 a. – omis ruumes – Suurtüg 8 II k. – Tartus.

Päevakorras:

1. Avamine
2. Pr. agr. Alma Martini kõne: „Kodumajandusest."
3. K/k. „Agronoomia" väljaandm. küsimus ühes b. Agronoomide Seltsiga ja kahe toimetuse liikme valimised.
4. Revisjoni komisjoni valimine.
5. Juoksvad asjad.

Koosoleku avas ksv. Pr. Roger kell 20.30. – paludes referenti asuda ülesseatud teesi käsitlusele.

Kodumajandus.

Kõne sissejuhatuses juhtis pr. agr. A. Martin kuulajaskonna tähelepanu minevikku kodum. – maalides mõne sõnaga kuulajaskonnale pilte naise õlgadel lasuvast raskustest: naisele olid ainult tarvilikud „lapsed, köök ja kirik". –

Sisus selgitab lähemalt naise tööd kodumajapidamises. Rahulolematust käesoleva aja kodumajap. näeme peaaegu terves kõnes. – Meie peame tema tasapinda tõstma, rohkem huvi äratama tema vastu ning leidma teid tema eesmärgi kättesaamiseks. Selleks peame ettevalmistama haritud jõude – eriteadlasi sellel alal, asutama vastavaid koole ja isegi ametisse panema vastavad instruktorid suuremal arvul, kui seni 3–4. Kodumajandus-õpetuse ülesanne on paroondada iseinsuga, mutles vastavalt sellele kodu, kasvatades teadlikke emasid ja arendada tervishoidlisi nõudeid jne. Meie peame enam tähelepanu pöörama kodumajanduses tarvilikkude tehnilste abinõude peale. Kõigiti kergendama ja vähendama füüsilisi jõupingutusi, senises majapidamises agaraimates abinõuna tarvitusel olevat.

Majapidamiskoolid peavad andma tehnilisi teadmisi ja ka kätte juhatama käsitusemetoodid ja süsteemid. Kool peab ka hügieeliselt mõjuma tulevasele emale.

Meil on see asi veel täieti algastmel. Puuduvad juhtivad tehnilised jõud.

See asjaolu näib aga viimasel ajal paranema, mida tõendab suur sissastujate arv majandeskoolidesse.

Selle esirinnas peaksid sammuma meie naisagronoomid, sest kodumajandus on välja kasvanud põllumajandusest ja viimalt lähedalt seotud.

(Täielik referaat on ilmunud „Eesti Naises" – № 3 – 1926 a. – Märts).

Koosolek tänab referenti huvitava ettekande eest, sest käesolev on esimene sarnane A. P. S. t/s jaoseminaar käsitatud.

Läbirääkimistel soovitati perenaiste organiseerimist kodumajapidamise alal, mida ka koosolek peaks kiites. Majapidamiskoolid (esse, siis Leili, et nad) ei seisa tavalisel kõrgusel. Neis pööratakse liig palju tähelepanu ja raisatakse aega teoreetilistele teadmistele, õpetatakse palju, mis kaugel praktilisest elust ja piirdutakse väga aega praktilistele harjutustele. Õppejõudude ettevalmistamiseks oleks tarvilik ülikooli juures vastav professuur ella kutsuda. Majandeskoolid peaksid olema: maal – maajaos ja linnas – linna jaos, kusjuures viimased peaksid olema linnade-tsentrumite lähedal, et kergem õppejõude saada.

Koolid peaksid asuma paremais ja korralikkumais mõisais – ja neid on ka meil, seal saaks õpilane nii teoreetilist, kui ka praktilist haridust. Kool selleks on meil aga väga vähe kuid tung vastava hariduse saamiseks palja seevärem. Tänavu ei suutnud nad 50% soovijaist vastu võtta. Tuleks asutada veel kool ja muretseda õppejõude komanderides neid Saksamaalt, Soome, Taanist ja peaasjalikult Skandinaaviasse ja Ameerikasse. See nõuab aga palju aega!

3. „Agronoomia" ühise väljaandmise küsimus ühes E. Agronoomide S-ga on A.P.S-i juhatuses kaalumat aega arutusel olnud kus järgmine kokkulepe saavutatud:

1. Eesti Agronoomide Selts ja Akadeemiline Põllumajanduslik Selts asuvad 1 jaanuarist 1926 a. kuukirja „Agronoomia" ühisele väljaandmisele.

2. Kõik 1926 a. alates „Agronoomia" väljaandmiseks saadavad toetused, ükskõik missugustelt asutustelt ja kumma seltsi kaudu saadakse, kuuluvad „Agronoomia" väljaandmise erisummadesse.

Täheudes: Eesti Agronoomide Seltsi 1926 a. eelarves Põllutööministeeriumi kaudu „Agronoomia" 1924 a. defitsiidi katmiseks palutud 160.000 (ükssada kuuskümmend tuhat) marka, lähtel, kui see summa saadakse, temale eelarves määratud otstarbeks.

3. Peale punkt 2 nimetatud erisummade kasutamise „Agronoomia" väljaandmisel tekkivad puudujäägid katavad mõlemad lepinguosalised pooleks.

4. Ühiselt väljaantava k/k. „Agronoomia" toimetus ja taletus on eritoimkonna ülesanderes, mille moodustavad kaks esitajat Eesti Agronoomide Seltsi ja kaks Akadeem. Põllumajanduslikku Seltsi poolt.

5. Toimkond valib oma keskelt „Agronoomia" vastutava toimetaja. Vastutava toimetaja panek ette Eesti Agronoomide selts. Tarvidusse järele valib toimkond ka tegeva toimetaja ja toimetuse sekretäri. Tegevtoimetaja ja toimetuse sekretär võivad ka väljastpoolt toimkonda olla"

6. Ühiselt väljaantava k/k. „Agronoomia" kvitamine on mõlemate väljaandjate ülesanderes.

7. Agronoomia" ühise väljaandmise lepingu lõpetamistks peal lõpetamist soovija pool oma soovi kaasväljaandjale teatama üks aasta aega enne riigi eelarve-aasta algust.

8. „Agronoomia" ühisel väljaandmisel kogunenud ülejäägi varandus, nagu „Agronoomia" aastakäigud, klišeed jne, jääb ühise väljaandmise lepingu lõpetamise puhul „Agronoomia" edasi väljaandjale asutusele, kes seda varandust kasutama peab „Agronoomia" tehnilisekss täiendamiseks.

9. „Agronoomia" ühise väljaandmise lepingu lõpetamisel jääb „Agronoomia" edasi väljaandmise õigus Eesti Agronoomide Seltsile.

10. See leping tehakse määramata ajaks peale ja hakkab mõlemate poolte nõusoleku avaldamise järele maksma 1 jaanuarist 1926 a.

Ülemal täheadatud A.P.S-i juhatuse poolt saavutatud kokkulepe Eesti Agronoomide Seltsiga k/k. „Agronoomia" ühise väljaandmise asjas võetakse paragrahvide vastu.

K/k „Agronoomia" toimetusse valitakse: ksv! ksl! Ants Käsebier 40 h. ja Elmar Roger 44 häälega

4. Revisjoni kom. valimine.

ksv! E. Roger teatab koosolekule, et A.P.S. revis. kom. liikmed! ksl! Aug. Oja, Jüri Rebane, Karl Sooñberg ja asemikud ksl! ksl! Paul Rein ja Rudolf Tamm — on ära ütelnud. Nende asemele tuleb uued revis. kom. liikmed valida. Järgnevatel valimistel valitakse:

revis. kom. liigeteks: ksv! Johan Ainson 42 hääl.
— „ — „ Aug. Reinart 41 — „
— „ — „ Peeter Rumbel 21 — „
— „ — asem. „ Rein Parts 20 — „
— „ — „ Ed. Viirso 14 — „

5. Jooksvate asjade all tuleb haaletusele A.P.S.i 1925 a. suvipäeva puudujääk

Mk. 3160.

Milline otsustatakse katta 1926 a. suvipäeva tuludest.

Järgnevad teadaandet:

ksv! A. Rummo — palub tagasi tuua laenamiseks võetud ajakirjad „Eesti Mets".

ksv! A. Käsebier palub elektri juurde, kohast tõsise mitte pöörduda, vastava koorta majaisalt. Uus matt on ostet — palun viimast tasustada.

Pühap. õhtul s.o. 31 juuni on kell 20 kelgusõit kelgumäel.

Koneode ja arvest. tmk. koosolek on 31 juuni kell 18,30 — kuhu ka uued liikmed vastu võetakse.

Uuteks liigeteks võetakse vastu 10 inim. juhatuse protokollide № 25—30 kohaselt.

Koosolek lõppes kell 23.

Anna Rummo
Toomas Vaga.
August Jürjen.

Protokoll 28.

Akad. Põllumajanduslikun Seltsi üldkoosolek 17. veebr. 1926 kell 8½.

Juhatab abiesimees prl. J. Martin. Protokollis Pullerits.

Päevakord võetakse esitatud kujul vastu.

Juhataja annab sõna referent assistent A. Soosilla-le referaat

„Kääritusjõud".

Kaevanditöö järgmine: Linane õppis tavitama jaagus vee kõrval maitsejuure-seljaosa marjamaalt. Nende teeriva kääritamise mõjul kogunes suhkur-teeris veini.

Kääritamine kahesugune: pärmhappe ja bakteelhappe kääritamine.

Alkoholi kääritusjõudest tähtsamad Ülo. veini.

Veini puuvilja ehk marjamahl mille kääritusreaktsioonid tekivad.

Vaeem veini mahl- viinamarja mahl- et teeriest veini saada tuleb neid parandada. Kergem parandada suhkrumahla veinu kapet.

Pressimine - tähtsam tegevus veini valmistusel.

Suhkru hulga kääritamise järele jagunevad veinid:

1. kapp- ehk lauaveinid - veinid kõik suhkrut ära kääritanud - sisaldavad alkoholi 7-11°.
2. dessert veinid -
3. liköör veinid - magusad veinid - 11-17° -

On eeskiri arvamine, et suhkrut liig suur hulka veini kompleksi teeb.

Kääritust tuleb juhtida nii suunas, et peale alkoholi kääritamise ei tekiks teri-äädikhappe ehk piimhappe kääritusi - selleks sulatatakse ühe kogojäät. ära kõrj abil, hävid milles kääritamise sõnnik jäävad sterilisatsiooni alusna - Ennem steriliseerit kääritusvitsaga, mitte vesinuga. Parimad kõigist nõudest on puunõud -

Mahla kääritamisel on kaks jääku = tõmbline aegiane ; kääritamine.

Peale tõmbline kääritamise valatakse vein pärmi pealt ära kahel jõhjusel: 1. Tekivad pärmiseened võivad kogunenes veinu maitset

2. Tünbervalgamisel saab vein aereerituks.

Kääritustemperatuuriks kõrg soodsam temp. on 12-13° R - tõmbline 7-8° R aegiane kääritamise juures.

Veinise spetsifilise omaduse omavad veinid pärmiseene eriliste

annaduste kõttu. Teiste kohtades nagu (kõrvis) seevastu jõudnud saalasse samase nõlise nõudmisega vaese kunstpaanide -juhasvalitsuse abil.

Lõpuks viimistest oleks nimetatud vahvasem - erinev tekstist sellega et sisaldab suurel hulgal kohanud sõnu: hapet. Sõnhapet kohustatakse nahal teel, kas 1. kõõri missõnihapet vanise jõutes ehk valmis vaa küllastatakse tõhumisel sõnihappega.

Võni viisidest - n. n. vanikaigaresi kõltsumas õõlsõhappe tekkimine ja kallikuse tekkimine.

Paranduse on küll võimalik viimasel kui ka esimesel juhusel, kuid kõõd vanu ei saa.

Teistest kõõri misjaoresi ~~kõõ~~ alikõelt - Glaaskarte natsionaaljoon nõch. Teine Glaasi: vahvaste jaoks, kaas - Tõene kvaasis sinevat kõrvuti nii alkoholi nui jõnkhappe kõõrimine - meie eesti kvaasis-kaljas ainult jõnkhappe kõõrimine.

Jõnkhappe kõõrimisprodukte: kefiir, kumõs, jogurt.

Viimaest soovitatav just glaasjalikult nui tervisliseks joogiks (tart-jogurt)

Juhataja Tõnnab referendi ülekuulamise ettekande eest ja avab kõlisõõrimised

Sõna võtab ~~kõõ~~ kõr. Mõtjan - soovitas praktiliselt ise kõlisproovida. Kõrisõ referendilt, kas pakkus võimalik vahus vaid jõnast magusaves teha marjamahla abil, ehk kas pakkus suhkru juurdelisamine osati otst arbevahesse.

Referent vastab et võõ tarvitamise korral nõlle vanu marjamahlaga magusaves teha, kuid meie marjamahlad on selleks liig suhkrurikkad. Teise küsimuse peale vastab et printsipiaalselt see ümrvõimalik oleks mõlal ja nuidas suhkru juurdelisamist toimetada

Järgmise päevakorra punktina protokolli võimõtamine - Pulkkis koob ette protokolli 25. ü. 25. Protokoll võetakse vastu. Häälelugejaks määratakse kõr. kõr. Rummo, Jantra ja Jürgen

Juhataja koob ette vastuvõtmiseks esitatud raamatutega koosõõna - punktide kaupa.

kõr. Rath teeb ettepaneku raamatute tarvitamise aega pikendada - nimelt võtta tarvitamise ajaks 3 nädalat esitatud kohe arvates.

ettepanek saab poolt 16 häält

raamatu. toimkonna poolt esitatuna 25 - - -

Seega jäädakse raamatutega toimkonna poolt esitatud aja - kohe nõõlale juurde.

Praktiku suhtes teeb kõr. Rath ettepaneku:

1) mehhaanika, teine 20 - kolmas 50 marka

ettepanek saab poolt 7 vastu 25 häält, seega lõlisvõrdsumul. - jäädakse raamatutega toimkonna ettepaneku - 1) mehhaanika 10 - teine 50 kolmas 100 marka praktiku raamatutega kaasa

Koosõõna maksmahakkamise aja suhtes teeb kõr. Tohvri ettep.: : koosõõnal hakkab maksma kaks nädalat peale temale vastavõtmist ülekuulamisel.

Toimkonna poolt esitatud maksmahakkamise aeg koosõõna vastuvõtmine ülekuulamisel

kõr. Tohvri: ettepanek saab poolt 9

toimkonna ettepanek - " — 21

Seega kõr. Tohvri ettepanek lõlisvõrdsumul.

Muteks liigitamis võetakse juhatuse poolt esitatud kandidaatide Himor Verner, Randjalg August ja Vahemaa August.

Lõlisõõrimiste all teatab lihtspeer Jõeiva kõr. Velbaum vastkõõlutust 20 ü. ja traditsioonilisest ülispeer õõlutust reeglis.

Koosõõk lõpeb kell 10.20 õhtul.

Sekretär

Juhataja

Protokoll № 29.

A.P.S: ülalnimetatu koosolek koosnädalal 3. juunil 1926 kell 8½.

Juhatab abisimees kesk: J. Martin. Protokollib Sulbito.

Esitatud päevakorral võetakse muutmata kujul vastu. Juhataja teatab, et ettekandega [illegible] on [illegible] kohal.

- Mõnda kataliisi ja "järgnisid" mõtteid sisaldab:

Referent peatub ülalnimetatud katalüütidel nähtustel. Leiab, et suurem huvi sünteetilisi, ülalnimetatud reaktsioone silmas katalüsaatorite alal milledest täitsama tegemine esimesi veel.

Äpropos võiks anorgaanilisest sünteesidest huvitada ammoniaagi süntees, mis katalüsaatorina vanemaid aegadel nagu, hiljem nikkel ja molübdeen tegema.

Täitsa katalüütilise sünteesina nimetab veel lõ ja vaba lämmastiku sünteesi mitmesugustes sõsinivesinikkudes, mis katalüsaatorina esinebnikkel.

Ühtlasi anorgaanilises sünteesis esinevaid katalüsaatoreid - metalle võib leida perioodilises süsteemis teatud simmetrilistelt kohtadelt, ühtlasi avataksse neil olevat eriline aatomistruktuur.

Peatub järgmiselt orgaanilise sünteesi katalüsaatorite - ensüümide juures. Ensüümina on nimetud terve aastasada, ent resultaadid sõltu väiksed. Juhi ja pärmuda poljude vaevaastega nagu ensüümide valmistamisel olev j.t.

Ühtlasi tähendab ta tähelepanu viimasel ajal leidnud ensüümide komplementid - ehk aktivaatorid milleks dünamiit ensüümi muutub aktiivseks - ütles professor Hill. j.t.

Peatub järgmiselt ensüümide nimetuste juures millised võiks tema arvates juures fraasilesse vastavalt ensüümide suhtes.

Mõnedel juhtidel ensüümide suhtes on arendatud selles s.tes, et ensüümne grupteerivate organismide grupteerimisviisi sarnanduda, ning on sundetuleb seda mõnede mikroobide juures mitmekümne kordseks tõsta.

Võtab lühidalt kokku saavutused ensüümide nimetuste viimasel aastal, kuid tähendab ka, et on tulnud saagliga järgnida vastu, millest ülesaamine ei sünni teadlikku seotusega, vaid isiklikku ettevaatusega tegemise alt.

Juhataja tänab referenti ettekande eest, ja avab küsimusest kõne kohta. Sõna ei võeta.

Järgmisena päevakorra punktina on Traktori kursuse korraldamise küsimus.

Juhataja teatab seisukohavõtmiseks ette kesk. Hal-Ramsi kirja, mis sel teatab et oleks võimalust masinatraktorijate kiiduks saadetavate järelduste korraldada traktori kursust.

Kirja kohta võtab sõna Sulbito - ja avaldab arvamist et kihistere aja tõttu enne lihavõtteid vaevalt saaks kursust korraldada, enne peale lihavõtteid on kesk. kesk. ära sõidavad, ega mitmed tähtajad liginevad j.n.e., nii et ka siis enam nõusolekut pole.

kesk. Tomson avaldab arvamist, et kursuse maksu 100 rbl. juures pole nõusolek kursusse eest isikuga liig suur on. Kursuse ajaks peab soovitavaks seme.

kesk. A. Reinkula ütles et kõik nõusolekuga juures kesk. Ramsi ja Hra Liidemanni vahel selgitas, et oleks võimalus ka praktilisi töid kätte, kursus nõuaks umbes 1½ päeva aega. Tasuks teada et see minimaalsumi kuuldavasti väheneb tud, pärast kursus ka isikuga seotud.

kesk. Velbaum teeb ettepaneku, et soovitavaks tunnistada kursuse korraldamine, kui võimalus seda enne jõuki kätte. Asja korraldus ja eeltööd jätta juhatuse hooleks.

ettepanek saab poolt 7 häält
vastu 5 - -

seega vastu võetud.

Allakirjutamiseks määrab kesk. Velbaum koosoleku protokolli 29/I. 26.

Sõna võtab kesk. Tomson: ja Korraldatud kätte nõusolekuga tehes puudu mõtet, kuna kätte nõusolekuga nii poolt kui vastu olnud pooled protokollima iga sõnavõtja mõtet.

Vastab kesk. Velbaum, et oleks äärmiselt mõttetu iga üksiku, ühtlasi sageli korrutatud mõtteid üksikasjaliselt protokollida. Ütleb et see on tema poolt vaevavõtuna kätte nõusolekuga protokollida esimene vastu olnud.

ksr. Tamson annab ette siinsi igat erinevat mõtet tuleks protokolida.

Juhataja paneb protokolli ette kinnitada -
- fakt näitab enamus, vaeh 1 häälega.

Kinnitajaiks valitakse ksr. ksr. Rummo, Tarsja Jürjen..

Läbivaatamisele all võõna ei võeta

Koosolek lõppes kell 10^{00} õhtul

A. Tarsja
Toomastaaja.
Arnold Rummo

Protokoll N 30.

A.P.S. aastakoosolek 17. märtsil 1926.

Juhatab ksr. P. Rumbel. Protokollib Ainson.

prof. Kõpp Avab kl. 20.20 koosoleku ja palub nimetada aastakoosoleku juhataja ning kirjatoimetaja kandidaate.

Juhatajaks valitakse ksr. Rumbel, kirjatoimetajaks ksr. Ainson.

Esitatud päevakord jäetakse muutmata.

Kolmanda päevakorra punktina on ettenähtud Seltsi 1925. aasta tegevusaruanne. Selle kannab ksr. Mägiste ette.

Ksr. Mägiste kannab õieti ette ainult Ühingu juhatuse tegevuse kohta aruande, valgustades seejuures ka liikmete arvu liikumist (suurenemist) aasta jooksul jne. Toimkondade tegevusest antakse aru, igaühe kohta eraldi, tiistu aruandjate poolt.

Ksr. Mägiste aruanne võetakse ka kõik teised käesolevad koosolekul esitatud aruanded on kirjalikult sisseantud ja hoitakse alal Seltsi arhiivis.

Aruanded ülle sõnavabalt ei teki.

4. päevakorra punktina on ettenähtud kassa ja revisjoni komisjoni aruanded.

ksr. Rumbel Et laenakoidja härra dots. Kaotsi ilmunud ei ole, siis kannab kassaaruande ksr. Rumbel ette. Se aruanne on skapiõgraafitud ja lükmile koosoleku entsiklega rättisaadetud. Koosolejate soovil kantakse ka revisjoni komisjoni otsus ette, mille järele viimane 1925. a. kassaaruandi läbivaadanud ja kassaraamatu dokumentidega võrreldes õige leidnud olevat.

Järgneb revisjoni komisjoni aruanne, mille kannab ette ksr. Rumbel

Räägetusel võetakse kassaaruanne endisel kujul, muutmata vastu:

Sissetulek:

1.	Toetusi maakondade valitsustelt	15.000.—
2.	Toetusi ühistegelistelt asutustelt	16.000.—
3.	Liikmemaksud	11.700.—
4.	Kahalisust loteriist	1.657.985.—
5.	Protsendid hoiusummadelt	33.991.—
6.	Mitmesugused sissetul.	200.—
	Kokku	1.734.876.—

Väljaminek:

1.	Korteri üür	125.000.—
2.	Küte	18.250.—
3.	Valgustus	5.737.—
4.	Elektri sisseviadu	7.013.—
5.	Ruumide korrastamine	15.580.—
6.	Telefon	10.677.—
7.	Ruumide remont	15.637.—

8.	Inventari täiendamine	62.880.50
9.	Kantselii kulud	35.693.—
10.	Raamatukogu "	101.000.—
11.	„Põllumehe käsiraam.“ kul.	223.680.—
12.	Trükitööde väljaandmiseks	28.275.—
13.	Kodumaa põllum. uurim.	8.000.—
14.	Loterii kulud	390.060.—
15.	Laenu antud	20.000.—
16.	Võlga tasutud	21.221.50
17.	Kotisente maksetud	1.800.—
18.	Mitmesuguseid kulusid	18.395.—
19.	Juubelipäeva avans	20.000.—
20.	Kassa jäi 1. jaan. 1926.	606.057.—
	Kokku	1.734.876.—

Viienda punktina on päevakorras toimkondade arvandid möödunud aastast tegevuse kohta. Esimesena kannab ksv! Käsebier „Põllumehe Käsiraamatu“ toimkonna aruande ksv! Kindi ette. Sõna võtab ksv! Kind raamatu kausta kohta ja arvab, et see on ebakohane, sest sellest suurusest raamatuid ei lasta meil turule, nähtavasti viist ksv. Käsebier ei lähe. ksv! Käsebier vastab, et kausta suurus on juhatuse poolt mitmete järelkaalumiste järele vastuvõetud. Kausta pääle avaldavad mõju ka alapealkirjad, mis prof. Köppi on äärtele nakutatud. prof. Köpp toonitab, et asja üle on hilja vaielda, kuna osa raamatut trükis.

ksv! Cross kannab raamatukogu toimk. aruande ette.

ksv! Pullerits on kodukaunistamise toimk. aruandja.

ksv! Linkaxoodler-Foto toimk. ja kõnedearvestuste toimk. aruanne.

ksv. Vilbaum annab „Ühispulti“ aru.

ksv. Kääparin valgustab piiremalt Muinsustoimkonna möödunud aastast tegevust.

ksv. Thuni Martin esineb 1925. a. sügispäeva aruandega

prof. P. Köpp võtab päevakorra 6. punkti all sõna A[illegible]. 1926. a. tegevuskava kohta.

Seltsi tegevus laieneb iga aastaga. Seda tegevust on tarvis reguleerida, korraldada.

Nagu sügispäeval räägitud, oleks tarvis asutada Vanemateokogu. Mõte oli vanemaid tegelasi perest ja ametialt kokkumas. Kuidas asi tegelikult kujuneb, näib pärastpoole.

Praegu on meil selts nõukogu kui ka Ülikooli juures registreeritud. Nüüd ülikooli staatuse järele on seltsil tingimata tarvis valida üht või teist. Kõige otstarbekohasem oleks vast, kui ABS-ist jääks Ülik. juure, Vanematekoga end aga registreeriks Rahvakogu. On palju küsimusi, mis nõuavad vanematekogu asutamist. Nõngnastist oleks nimetada: Seltsi esitamist küsimuse ülikoolist nõupidamistel, koosolekutel, vastandusti poolt esitamise küsimus, lepingute sõlmimise jne. Vanematekogu vastu on rohkem usaldust, kui kasilikku üliõpilasorg. vastu. Asi talvel arutusele võtta ja läbivaia. Põllum. käsiraamatu esimene osa ilmub, nagu kuulsime, aprillis. Järgnevate osade juures on sihikindlalt töötada tarvis, sest praegused tiraažid on tõeliselt väljaandmiseks väga väikesed. Soiku on meil jäänud ekskursioonid. Neil on suur ülesanne: majanduslise külg ja hingeline moment (hääd mälestused külaskäigust) Majandushuslikult kindlustamiseks uute käsiraamatute osade väljaandel on kavatsusel muu loteriid. Eelarve juure asudes pöörab prof. Köpp eriti tähelepanu liikmemaksu pääle, mis 100 margalt 250 pääle tõstetud.

ksv. Tealam: 250 on palju. ksv. ksv. on ka Tiistesorg-s liikmed. Su koormaks.

ksv. Rogu: 250 mk. tub üliõpilase väljaminekuks väga väikese % väljaksv. Käsebier: Su ei ole palju, kui arvele võtta, et ABS. rohkem kui teised akad. seltsid, rahuldab üksi üliõpilasseltsi ülesandeid.

Siin on hää loomisland, väga hää raamatukogu jne.
ksv. Ratt ja ksv. Käsjarin vaidlevad kostmise vasta. Prof. Köpp arvab, et majandushäid kulud võivad ksv. ksv. ühgi rohkem siduda eelisi külgi. Rohkem kulu - rohkem huvi.
Häältamisel võtakse juhatuse ettepanek, 250 mk. Amstein, vasta.
A. Pallenits: 187.000 käsiraamatu arved on liig palju.
A. Käsebier: Praegu on juba ettetellimisi 50.000 mk ulatuses.
ksv. Tohrer kahtleb põllutööministr. 100.000 margalise toetuse jmnes
samuti haridusministeriumi toetuse jmnes.
prof. Köpp ja ksv. Käsebier arvavad et käsiraamatu teiste
osade arvel, üldkasulikkude asjade toetuseks, nagu hariliku
ltt toetust loota on. — Lõpuks võetakse ülesse koosoleku juhatuse poolt esitatud küsimused vasta.
I. päevakorra punktina järguvad valimised
Esimeheks valitakse kanaaegne juhataja esimees häälte prof. P. Köpp ühel häälel tagasi. Abideks ksv. ksv. P. Rumbel ja Nõgis.
Kirjatoimetajaks: ksv. J. Pallenits. Abideks: ksv. Ratt ja Ainson
Laekahoidjaks valitakse tagasi häälte dotsent Rootsi, samuti tema abi ksv. Vosk. Majajuhaks: ksv. E. Rogo
Vabadeks liigeteks: ksv. Käsebier, hradots. Rinne ja hra Metsa.
Juhatuseliikmete asetäitjaiks valitakse ksv. ksv. Grünfeldt
Tael, Küsvek ja Tomson.
Raamatukogu toimkonda valitakse ksv. ksv.:
M. Gross, Järjer, Rummo, Jaanson, Leben, Lang, Hirsch,
Lomp ja Viirsoo
Revisjoni komisjoni valitakse ksv. ksv. Reinart, Velbaum,
Jürgenson, Noor, Veske, Küves
Sõnjaõiva toimkonda valitakse ksv. ksv.:
P. Rumbel (esimehes), Treiberg, Jantra, Ratt ja Tomson
Protokoll #28 kinnitajaks määratakse ksv. ksv. A. Pallenits,
Ainson ja Velbaum. Protok. #29 kinnitajaiks: A. Tomson,
Taxjas ja A. Rummo.

koosoleku juhataja
P. Rubel.

Protokolli kirjutanud
E. Lang.

Märkused. J. Ainson

Protokoll #31

Akadeemilise Põllumajanduseliku Seltsi suurkoosolek Raadi mõisas 27 juunil 1926 a.

Koosoleku avab prof dr P. Köpp kell 10[20] tervitades kokku tulnuid, õnnestuvates edaspidiseks tööks.

Juhataja loeb ette telegrammi, mis A.P.S[te] saadetud suurpäevaks: „Soovin päeva head kordamisekut ning jõndu, dotsent Leo Rinne."

Päevakord:

1) Juhatuse aruanne.

Juhatuse aruande kannab ette ksv J. Pallenits, tähendades et Seltsi tegevus aasta jooksul õige laialiseks on kujunenud. Selts lükmete arvu poolest on ligi kahe kordseks kasvanud, nii oli Teisel A.P.S[i] suurpäeval lükmeid 194, praegu aga üle 300.

Üldkoosolekuid on peetud 8, peale eelk aktus V aasta päeva puhul ja kohaõhtu. Keskmiselt on üldkoosolekust osawõtnud 67 inimest.

Juhatuse koosolekuid on peetud kokku 20. On läbi arutatud 154 üksikud küsimust.

Uusi toimkonde on asutatud: Kodukaunistamis Aseg. 29. X. 25; Kodumajandustoimk 15. XII. 25 ja matkamistoimk 12. IV. 26.

Tähtsamaks A.P.S[i] tegevuseks oel aastal võiks veel nimetada „Agronoomia" väljaandmist koos E. Agron. Seltsiga.

2) Toimkondade aruanded.

a) Oskussõnade toimkond. Aruannab ksv L. Küsvek
Toimkond on läbi töötanud aiandus oskussõnad, mis ka lähemal ajal trükist ilmuvad.

b) Põllumehe käsiraamatu toimkond
Toimkonna tegevusest annab aru A. Käsebier.
Käsebier palub koosolijaile näha kaks esimest käsiraamatu eksemplari, milledest Teine pühendatud prof. dr P. Köppile

tema promoveerimisel. Käsiraamat on kuldköites, esilehel pühendusega:

Armaude kohta teatab A. Käsebier, näidates käsiraamatut, et see oleks[i] tõmkonna armaane, sest siin on näha tõmkonna töö tagajärjed. Käsiraamatu tehnilise külje leiab armaudja korda lainud olevat, mille tõendiseks ka käsiraamatu odav hind, sest sarnane 300 leheküljeline raamat maksab turul 600-700 marka, kuna meil ka kõrgest 250 marka maksma läheb. Kõik see näitab et meil on püüe raamatud rahva käsile viia. Müügile läheks käsiraamat: köitmata - 300 marka, riide köites - 500 marka ja nahk köites - 600 marka.

c) Ühispere tõmkonna armaude esitab ks. L. Kõiv. Armaudja teatab et ühispere liigete arv kaunis suur on, kuid ühispere tegevusest võtavad osa väga vähesed. Osavõtmine on leige. Ühispere tegevusest tuleksid nimetada iga reedel korraldatud westlus õhtud, kust on osa võtnud keskmiselt 10-8 kaasvõitlejad. Kohvi õhtu; ping-pong ja klaver. Westlus õhtutel on harrastatud laulu, muusikat jn. Ühispere liigetel on ka oma albumi, kuhu kawatsus kogunda liigete pildid ja elulood. Seniste on aga lükmed väga lerjelt asja toetamud ja pildid nmg elulood on ikkagi saatmata.

d) Raamatukogu tõmkonna armaude kannab ette ksr M. Gross. Armaudja teatab, et raamatukogu täwitamise kohta tal andmed praegu puudawad, sest aastakoosolekul sai armaane esitatud ja praegu on see kirjatõmetaja käes.

e) Muusika tõmkond. Tõmkonna juhataja puudub, armaudjad ka ei ole. Lühikese tegevuse ülevaate tõmkonnast annab prof P. Köpp, teatades, et tõmkond nagu waremgi saadab wälja stipendiaate. Stipendiaadid saadetakse wälja ühiselt E. R. Muuseumiga, mille juures on nii kokku leppitud, et kui stipendiaadid meie poolt saawad saadetud siis saawad originaalid meile, ärakirjad neudest aga muuseumile. Sel aastal on wälja saadetud kaks stipendiaati. Tõimkonnal on olnud koosolekud igal esmaspäeval. Tõmkonna kandwamast jõudust wõib nimetada koor: Hirsch'i ja Kääpä'i.

f) Kõnede ja armustuste tõmkond. Tõimkonna tegewusest annab ülevaate Ants Käsebier. Tõimkonna ülesandeks on hajutada kaaswõitlejaid kõnedes, nimetatud ülesandega on ka piirdunud suurem osa tõmkonna tegewusest. Armustus osa on seni wanemate kaaswõitlejate puudusel pidanud seisma, nmg ei ole saanud oma tegewust awaldada. Kõnede pidamises on õige rohkesti tööd tehtud ja kõnelejad on edukalt edasi jõudnud. Pää rõhk on kõnelemisel pandud tehnilise kõne külje päälle. Päale kõnede on weel hajutusi tehtud ükskute artiklite kirjutamises ja siin piiritud kaaswõitlejaid kaasatõmmata. Koosolekuid on peetud iga nädal.

g) Fototõmkond. Tõimkonna tegewusega informeerib koosolekud ksr. Luhakooder. Tõimkonna ülesandeks on olnud tutwustada lükmed fotografeerimisega. Loengud on pidanud fotografeerimises dots. A. Luksepp. Praktilsed tööd, mis korraldatud tõimkonna poolt on samuti dots. Lukseppa juhatusel ja näpunäidetel õige hästi kordaläinud nii et mõnigi kaaswõitleja on wõnud seda kunsti ära õppida ja oma waewa tagajärgi se näha.

h) Herbaariumide tõmkond. Armaudjad ei ole. Prof. Köpp teatab, et ka tema ei tea ligemalt tõmkonna tegewusest midagi.

k) Kodu kaunistamise tõimkond. Anpannab tegewusest Joh. Pollerits, teatades et kaaswõitlejad tõimkonna tegewusest osa ei ole wõtnud nmg järgmisel semestril kerkib ülles wist lixurdeermis küsimus.

e) Kodumajanduse Toimkonna aruande esitab L. Küüsvek

Aruandja tähendab: See on üks nooremaist Toimkondadest A.P.Sis. Toimkonna ülesandeks on uurida meie kodumajandust, selles perenaistele võimalikult abiks olla. Peremehele pakutakse teadmisi igalt poolt küll kursuste, loengute ja kirjanduse kaudu, perenaise eest on aga õige vähe hoolitsetud. Nõe oga seist ülesannetest meie perenaist paremale järjele tõsta, temale õna ja teoga abiks tulla, ongi Toimkond enese peale võtnud ning nepl sihtel on asutatud kodumajanduse Toimkond.

Toimkonna senisest tegevusest krüpsutab aruandja alla Marta Reiberg'i referaati: „Talu köögi uurimised Eestis". Töö on olnud õige huvitav, põhjalikel vaatlustel ja andmete kogumisel.

Toimkonnal on soov väljaanda perenaise käsiraamatud, käsikäes põllumehe käsiraamatuga. Ülesande teostamiseks on siegi Toimkond valitud, kes peab järgmiseks semestiks aruande esitama oma töökava kohta.

Lõpuks tähendab aruandja: See on unistus, võib olla lähe laide, võib olla mitte

n) Matkamistoimkond. Aruandja puudub.

Kor. Gross küsib: Kas kor. G. Jakobson teab midagi matkamistoimkonna tegevusest, tema käis Rüas.

Kõpp: Vast ei ole tarvis, sest kui aruandjad ei ole siis ka teistel siin midagi öelda enam ei ole. Jakobsoni Rüas käimisest ei taha meie midagi teada.

3) Läbirääkimised.

Prof. Kõpp teatab: Toimkondade aruandest on läbi sellepärast võib avada läbirääkimised.

Sõna palub kor Käsper (pr.)

Kõnelija puudutab Kodumajandus Toimkonna tegevust, tähendades et Toimkond oma ülesanded on walest rajanud. Toimkond ei taha mitte perenaistele appi minna, kui iskutel kes Toimkonnas tegutsevad puudwad teadmised wastawalt alalt. Peaks enne waatama mis on mujal, ise õppima, ja siis alles meie perenaisi õpetama asuda.

Toimkonna aruandja Linda Küüsvek tähendab selle peale, et nii on just Toimkond mõeldud tegutsedes enne tahame ise õppida ja siis jõuda mõõda ka teistele abiks minna.

Käsebier: Inimene on olevus, kes tahab oma töö tagajärgi kohe näha, sellepärast ei ole ka kodune Toimkonna õht mitte vale, kui ka abi pakub perenaisele. Loomalik et peab oma vana aste täiendama, kuid see täiendamine ei tohi ja olla üksi enda huwides, need täiendusi peab ka edasi rakendama ja teistele andma.

Prof. Kõpp: Olen Kodumajandus Toimkonna tegevusega ka tutwunenud, wõtles isiklikuet kogemusest oma ja minu näen et Toimkonnal on ühiks just end arendada ja täiendada. Selleks on tellitud siegi wastawat kirjandust ja ajakirje lugemislauda. Arwan; seda ideed tuleb teenitada ja kõigiti arendada, sest peab käed külge panema ja mitte pääle waatama. Ka perenaise käsiraamatu väljaandmine on wäga huwitav ja suur ülesanne.

Kor Martinson (pr.) Ei saa aru miks naised õhtikooli lähevad, kes tahawad kodumajandus alal tegutseda ja sellest huwitatud, sest wastawad lektorid ja puudwad õhtikoolis. Nende iskute jaoks on ju wastawad perenaiste koolid.

Kor Käsper (pr.)

Perenaisel on suur kutse, tal on 15 ametid (koosolijate seast: ja 16 nälg). Sellepärast ei või seda küsimust mitte lüg kergelt wõtta. Käsiraamatud väljaanda on lüg wana, puudwad endse weel teadmised ja oskused sel alal. Peab kõige pealt end täiendama ja siis teisi õpetama.

Kor Küüsvek: Kõrgemad majapidamiskoole ei ole teps! Martinson eksib siin, sellepärast peawad

naised ülikoolis selle ülesande enda kanda wõtma. Käsiraamatud saaks teostada alles 3-4 aasta pärast ja kawatusi ometi wõib teha. Mõtted peab olema, kunas neid läbiwiia saab see on iseasi.

Gross: Imelikon, et ülikooli lõpetajad naised midagi majapidamis alal ülikoolist endale ei kogu, nagu praegu tähendatakse, kuid siiski on naised ülikoolist majapidamiskoolidesse õpetajaiks läinud; kust nemad on neid teadmisi kogunud.

Käsebier: Nagu tähendati on perenaistel wäga palju ametisi ja nimed on neudtegevus alad. Eks wõi siis wäljaanda mitu, nimu pärast wõi 20 perenaiste käsiraamatud. Olmugu kana, ane, lapse ja nõnda edasi kasvatuse käsiraamatud. Ega siis mõtte algatajad ei tarwitse olla eritundjad, kui meie eritundjad sel alal muidu on, eks siis kirjutagu nemad ja saatku tööd toimkonnale. Hää, et mõtegi on siit wälja läinud ja kena, et inimesed midagi püüavad teha.

Prof. Mägi: Arwan, et mõlemal poolel on õigus. Ka proua Käsperil on õigus kui ta nõnab täienemist ja enda arenguist. Algatus agamis toimkonnal, on hää. Selle mõttega oleks wõib ülesskerkida meie nais ülikõpilase-agronoomi-ülesanne, mis neil teha on. Käsxäes siin tõnes ka üles see küsimus midagune peab olema meie nais agronoomi haridus. Wõib olla ühes sellega ka selgineb küsimus kas ongi tarwis meile näis ülikõpilasi-agronoome ja ehk lepiwad nad siis juba majapidamiskoolidega.

kõrv Küsiwek: Mina pooldan proua Käsperi kui ka prof. Mägi arwamisi. Käsiraamatu küsimuse kallal ei maksaks enam waielda, sest kuigi see ülesanne toimkonnal kord peaks tulema, siis ei mõtle gi toimkond siin enda jõududega läbi ajada. Käsiraamatu autoriteks peawad olema murdugi eritundjad omalt alalt.

Prof. Kõpp: Ei maksa ses küsimuses enam waielda. Kuigi toimkond käsiraamatu wäljaandmiseks eritoimkonna on moodustanud, siis ei tähenda see weel et toimkond ise tahab teda oma jõududega wäljaanda. Algatus wõib murdugi toimkonna käes olla.

Sõna teiste toimkondade ettepanekute kohta ei soowita.

4) Jookowaid asju.

kõrv. Küsiwek: Ühispere pereisa on temale ülesandeks teinud koosolekult küsimust walgustada, kas ei tuleks mitte klaweri fond amtada, sest klawerid on A.P.F.K.U wäga tarwis.

prof Kõpp: See on tegelik asi ja neid asju peab ajama talwel, semestri jooksul. Praegu wõiks waid asjade kohta läbiräägimisi pidada.

Käsebier: Palun kõiki, kui käsiraamat ilmub oma arwustust saata, wõi wähemalt arwamine käsiraamatu kohta, toimkonnale.

kõrv P. Ruubel: Suurpäewa kulud on 400 marka. Palun wastawat summa kõrv. Tomingale ära öeudada

Esimees prof. Kõpp loeb ette praegu päralejõudnud telegrammi: A.P.F.K. 3 päewale soowime täielikku kordamisekud. Igaks osawõtjale ülewat meeleolu! Metsamehed Koritoware jäneseselgalt

Käsebier: Et koosolek warem lõpeb kui ettenähtud, siis algame katsejaamade tutwustamisega kell 12.

Sõnasoowijaid ei ole. Esimees lõpetab koosoleku. Koosolek lõppes kell 11 30

Ajason A. Jansen-Jansenke

Protokoll #32

Ak. Põllumaj. Seltsi üldkoosolek 13.X.26. Koosoleku algus kell 8 ^{30}. Juhatab esimees prof. P. Kõpp. Protokollib A. Katt

Päevakord:

1. Avamiskõne prof. P. Kõpp'i poolt: „Akadeemilise Põllumajanduslikku Seltsi ajutjooned"

Lugupeetud liikmed ja võõrad! Selts algab selle koosolekuga uut õppeaastat, sellepärast on ka tänane päevakord teistsugusena ettenähtud nagu see harilikult. Lissejuhatava kõnega tahab Selts tutvustada uusi juure tulnud uusi liikmeid. Need mõtted mis siin ette kantakse ei ole mitte vanadele A.P.S-i liigetele, vaid neile kel veel Seltsi põhimõtted võõrad ja tegevusala siin tundmata.

Seltsi põhikiri on Seltsi ehte aluseks. Põhikirjas ongi tähendatud meie ehted, mida Selts on endale ise seadnud. Nüüd on Seltse ülesandeks arendada liikmeid, neid koovatada ühe mõtte ümber koonduda ja selle mõtte vastu neis huvi äratada. Seltsil on lugemisland ja raamatukogu, mende kaudu võivad liikmed end arendada ja täiendada omal alal.

Teiseks A.P.S-i ülesandeks oleks kodumaa põllumajandus edendamine, hariduse levitamise sel alal, nurmised põllumajanduses jne. Peetakse koosid, antakse välja ajakirja, raamatuid jne.

Peale liikmete arendamise, põllumajanduse uurimise ja arenduse on Seltsil veel tähtis ülesanne luua sõbalikku vahekorda liigete vahel. Seltsis on jäetud vaba tegevus liigetele, nad võivad moodustada mitmesuguseid toimkondi ja vastaval alal, huvi ringkonnas, töötada. Toimkonde on juba palju olemas ja neid võib ikka juure luua. Toimkonna asutamiseks ei ole midagi muud tarvis kui kokku seada põhimõtete kava ja see esitada juhatusele, kes kinnitab toimkonna.

Seltsil on loodud tihe kontakt ühisuste ja teiste asutustega et saada majandusist toetust. Viimasel ajal on kontakti lakatud looma ka edumeelsete põllumeestega. Praegu on selleks A.P.S-il teada 5000 tegelikku põllumeest aadressid. Selts peaks just siin tugevaks kujunema ja kindla sõdme looma põllumeestega.

Seltsil on tegev- toetaja- ja auliikmed. Tegevliikmeks võivad astu kõik akadeemilised kodanikud. Toetajad võivad kõik rahulikud kodanikud olla.

Kohustustest oleks liikmemaks. Praegu on semestri liikmemaks 250mk., mis kõrgena peaks, kuid liikmemaksuga on tahetud katta pool majandusliistest kuludest.

Liikmeks astumise kord on lihtne. Tuleb soovisavalduslehte täita. Need waatab juhatus läbi ja võtab vastu, paanes üldkoosolekule ette.

Seltsi wainline ilme. Vainline ilme on väljakujunenud. Seltsis ajajooksul, kuue aasta tegevuse järele. Need põhimõtted mis on nii väljakujunenud oleks:

1) peab valitsema ükskeel, erapooletus. Ei tohi vähet olla kas liige on organiseeritud või mitte.
2) Erapooletus peab valitsema ka poliitilisel alal.
3) Sõbraliku vahekorra loomine liigete vahel.

Ajajooksul on Selts kasvanud. Soovida on et uuel õppeaastal need põhimõtted edasi kanduks ja ka noorte seas poolehoidu ja vastukaja leiaks. -

Soovin Seltsi tegevusele jõudu ja õnne!

2. Ksr. Nageli kõne: „Muljeid Taanist."

Kõneleja jaotab oma kõne järgmiselt:

a) Ettevalmistused reisiks - passimuretsemise jne.
b) Praktikandi elu kohapeal
c) Praktikantide reis Taanis
d) Reis kodumaale.

Reis algas kell 11. Riias sadas vihma või lund, mis ta oli?) Mis sääl Riias ikka teha, hakkasime puhkima nii Berliini. Praktika kohtade poole lähedes järk mehed ikka kurvetuaks. Sinna jõudes riietusin, sõin ja läksin kohe kartulait maha panema.

Tööde järjekord: Põllutööd kevadel; väike vahe, rehepeksmine lainud aastaot, karjahoonete lõppamine. Siis järgnes juurviljade

harimine, mis kestis umbes kaks kuud. See töö tähtab meil heina töö aset (mai ja juuni kuu).

Esimesel päeval naeri põllul juhtus mulle lühikese varrega kõkkla, siis oli väga raske ja õhtul ohkisin: „kuidas läheb see aeg mööda." Teinepäev sain aga nuie kõkla ja töö läks edaspidi hästi.

Taanlane armastab „tonkida"; töö õpetamisel jures näituseks. Perekahvaga oli vaheaeg hää. Sulastega on aga raske läbi saada. Halb on see et keelt ei oska, selle-pärast peab ka siis töö juures, et mitte halba muljet endast anda, väga täpsipäälne olema töös ja tegevuses.

Keisinud oleks, kuid aega oli väbe. Esimesed kohad kus käisime olid praktika kohad, need olid ükstesest 20 klm. kaugusel. Peab ütlema, et taanlased püüavad kõike näidata, nad teavad sind igale poole saata, kui vähegi mõistad temaga rääkida. Reisil sai raadatud Taani karja.

Lahkumine oli südamlik. Tundus kerge kui sai välja selle talu piirest ja end jälle vabana võisi tunda.

Kõpp: Sellest ülevaatest paistis et sääl väga raske oli, kuid lõpuks soovitate ikkagi praktikantidel sinna minna. Seega on siin nagu vastolu Teie kõneluses. Peaasi kuidas sääl õppida sai, sellest Teie ei räägitnud.

Nagla: Midagi õppida säält ikkagi on. Peaasjalikult jumwõja haimist ja karjakasvatust.

Kõpp: Peaasi on ju see et õppida midagi saab. Töö raskuse peale ei saa vaadata ja kui keelt ka ei oska siis on loomulik et raskejõbisaamine tulastega jne.

Tomiste: Oleks pidanud ülevaate andma kõneleja koha suurusest, geoloogilisest asetusest, maapinnast jne. Ka oleks huvitav olnud teada saada talundi tasuvust.

Kõpp: (vahelehüüe) Seda praktikandile ei näidata!.

Nagla: kannab ette arvudes kõik loomad, juurviljad, kasvid ja kuked! Peaaegu tulek oli sügisest.

Luhakooder: Ära kuulates Nagla nutulaulu võib öelda et Eestis ei ole see asi sugugi parem ja õppida pole ka siit midagi.

Kõpp: Küsimusi enam ei ole kõne kohta, siis läheme päevakorras edasi.

3. Protokollid.

E. Roger: Teeb ettepaneku protokollisid, mis kaunis pikad mitte ette kanda, vaid kohe kinnitajad määrata, kes läbi loeksid. Protokoll № 30 määratakse kinnitajateks: kuid: Arike, Lebeu ja Lank. Protokoll № 31 — kuid: Ainson, Luhakooder ja Tomiste.

4. Ulte lugeku vastuvõtmise.

Esimees prof. Kõpp kannab ette juhatuse poolt vastu võetud liikmed, vastu ei vaielda.

5. Läbirääkimised.

Kõpp: Ligineb A-Põ aastapäev, nimelt 5 novembril. Juhatus otsustas sel puhul korraldada koosviibimise. Küdetakse kääks. Lahtiseks jääb aktuse-koosoleku küsimus.

Tomiste: teatab et liikmemaksu tema vastu võtab ja palub seda kõigil ära öeudada.

Rubel: Toimkonnad peaks oma tegevusega ka algama, sest esimene semestri koosolek on ära peetud ja sellega peab seltsi elu algama.

Sõna soovijaid enam ei olnud. Esimees lõpetab koosoleku kell 9.45

Toomas Kõpp.
Sekr. Ilmar Stahl

Protokoll A 33.

Akad Põllumajanduslikun Seltsi üldkoosolek 27. okt. 1926.
Koosolek algas kl. 8.20 õhtul. Juhatas abiesimees Kumbel,
Protokollis abikirjatoimetaja Aikson.

Päevakord:

1. Avamine
2. ksv. Mägisti kõne: „Tähelepanekuid ja pilte Hollandi, Angeli, Taani ja Rootsi karjaasjandusest.
3. Eilmise koosoleku protokolli kinnitamine.
4. Jooksvaid asju.

Päevakord võetakse muutmata vastu.
Järgneb ksv. Akrel Mägisti kõne.

1. Hollandi.

Üle Saksa piiri Hollandisse sõites muutub maastik järsku: madalad hiina- ja karjamaad, raldatud ümbruskaanalitega. Maa on sageli inimese poolt merelt võidetud, on rohurikkaana kõik ärakasutatud ja jätab üldiselt väga kultuurse ilme, olgugi et linnu vähe. – Hzeloomnlik Füüsimaale on asjaolu, et talud on madikohad ja väikesed, umb. 25 ha suured. Majapidamine on intensiivne: 1 ha kohta tuleb keskm. 1 lüpsilehm.

Suvi on põllumehele soodne: mai algusest oktoobri lõpuni on kari väljas. Talvisuks karjatoiduses on hein, mis varasi nüüdsetõttu väga kaa. Sügispoole tehakse piimantoitu (Hollandi viis) Allapanekuks loomadele ostetakse teraviljakasvatuse raioonidest nukki- ja nisuõlgi.

Kari, mis Füüsimaal väljaarendatud, on omamaa saadus; ajalugu näitab, et varasel ajal vast ka kirju Norra veised sekka võis sattuda.
Tõug oli omal-ajal punast-valget ja must-valget kirju, sisaldas siiski suurema % must-valgeid.
Väikses Hollandis on teevalt 6 karjatõugu: must-valged, punane-valged, Kroningeni mustad, kiiged (mindi kohta tõuraamatut ei pieta), mustad valge joonega üle selja.

Tõuseltsid asutati Inglise eeskujul.
Tõuraamatud otati siiski kõigepealt mõisnikkude poolt, kelle ruutmeetrikuudiks sobid väikepõllupidajad, selleks et saada ikka suurema ekspordi jaoks parema aehalehitsetga loomi. Alles 1885. a. alustasid kontrollühingud tegevust. Hollandi kontroll on üsna üsti maade kontrollist. Sääl arvestatakse ainult piimaanniga. Tasuvust ei uurita.

Loomade müük on kõigeintensiivsem mais ja oktoobris. Laatadele tuuakse suamasti lehmi. Sugupulle säält osta ei saa.

Viimastel aastatel on saagianni andmete pääle halvavalt mõjunud suu- ja sõratõbi.

Noorkarja kasvatatakse väga palju (umbes 100% vanadest) Noored loomad võõnivad suamasti vabalt koplis ringi.

Praegune võihindade kõikumine avaldab Hollandi piimanduse maale väike mõju. Tähendatud halba majanduslust mõju aitavad võivaldada

1.) Meetmed, mis nii sisseseatud, et võivalmistamisest võib üle minna kergemale vaevaga mõnele rohkem tasuvamale alale – kas juustuvalmistamisele ehk piimakondenseerimisele.

2.) Sugulomad. Viimane tegur viib suuremalgi määral, kui esimene.

Hollandi kohta on iseloomulik, et karja eest hoolitsevad ainult mehed. Peab tähendama, et Hollandi talumehe töö on üheküljne ja see tuleb ka inimese üheküljeks. – Haridus on pea kõigil ühesugune: umbes 14 aastasena lõpetab ta algkooli ja läheb põllutööle. Vaastaselt lõpetab laastase põllutööskooli. See on kõik.

Käisin umbes 30 majapidamises, aga maja sisemust, isiklanis elutube, nägin ainult viiestalus, kus viiti

sellekohase sooviga puremehe ei soinesin. Sisse päält ei kutsuta. Su ei ole viisiks.

2. Angelni maakond.

Maastik on muutunud künkliseks ja sarnaneb sellärast Lõuna-Tartumaaga. Juba 1864. aastal toomitas akadeemik von Middendorf, mille angelneid sissetuues, muuseas ka maa ilusast sarnasust.
Siin on põlde rohkem, kui Hollandis. Talud on suuremad, nii 40, 50 ja 60 hektarilised. —
Hollandis on talus enamasti ainult 1 kõrge hoone. Ühes otsas on elumaja, teises laut. Madalam osa on elumajaks. Laudal on kõrge katusealune heinte jaoks. 20 hektarilisel kohal on ainult 4-5 hästi möbleeritud tuba. —
Angelis on ehitused komplitseeritud. Elumaja seisab väraldija on suure tubade arvuga.
Paistab silma, et väga palju harrastatakse iluaia kultuuri.
Hollandis on loomade asendus piiratud lauta. Hästi on korraldatud virtsa rennid ja kaevud. Sõnnik seisis väljas.
Angelis on laudad suuremad. Nad sarnanevad väga palju meie mõisate paremate lautadega, nii et asjatu oleks neid siin pikemalt kirjeldama hakata. — Jõutõlu antakse viimasel ajal tugevasti. On hakatud viimsel ajal loomi üldse rohkem Taani moodi pidama — piimamasinatena, keda otsas. Vabalt koplis liikuratel loomadel võis sagedasti näha, kahtlemata väga ebatervitholdlisi sellekohaseid kloppe, mis pidid küret liikumist takistama.
Sõjaaastatest päält on voolu olemas, mis tõuvalikut teil tõugu raskematüübilisemks muuta tahab. Ehne iselooomustas Angeli tõugu eriti peen kondikava.
Sõjaajal on piimandusse astatud samm tagasi.

Rasvaprotsent on veel praegugi madalam kui enne sõda.
Harilikku tõuraamatut ei peeta. Antakse välja pullide vorelüimide imimise kohta broshüüre.
Saksamaal on karjapidamine tasur, sest Saksa piimasaaduste hinnad ei olene välisturust, nagu Taanis. Majanduslikelt on ilmasõja mõju veel praegugi märgatav. Ka tuleb sm-ja sõratõbi oma tööd.

3. Taani.

Sõitsin otsejoones Kopenhaageni, et kesk kohast saada orienteerimiseks ja edaspidise reisukava jaoks andmeid. Reisisin päraspoole Sjaellandil. Käisin ka Fyünis ja veetsin lõpuks Kopenhaageni lähedal talus üks nädala, et 1.) odavamini läbi ajada ja 2.) tutvuda tegelikult Taani maaeluga.
Majapidamine on väga intensiivne. Iga 100 ha põllu (või 93 ha põllumajandusliselt kasutatud maa) kohta on loomi 84,3, kuna Põhja-Saksas kõigest 63,7. Umbes 25% põllust on juurvilja all.
Karjatõugusid on palju: Punane Taani, must-valge, Jersey, piima-Shorthorn ja teised.
Sjaellandil ja Fyünil on 95% loomadest Taani punast tõugu.
Karja tõuaretamine on vana. Tõuaretuseks on tarvitatud enamasti kohalikku materjali ja üksikuid pulle Angelist.
Fyünis on umbes 50% loomadest kontrolli all, Sjaellandis 35%. Punane Taani tõug on annab Sjaellandis 1924/25 kontrollaastal 3433 kg 3,7% piima ja 141,7 kg võid, kuna eliittõuraamat näitab meile arvu 196,6 kg võid. Recordlehm on andnud 12326 kg 3,82 protsendilist piima, selle juures 526 kg võid. Ülejäänud record üle 15.000 kg piimaga on aga Hollandi käes.
Taanis on olemas tõusilti raamatud, registertõuraamat, eliittõuraamat, keskseltsi tõuraamat.

Koraldas täitub iga aastaga, iga aastaga kasvavad ka nõudeid. Näiteks on hiljuti Sjaellandi pääkonsulent määranud väljaannud, et lehmi alla 200 kg võirasva tuua elutõuraamatusse ei võta.
Taani majanduslisi olusid jälgides peab ütlema, et nied, isäraanis kajakasvatuse raioonis, [illegible] nenud on. Üldse valitseb teatud majanduseline depressioon, kriis. On märgata rohkem seakasvatuse ülemineku, mis aga ikkagi ainult teatud piirini võimalik on ja täielikult kitsikusest ei päästa.
Taanlased ise panevad võib olla liig suure piiri tundi Inglise sõjastreigi arvele. Arvan, et muret osa eitadab ka asjaolu, et sõja ajal õpiti Saksa raha eeglet teenides ülimugavalt elama. Nüüd aga ei rohaneta muutunud oludega ega raatsita pillarast elurõõsist loobuda.

Taanis pretakse iga läpsilehma kohta 2-3 riga. Talus, kus mina elasin oli 84 viist (läpsilehmi 75), suvel peeti üle 200 sea.

Taani karjas on keskm. 4-5a vanad loomad. Põhjuseks, miks lehmad nii noorelt praakeeritakse on ülekoormatus. Lehm ei ole ikkagi masin. On jõutud füüsilistele võimalustele piiride lähedale. Väga tagidased on kõrvetugnoid udarahaigused j.t. vead.

4. Rootsi

maa on ..... kaitsevargid põlvini läbi!
Kõne jatkub Egiptuse piramiidnas.

Kõne lõpul avatakse petroolumilampi valgusel läbirääkimisi, mis väga elava ilme omandavad.

ksv. Tali: Kust saab Hollandi kari oma jõutoidu?
— Vutatakse enamasti väljast sisse.

ksv. Käsbiin: Millest on ehitatud lauda põrandad?
— Hollandis väikestest vaintud kividest klinkritest, mis ka importkaup. Angelnis on enam. teliskividest

ksv. Nõmm: Mis on Hollandi tõuarenduse eesmärk?
— 60% piima, 40% liha, üldiselt tugev keha-ehitus. Kari ongi võrdlemisi lähedal ettesea-tud ideaalile.

ksv. Roger: Kas on talvise toitmise juures märgata tendentsi silotarvitamise kasvu poole? Materjal millest valmistatakse silo?
— Hollandis on silo võrdlemisi laialt tarvitusel; materjaliks hein. Taanis on silo tarvitamine väike. Juuniviga päälsed tarvitatakse võrdlemisi varanduit ära, sest kari läheb keskm. juba sept. kui algul või kuskpaigas lauta, nii et enne külma on juuniviga lehed jõõdetud. Rootsis tar-vitatakse silotoita, enid ka vähe.
Läpsimasinate kohta annustasin enne tähen-damast, et ka neid võrdlemisi vähe tarvitusel on. - Hollandis on ainult tarvitamine juba ülluparast tähtsas, et loomad vabast kõplis jäätavad. Kuna järelläps käsitsi nüüsinii tarvi-lik on, masina juhtastamiseks aga aeru vajatakse, ei hakka hollandlane enda lehmi lauta ajamisega tülitama, vaid läpsab parem käsitsi.

ksv. Rogn: Kas rohke juuniviga harimine ei tariska kibedal hooajal liig palju aega?
— Harimine on nii korraldatud, et see teiste töödega vahetegadel juhtub. Ka tunneb taanlane juurepära-selt harimise tehnikat.

ksv. Jürgenson: Kui kallid on sugutoomad?
— Hollandis võib saada sugupulli 100-150.000 margaga, Angelis maksavad umb. 300-400.000 Eesti marka. Kõigekallimad on sugutoomad Taanis ja Rootsis. Kõigeparemate sugupullide eksport on Taanis keela-tud. Se oleks ka tegelikult võimata muinasjatu-liste hindade pärast. Näiteks maksab häädekõi-vanumate 3-4 päevane vasikas Eesti raha järele 500.000 marka. Kui pull saab pärast poole näita-

selt viimse aruhinna, siis on ostja kohustatud veel teist
rohkem juurmaksma. Se on säälne hariliku korra.
Tüsijärgu pulli võib aga 1–1.5 a. varuseid saada
100–125.000 margaga.
Rootsis ajavad linnad kallikse pullikihtusid
jugunloomade oksjonitel, kus ka 500.000 mk. ühna ha-
rilike hind.

ksv. Mnaga: Kuidas on nooskarja kasvatamine erinevais ko-
haldatud?
– Hollandis on enamasti kivadised rasikad. Neid pu-
takse, nagu ennemalt juba tähendasin, koplites.
Kivadel antakse lisatoitu, sügisepoole käest väljastu
Angeli nooskari on ka enamasti koplites.
Taanis on turvishoidliselt kõigekahvem nooskarja
kasvatamise viis: juba noorelt päale veetis.
Võib leida ka majapidamisi, kus kari aasta jook-
sul 12 kuud landas.
Rootsis on vähem koplusi.

ksv. Rumbel küsib, kuidas on automaatsissesõiduteega lugu.
– Hollandis on umb. 10% laudadel juures automaa-
did. Angelis on neid vähem. Taanis on neid
umbes 3%. Võib olla et ta meie oludele on kohasem,
sest kui meil tavitatakse rohkesti kuiva kõrs.
toitu ja väike juurviljo.

ksv. Kogur: Ühemõttelises põllumajanduslikes kirjandu-
ses olen märganud sõnniku häädust kaitseks
sõnnikulaotuste propageerimist. Otsitakse õieti
mitte „kõigerasteramaid" laudatüüpi.
– Tegelikus elus pole seda tendentsi märgata.

Eelmise koosoleku protokolli (№32)
kinnitajaiks valitakse komisjon: Jaagus, Tael, Leben.
Juhatuse poolt esitatakse ja võetakse muteks
APSi liikmeks vastu ksv. ksv.:
1. Steinberg, Arnold
2. Kõnn, Mattias
3. Müllerson, Anna
4. Voitk, Elmar
5. Lampson, Aldo
6. Sprunk, Paul
7. Naarits, Eerich
8. Tõnisson, Heino
9. Tinn, Alfred
10. Paloots, Gustav
11. Rööp, Artur
12. Nagis, Elmar
13. Timpka, Leonhard
14. Rumbel, Eduard
15. Põder, Nataalie
16. Kabel, Karl
17. Anniko, Hans
18. Surva, Fida
19. Henning, Gustav
20. Reissar, Eduard

ksv. Käsebir: APSi aastapäevast, mis peab 5. novembril tulema, pole kõppu ega kõbinat kuulda. Vast majaisa hakkab seda asja liigutama.

ksv. Rõgn: Viimsel juhatuse koosolekul jäi küsimus õieti lahendamata. Ainult nipalju selgus, et peaks midagi kõbusat korraldama. Ja lootust selle korraldamiseks on ehkki vast mitte just täpselt aastapäeval, vaid ütleme 6. nädal. Ruumide küsimus sõltub lahtine. Tuleks ettepanekut korraldustomisjoni valida.

ksv. Käsebir: Komisjonide hõigusest peaks lahti saadama. Vast majaisa ise koopteerib omale äranägemise järele abijõudusid.

ksv. Rumbel (Pleier.) palub teatada olingu ajast võimalikult varsemini.

ksv. Käsebir: Oleks tarvis umb. 10.000 ärksama põllumehe aadressi. Palun ksv. ksv. võtta vastavaid lehti ja ka täita. Neid oleks tarvis

vordlemisi kiirelt. Loterii pähed tulevad trükist umb. 2 nädala pärast. Loodan, et iga ksv. umb. 10 raamatut (à 30 pf.) laialisaadab. Igaüks, kes 1 raamatu läbimüüb, saab õiguse 1 käsiraamatu osa hinnata omandamiseks.

ksv. Tomson-Tomiste palub ksv. ksv. oma liikmemaksu-teid hiljemaks kohaliku tasumisega muidu [illegible]

ksv. Pullerits palub matkamistoimkonna liikmeid mitte koju matkata, vaid toimk. koosolekule jääda.

ksv. Rumbel soovitab ksv. ksv. rohkem ÄPSs liikuda ja ÄPSi hiljetoil rohkem omavahel tutvusi luua.

ksv. Käßbier. palub ksv. ksv. loterii korraldamisel abiks tulla, kui abi tarvis. Kosinatega lubab mitte kokkuhoidlik olla.

ksv. Velbaum teatab „Ühispuu" tantsuõhtust, millisele palub ülesanda. kiirelt.

Et sõnasoovijaid enam pole, lõpetab juhataja koosoleku.

Toomas Jaaksi.

Eduard Virgo.

P. Rumbel

Parandus: ksv. P. Rumbel teeb ÄPSi olunga korraldusel ettepaneku ksv. E. Rogerile volitus anda oma äranägemise järele jõudnuid kooperuida, kusjuures „iga valitud kaasvõtleja on ÄPSi üldkoosoleku poolt valitud".

ksv. Tomson-Tomiste parandab ksv. Mägisti referaadi läbirääkimiste osa all ettetulevat sõna „sõlg", mis peaks „silotoit" olema.

Protokoll A 34.

Akademilise Põllumajandusliku Seltsi üldkoosolek 3. novembril 1926. a. A. P. Si ruumides. Koosoleku algus kl 8.17 õhtul. Juhatab abiesimees Rumbel. Protokollib abikirjatoimetaja Jürison.

Päevakorras:

1. Avamine
2. Härra kultuurinspektor J. Tüdti kõne: „Eesti maaparanduse arenemiskäik"
3. Eelmise koosoleku protokolli kinnitamine.
4. Jooksvad asjad.

1. Päevakord võetakse muutmata vastu.
2. Hra Tüdti kõne:

„Eelmisi plaanikindla maaparanduste järgi võime Eestist leida läänud sajandi viiekümnendate, kolmekümnendate aastate ümber.

60-te aastate ümber algas talude müük. Mõisnikud said palju raha. Sellega asutati aga enamasti piiskavalt elamiseks, ilma et mõeldud oleks majapidamiste parandamise või mõne muu kultuurtöö" peale.

Eelmisi maaparanduse töid tegi kuigi hilekevad. Need olid niisutamised. Tagajärjed olid enamasti väga halvad. Tema ajaraadi järele vesistatud suuremaid maid võime leida Kirde-Virumaalt, Lääne-Harjumaalt ja ka mujalt. Selle meetodi ei kõlvanud. Tuli otsida teisi teid. Taludele äraläänud hiinamadde tõttu tekkinud hiinapuudus sundis teid otsima.

Tulid Taanist 2 kultuurtehnikut, Crohn ja Ripenda; oma büroo avasid nad Riiga. Need soovitasid ehitada veerulisi niisutamise ja kuivatamise süsteeme. Nimetatuid meetodeid kulutasid nende kõvetate süsteemide peale palju raha. Taanlased teenisid hästi. Kultuurheinamaad aga ei tasunud end sugugi.

Mõisnikud hakkasid mõtlema, enda ostrõttel luua kohapeal korraldust, mis juhiks maaparandus töid. Varsa Hanno sai väljamaal viibides tuttavaks Viini professor Proissinet'ga ja mõjus tema pääle nii, et ta lõpuks tuligi Baltimaale maaparanduse asja korraldama. Temal olid uued põhimõtted.
Savel töötas ta väljas, talvel korraldas asjast huvitatutele midagi teoreetilisi kursuse sarnast.
Segane siinkord kestis kuni 87-90-te aastateni, mil tuldi mõttele luua kultuurtehnilist bürood.
Loodigi. Mingisuguste intriigide tõttu ei saanud büroo juhatajaks mitte Proissinet, vaid jällegi taanlane – Wöldike. See aga oli juunitud ka meie põhimõtteid rasturõõmu.
Büroo töötas aast-aastalt ikka järjest intensiivsemalt alatudes tegevusega isegi Venemaale. 1905.a. katkes töö ajutiseks, alates pärast uut hoogu võtma ja kestis kuni ilmasõjani.
Põhjuseks, miks nii hoogsalt maad parandati, oli üldine rahapundus. Kõigepealt hakati soostunud metsi kuivatama, lootes sellest kindla abinõu tulundust tõstmiseks. Heinamaade suurenemisest kultiveerimist taksitas kindla süsteemi puudus heinamaade harimisel. Üksikud mõisnikud (Soosaare Sivers j.t) töötasid täitsa iseseisvalt selleohaseid metoodid välja. Väikepõllupidajate toetuseks asutati „Landes kulturbureau" juure erifond, mis oma tegevuse ilmasõja lahtipuhkemisel muidugi katkestas. Viimsel ajal oli saal büroos 1 tehnik juure läbi väikepõllumeeste töös.
1910.a. pandi Tartu Eesti Põllumeeste seltsi juure ametisse kultuurtehnik Märtson, kes pidi talunomanikkude vajadusi rahuldama. See töötas tundub, oli närvilik, rabe, rahvale vastuvõtmatu ja kadus lõpuks päris-elult silmapiirilt.
1912.a. Lõuna-Eesti põllumeeste kuukseltsi loomisel läks tehnik üle sinna. Asutati büroo, mis tegutses algul 1, pärast 2-3 juu tehnikuga. Esiti oli tarvis Märtsoni tegevuse järgi kaotada, luua uuesti töö usaldus. Aasta hiljem asutati ka Põhja-Eesti Põllumeeste kuukseltsi juure kultuurtehnika büroo.
Mõlemad on töötanud siiajani, ka sõjaaeg läbi.
Lõuna osakonnas on plaane tehtud kogusummas 30.000 Rbl varamaa kuivatamiseks. Praegu töötatakse 28 inimesega.
Enamasti iga maakonna valitsuse juures on kultuurtehnikud ametis. Pääle nende on veel eratehnikuid, nii et praegu sel alal töötavate isikute üle kindlat arvustikku tuua võimata. Maaparandustööde läbiviimisel on kõigepealuseks takistuseks rahahäda. 3a. tagasi Põllutööministeeriumi juure loodud väike fond oli kui tilk otse kuumale kivile.
Põllutöö ministeeriumi juures on tema algusest saadik tegutsemas maaparanduse büroo, mille pääülesandeks on magistraalide projektimine ja töödi järele valvamine. Viimasti pääle on enigi väljaminemd samaaegsed, veel suuremaks, kui detailkuivatamiste kulutatavad summad. Minu arvates on see ebanormaalne nähtus. Asi praegu otse ümberpöördult olema. Tegelik elu näitab et detailkuivatiste ja magistraalide pääle läinud kulud suhtuvad nagu 6 ehk 5:1.
Meil ei viida jageli maaparanduse töid lõpuni. Tihti ainult kuivatatakse. Näiteks on Kuremäi mõisas üksi meie Eesti raha järele umb. 6 miljoni kulutatud, muujuures lahtiste kraavide pääle umb 1 milj. (rahakord 1 : $5). Praegu aga magab kogu see kapital teeveni kasutamata. Asunikkudel üksikult on siin raske midagi korda saata, just muuseas on ka meil veeladus puudumata ja liig aeglase käiguga. Kulub aastaid, enne kui midagi korraldama saab hakata.

Enamasti on aga üldasunikunda kuntide väljaplaneerimisel püütud ainult võimalikult ligiid piire saada, arvestamata jättes maaparanduse tööde iseloomu ja ulatust. Mõisatesse paigutatud maaparanduse kapital ulatub kogusummas miljarditesse. Oleks jmur rahvamajanduslike kahjude eest kasutamata jätta. Asi tahab suurejooneliselmalt korraldada. Tegemise juhtimiseks praegu esialgul 1 kultuurtehniku ametisse palkama, kes katsuks olemasolevate plaanide järele selgusele jõuda tööde edaspidise sihi ja ulatuse kohta. Plaanid hoitakse alal endise „Lõvimaa õkonoomilise sotsietedi" archiivis mis asub Tartus, Lossi tän. 2. Nad tuleks osta teel sotsietedilt omandada.

Praegu on meie maaparanduse küsoodus pmudulikud jõud; kasutatakse metsatraadune ülikõpilasi jne.

Kõneleja paneb tootsi, võtt olla üig ettevaatlikud, Tartu ülikooli põllumajandustraadskonna pääle.

Läbirääkimised.

hra Rinne loodab, maaparandnse tulevikuväljavaadetest räägitdes, et ka rahapmudnsest ülesaadakse.

ksv. Roger: Mul on juhus olnud maal ringi käies sageli kibedusega tähelepanna, kuidas meil mõne räimse drenerikse või praktaari ammistnse tõttu lastakse kogu süstem sikki minna. Teeritan hra Jüdti mõtet mõisate maaparandnse kapitali otstarbekohasemale kasutamisele asuda.

hra Jüdt: On väga raske asunikkunde jmures asja korraldada ehk hindel küll rendilepingutes kuivatussüstemi korrashoid ettenähtud on. Nii pmudub tihtsalt asjast arusaamine ja lastakse süst. ixkagi räiskn minna.

prof. Kõpp. Kaske on Ökonoomiliselt Sotsietedilt vastavaid plaane kättesaada. Ma näginsedа Raadi mõisa jmures, kus õnneks ixs vana tööline nmbkaudselt drenide süstemi mäletas.

Kavatsetti kord ka Tartu ülikooli põllumajandnse teadnskonna jmure kultmurtehnika osakond avada, aga lõpmes kujmes asi nii et Haridusministeerium pooldas rohkem vastava osakonna avamist Tallinna tehnikumi jmure. Vilmase lõpetajad aga nõusagil näha ega kmulda ei ole. Ja nähtavasti on tehnikumi praktiline külg üldse nõrk.

ksv. Roger: Minu arvates praegu kultmurtehnik. ixkn kõigis agronoomilistes küsimustes kodus olema. Tallinna tehnikumi jmures on mängatavalt näha ehitööstast vaimu. Olen räägimud ka kultmurtehn. osak. tööpõlastega. Nähtavasti pole säältpoolt kunigipalju lootа. Aga ka meie Tartu ülikool praegusel kujnl ei võimalda nn suhtes väljapääsu.

Palub selletust selle kohta, kuidas stipendi antus töötavad haodnemid, mille vahenõhtadele saatõmd pandud.

hra Jüdt: See drenerimise küs ei kõlba ja on ka kõrvaljäetnd. Küll aga töötavad korralikult laotud pahthaodnemid võrdlemisi hästi.

Järgmise päevakorra punkti all loetakse ulmise koosoleku protokolli ette läbirääkimiste osa ette. Protokoll võetakse ksv. Roguri ja ksv. Tomson-Tomiste parandustega vastu ja volitatakse talle koosoleku poolt allakirjutama: ~~ksv. ksv.~~ Reinart, Taxjas ja Viirsoo.

Jooksvate asjade all saab kõigepäält sõna majanda ksv. Roger, kes teatab olnguist, mis on laupäeva õhtu pääle kindlaks määratud. Palub veiki ind homseks ülesanda.

ksv. Käselõu: Ulndishimu on patt, kuid vast lubad jüski küsida, mis säal süs ettenähtnd on. kas on kutsutud külalisi?

ksv. Roger: Oleks mage, praegu sedа kõike ettetnna, mis säal on. Ainult nii palju tähendan, et oleng on maavõhem teadnskonna pärides. Mnud väab

juba ööal näha.

Käsebier: Mis on tehtud jazzbandi suhtes?

Kogu: Mitte midagi. Mõl on tellitud trio.

Käsebier tuletab aadressilehtide täitmist meelde. Seab ksv. ksv. teevajaks neid, kes on 6-7 lehte juba täita suutnud.

ksv. Vilbaum. Soovib et ÜTÜ: liikmete nimestik paigutatakse mustale tahvlile, nagu see möödunud aastal oli.

ksv. Pullerits (fot.) vastab, et puhttehnilisselt on see paigutamine läbivõtu, kuna igal koosolekul väga palju uusi liikmeid vastuvõetakse, keda pidega jõuneregistreerida tüliktas ja ka ülevaatlikult maitsekas vaene oleks. Näiteks tooda ülmise üldkoos., kus 20 mnt liigst vastuvõtti.

ksv. Käsebier palub ksv. ksv. toimkonnadelt astuda, sest ÜTÜ: tegevus seisabki peamiselt toimkondade tegevusest koos.

ksv. Vilbaum tiatab tantsukursusest ja gramofonifondist. Palub ksv. Tallale vastutulla ÜTÜ: „Ühispere" muusikavarast muretsemisel ning ksv. ksv. lahkelt annitada.

Tekivad ägedad vaidlused selle kohta, kellele kuulub muretsetav gramofon, kas ÜTÜle nagu ksv. Pullerits ja Käsebier toonitavad või „Ühispere" nagu Tall ja Vilbaum arvavad teadvat.

Lõpuks lausub ksv. Käsebier: Minu arvates peaks gramofon kindlasti kuulama kõigile ja arvestuste toimkonnale, sest varsti pääle esitatud tosina koosolekut alustati fondi hääks kogumisega!

Et sõnasoovijaid enam pole, lõpetab juhataja koos. oleku kl. 10.

Parandus: ksv: Tallo protok. ja on toonitanud et kätevääriline muret. gramofon kuulub ÜTÜle, mitte „Ühispere".

W. Tillo N. Tilman

s. k.

Protokoll № 35.

Ark. Põllumajandusliku Seltsi Õhtukoosolek 17. X. 26 Kell 8½. Juhatab abiesimees vsi. A. Mägiste, protokollib Pullerits.

Päevakord võetakse esitatud kujul vastu.

Jõgeva hra vsi Ehent Kuplits'i kõne: „Kas on õigustatud matemaatiline statistika meetodite tarvitamine põllumajanduses?"

Referent jõstab küsimuse, milline antud kõne teemana, lahutab selle kahte osa – 1. kas on kõlbulatud ja vajalik mis puutub matem. statistika viivõtt tähtsab, et õigustada selle tarvitamist põllumajanduses, ja 2. kas on matem.-stat. meetodid küllalt uuritavad ja täpsõnaseks, et nesse neile tarvitamisel usaldus. Esimese kohta tähendab lugupeet referent et tal raske oleks sellele vastata kuna võhik põllumajanduslikel alal. Piigmalt lubab käsitleda teist osa.

Referent toob lühidalt ülevaate, ühes selgitavate näidetega mis on: 1. Aritmeetiline keskmine; 2. Ruutkeskmise keskmine vega, 3 keskmise keskmine viga.

Näitlikult tähendab, et saagile tehaseu arvutusi liig lühikesest ridadega, s.o. ling väikeste andmetega, milline asjaolu oleks vast annet lubatud täpsete resultaatide suhtes.

Meetod on edaga tarvitusel olnud füüsikas, astronoomias j.t. täpsete teaduste juures mh. loo a., kus ka meetod: tarvitamine enam õigustatud. Siin kahanemineud harilikult olenevad annelt instrument aadeet ehk vaatleja subjektiivsest vaast. Teine lugu on meetod: tarvitamisel biteaegliste teaduste juures, kus kahanemineas resultaadis peaasa edendab vaatleja objekt ise. Sellepärast ka siin meetod tarvitusele tulnud hiljem mh. 50 a. eest. Näitena toob kõnetaja ja ingleste nõutmisi – näidet ühtlasi piiremalt seletades. Kui negatiivset tulemust toob johanseni minimet edu tõlgeb pähkinate kohta.

Referent seletab piiremalt korelatsiooni koefitsienti. Selle tarvitamist. Näitena toob E. Maipäeses avaldatud K. Kõstneri töö „Põllumajanduslikes andmetes pistatsiooniseeriumiest Eestis". – Näidet seletab piiremalt.

Lõppsõnavõttes selgitab: matem. stat. meetodid aritmeetilise keskmise

vea, korrelatsioon korrelatsioon vea ja korrelatsiooni koeffitsiendi tähendusega arvavad usutavasti seotuse ainult suurema materjaali korral. Neid seotusi, mis ilmnesid intervall u. u. normaalse jaotuskõvera andmete arvutamisväärtuste - tegelik kohaval kahelda.

Lõpuks teeb koosoleku juhatuse mõningatele materjalidele statistikas meetodite tähtsusest. - Sellega lõpeb ettekanne

Juhataja: tänab koosoleku nimel hra erudeb. Kuppferi huvitavat ettekande eest - kahetseb et aine vast noorematele väärtus ja raskusest on saada, kuna varematele kursustele ksr. ksr. ja agronoomid, kes koosolekul nende - variatsioon stat. meetoditega siiski mõningaid raskusi.

vil. Gross: palub referenti et see soovitaks vastavat, ÕES: raamatukogusse muretseminekõlbulikku, kirjandust.

hra Referent: soovitab, kui põllumajanduslikku otstarbeks häid raamatuid: „Johannsen „Elemente d. exakten Vererbungslehre" 6. väljaanne

ksr. Mägiste tähendab et meil ka seda meetodit mitmelgi kursil tarvitatud, tuua näitena hra prof. dr. Mägi doktoritöö. Mitkasi avaldas arvamust et tulevikus iseka eraan ja eraan selle meetodiga korrelatsioone tuleb - Soovitab seda hra erudeb. Kuppferi loengud läbivaatlusta.

ksr. T. Rumbel esitab hra dots. Portile variats. stat. meetodite mõningate tulemuste selgumist nähtuse kohta mõningates suhtes küsimuse, kuivõrd see nähtus siiski piiratud ulatusega, kui piirata hra Dots. Portsi vastab et nähtust on teoreetiliselt piirata kuid kindlasti ka päritavuse suhtes otsest teha ei või - tulemusi peab esialgu veel teatud kindlate piirangutega vastama. Täpsemad uurimused selles suhtes olevat muidugi tähtsad töö.

ksr. Ilumaa: Kõigil kui suur oleks umbkaudu minimaalne vaatluste arv, mille variatsioon statistilise meetodi põhjal ümbertöötamise puhul rahuldavate resultaatide saamiseks.

Referent selitab küsimust pikemalt. Tähendab et arvatt oleks, ja praktiline vilumus võivad siin õelda. mitkel juhtumi materjalist ümbertöötamiseks. Kõige parem oleks eneses piiratud arendada instinktiivset arusaamist selles suhtes.

ksr. Kinkelder Teoreetiliselt on referent kahtlemata selle kohta, kuivõrd tarvitatav see meetod bioloogiliste nähtuste juures. Arvatt paelt tähendab et kahtlemata bioloogiliste teadmiste juures saaks tuleb tegemist teha partoritega, milliste kohta mitmelt teadmust saavutada pole kerge küsimus - loomade siiski mingis tundmatus tegemist, milliste tõttu saavutatud resultaate tuleb võtta alati teatud kriitilise pilguga.

Referent vastab piiramas selgitusega.

vil. Gross tooli tähendamata näitena just nähtuse hra Körtneri töist kus pole arvestatud ei majapid. intensiivsuse ega muu korrigeeriga.

ksr. Mägiste: Tähendab, et on ju juhtumeid, mis korrelatsiooni uurimisel suuri segadusi teevad, kuid on ju ka palju kirjeldavaid materjale, millistes juures var. stat. meetodi tarvitamine edukaks võimalduseks.

ksr. Kinkelder: tähendab õieaegselt, et ka statist. meetodite tarvitamise vastu vaidlusi pole, kuid et resultaate tuleb suure ettevaatusega ja kriitikaga võtma.

Sellega lõpevad läbivaatamised referaadi üle.

Juhataja ksr. Mägiste esitab koosolekule vastuvõtmiseks uued liikmed:

1	Peterson Eva	stud. agr.	8	Viilup Nikolai	stud. agr.
2	Tallo Linda	—.—	9	Eelas Eduard	stud. vet. sil.
3	Ein Salme	—.—	10	Reitam Voldemar	stud. agr.
4	Tamm Henrik	—.—	11	Michelson Ain	—.—
5	Raudner Johannes	—.—	12	Hain Alfred	—.—
6	Rasik Edgar	—.—	13	Sirel August	—.—
7	Kremann Adolf	—.—	14	Tamm Karl	—.—

Kes vastu võtmise.

Edasise koosoleku protokoll lastakse ette. Protokolli kohta võtab sõna ksr. Tael tähendades, et tema just toonitamis olla, et grammofon kuulub ÕES'le mitte „ühispere" toimkonnale. Protokoll tehtud parandusega otsustatakse kinnitada. Kinnitajaiks valitakse ksr. Söster, Tilk ja Tiiman.

ksr. Kinkelder Teatab et homme s.o. 18 sept. kell 1/2 1. olla ÕES'is suur seinate söömine - palub ksr. ksr. osa võtta - Olla nagu

selgub loterii piletite tembeldamine.
ksl. Tomste Teatab enne peatose ja enna ägeda teoga et APS'i alla raha veel tervelt 150.000 - ruid kahjuks käive liigete. näes rep'. jos hiiremaksude arvel. Tegelikult aga laenu pangas juba 35.000 ümber. Juhid liigete tähelpanu asja olule, et niiviisi raamatu seisukord rajunes - laguneb ega raamatupidaja ei jaa korralikult töötada j.n.l. Palub ksl. ksl. asja tõsisemalt võtta. Lähb lõpuks katsepunktiks, ni et iseeg tunneb end kohustet olema koosolekus ees tooni pärast vabandada.
Koosolek lõpes kell 10[25] min. õhtul.

J. Wellmann Toomest ap/jõ.
Ajaarvaja.

Protokoll № 36.
Akadeemilise Võllamajanduslikku Seltsi üldkoosolek 23. nov. 1926. a. kl. 8 õht. APS. ruumides.
Päevakorras:
1. Avamine
2. Härra Rütteli kõne: „Mulgid reisult läbi Lõuna-Aafrika ja Austraalia"
3. Eelmise koosoleku protok. kinnitamine
4. Jooksvaid asju.
Päevakord võetakse esitatud kujul vastu.
Sõna saab härra Rüttel.
„Kui Tartus Pontsuse juurest Pilaatuse juure käidi, Tallinnast inglise konsulilt asumaade välispass käis, siis algas reis. Sõitsin laeval Helsingisse, säält Hangösse ja Hangöst Kiili kaanali kaudu Hulli. — Kiilis võttis laev süsi pääle. Vaba aega kasutasin ümbrusega tutvumiseks. Saksa külad jätsid väga viimpaatse ja kultumrilise ilme: mugavad mõisamajad tõgasihoidlikkude, rahulikkude, stilsete õlgkatustega, hästiharitud viljapõldude ja karjamaadega, ilusate boomadega. — Sumisuguse mulje jätab Kiili kaanal. — Joudsime Hulli. — Laevavirnad, laevavirnad ja mõne tagant paistvad 41 vabrikukorstent — see on esimene pilt mis silma puutub. Ka pärast pole silmal võõrustamiseks palju põhjust — puitsumad majakesed teiste samasuguste kõrvale kühitud — see on harilik panoraama. Kuid randtee on otse vastand sellele: iseegi 3. klassis on ülimugavsõita. Puhtus, kord, viise sõit. Hullist väljajõudes paistavad silma ideaalselt sirgetesse ridadesse kühitud nisuväljad, täpselt õiged kartulivaod. Maa on ebemejalikult haritud. Kus vilja ei kasva, ei loeska ka umbrohi. Hiad selle vastandiks olid lohakad: umbrohtunud, kasimata, puud kõverad ja harjed. — Randtee äär kubiseb töölistest majakestest. Need on igavad, shabloonilised, väga täpsed. Otse hirmus on neid kiverikke-kõverikke raadiokaikaid näha ja vastik seda, kopsuhaige gramofoni (raadio) muusikat kuulda.
Londonis on Wembley ilmanäituse puhul väga raske korterit leida. Lõpuks jäin Soome kogduse kõstri juure ankrusse. Tutvumisiu mõne päeva jooksul Londoniga. Käisin British Museumis, Hyde Park'is, Wembley näitusel. See on suurim mida ma näinud ja suurim kogu ilmas. Toredad massiivsed paviljonid ei jäta mingi ajutiste ehituste ilmet. Eriti muuseaarased on uusiasute asumaade ja dominioonide, — Austraalia, Kanada, Uus-Meremaa, Lõuna-Aafrika ja tiiste — paviljonid. Pildid, mida nuis paviljonides paigutatakse nimetatud asumaade kohta, on otse imekspanemise väärt karakterlised ja täpsed. Võib öelda: nuis paviljonides käies tutvunete kogu asumaadega „en miniature". Päale umbes nädalapäevast viibimist Londonis, ostsin 88 £ piileti ja reisisin Kaplinna sihis edasi. Umbes nädala pärast jõudis meie

ookeanilaev, mis mahutas 2000 reisijat, Kanaaria saartele. Juhust kasutades tutvumisia ka Hispaania elu-oluga. Siin kasvatatakse Banaani, tubakat, siia-sääl ka lutserni. Aga ees võib sageli kaamelit, lehma ja eeslit näha. Mulj jmodub õieli ettekuju. tus, millest ilab see eahvas, sest banaani ja maisi põllud olid väga väikesed - vast umbes mõni saali-suurused täpid. Väga palju oli kerjuseid. Jääb mulje, nagu elataks pool Hispaania eahvast end kerjamisest. - Väga iseloomulised on akendeta ja katustita majad, milledel alt uksed ees. Käisin juhust kasutades ka härjavõitlusel. Huvitav on jälgida selle hispaanlaste omase kirgede mängu üksikasju.

Läbirääkimistel võtab sõna esmalt kas. Tael, kes küsib, kas reisilt on saadaröetud ka pilte. Avaldab soovi, et neid järgmisel koosolekul näidataks ka ATÜ liigetele.

Loetakse ette läbirääkimiste osa ulmisest koosolekust. Protokoll võetakse muutmatul kujul vastu ja määratakse kinnitajateks kas. kas. A. Jaanson, J. Vilbaum, T. Tarajas.

Juhatuse asjade alt võtab sõna kas. Käsebier ja paneb kas. kas. südame päale, et igaüks „oli umbes 20 raamatut" loteriipiletid läbimüüks.

Et sõnasoovijad puuduvad, lõpetab ~~kas~~ juhataja, kas. Peeter Rumbel koosoleku kl. 10.0 õhtul.

Protokollis J. Jaanson

J. Vilbaum

J. Jaanson

Protokoll № 37.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi üldkoosolek 30. novembril 1926 kl. 8 õht.

Juhataja: kas. Rumbel. Protokollija: kas. Hinson.

Päevakord:

1. Avamine
2. Kas Rütli ikõne jäig
3. Jooksvaid asju.

Ruim osa Kanaaria saartelt ekvaatorile oli huvitav. Valmistati ette ekvaatori vastuvõtmiseks. Seda tehtakse traditsiooniliselt suure pidulikkusega. Koomiliste võtete saatel tehtakse laeva ujumisbasseinis n. n. „ristimist". Õhtul on suurepärane maskiball omatehtud maskidega.

Ruis Kanaaria saartelt Kaplinna veetis 3 päev. Kaplinnas puhkus laeval streik, mis kiiresti lõpines 30 ookeanilaevale ja mis tekkis meremeeste palga alandamise (juba 4. kord pärast sõda) tagajärjel. Streik aras meile võimaluse Kaplinnä ümbrusega tutvumiseks. Käisin botaanikaaias ja väga suurepärasel Table-mountil. Lõuna-Aafrikas oli parajasti kevad. Ei suutnud kõikalt imestada õiteid lillede- ja värvirikkust looduses. Majajalal kasvasid kallad, amarüllid j. t., ühevalgpool muuseas üksi 400 mitmesugust kanarbikku liiki. Huvitav on Pinus canariensise ja eukalüptuse metsad. Võõrasmaalasi on saadetud muuseas Louisena nitida, millel väga iseäraline loom-kanneleon armastab oma päikesevanne võtta. Majad on ühest marmorisarnasest kivist.

Üks osa raamatukaupleja andis meile nõu kas. n. Wüsterisse sõita, kus umb. 1 päevaga võimalik äärakäia. Sõitsin, et tutvuneda kogite elu-olu ga. Võtsin poldi ja sõit algas

kürrongis, mis väga europaalse kürasega Kaplinnast põhjapoole sõitis. Peatus ühes suuremas jaamas, mille nimi oli „Worcester". Ma ei teinud sellest väljagi – ja reis jätkus. Ikka edasi ja edasi. Sain lõpuks juba rahutuks: sii kaugel see Wuster olla ei võinud. Kui rong ühes kõrbejaamas peatus et ojast vett võtta, küsisin jaama korraldajalt-juhatajalt hollandlase käest, kus on see saladuslik Wuster. Selgus, et juba 4 tunni eest möödasõitsin. Kas võisin ma teada, et see se, mis kirjutatakse Worcester, Wuster väljaloetakse. Igatahes ei taktnud ma enam edasisõita ja tulin rongilt maha. Vaatlesin jõe ümbrust kõrbe floorat ja faunat. Mimosas istub ööl üks pöösas Acacia mimosa, mille oksal suured ahvi kudujate linnude (Webervogel) pesi leidub. Mul oli juhus nende huvitavate lindude pesaehitamise talgusid päält vaadata. Käisin ka ühes negrikülas, mis asus sama jõe kaldal ühe misuti paisu juures. Nende rahvanõudlikud kultuurid koosnevad päämiselt Arum esculentumist (mis kartulipanaseid mugulad) ja ühest Panicum (hirse) liigist. Loomadest pueatse pea ainult mustisigu, mis leri-nenud inglaste mõjul, kes neid hääldega negritele inimesliha „ascainena" propagurima hakkasid. Sääl sugulhaus on kõmbeks ühe mehe suu-ruse pärast vana külg maha jätta. Ma jattusin paarajasti jaanuari õhtkolimise ajal sinna. Väga huvitav ja omapärane oli just-bus jumalateenistus negri kirikus. Ma olin väga imestunud, kui üks negrinais-ne minuga saksakeeli rääkima hakkas. Jäid päriduis, kus ta seda õppinud, selgus ta, et ühes saksa perekonnas teeninud. „Unsere Mädel sind ja entweder Diener oder Dienerin" rääkis ta. Tõsil päeval reisisin Kaplinna tagasi. Sõidul sain tuttavaks ühe saksa proviaga, kes oma sugulasile Kapliana külla sõitis ja kes Viktooria joa läheda elas. See kutsus mind tungivalt oma poole külla. Otsustasin kutse vastu võtta, sest Aafrikas käia ja mitte Viktooria koske näha on ju sama hää, kui Roomas käia ja mitte paavsti näha.

Joorsvaid asjade all võtab abilaeka-hoidja Tomson-Tomiste sõna liikmemaksude ajas ja palub selle maksmist, selleks rahalist seisukorda silmaspidades, igale liikmele südame päale.

Eelmise koosoleku protokolli kinnitajaiks volita-takse koosoleku poolt ksr. ksr. Tõhon, Jaanson, Villam.

Koosolek lõppes kl. 11.30 õhtul.

Protokollis J. Jinson

P. Layr.

Edward. Viirsoo. —

Protokoll № 38.

Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi üldkoos-olek 7. dets. 1926 A.P.S. ruumes. Algus kl 8.15 õht. Juhatab esimees hra prof. dr. P. Köppe. Protokolli-kirjutab ksr. J. Jinson.

Päevakorras: 1. Aha Rütteli kõne järg
2. Joorsvaid asju.

Kaplinnast sõitsin Sambesi jõe poole välja, et proua Banni juure jõuda. Sel päal käisin tutvumas kuulsate Camberlaini (?) tumandi-kasvandustega. Töid tehtakse sääl väga primitiivselt, käsitsi negrite poolt. Pääl-jaanus on tööpudruktiivsus väiksem, kui Tartu ühiskondlistel töödel, – palk aga vulgi pisem. – Mitmepäevase sõidu järel jõudsin

Viktooria linnakesse Mamsidunni kose jmres kose Inglisküla nimi on ka Viktooria, kuna nende, s.o. inglaste kul ei paindu negrikeelset sõna väljaütlema.
Juba kaugelt, mitu tuuri enne sinnajõudmist, täitis õhku võimas kose mühin ja tõusis taevasse kõrge udusammas. Jõe laius kose kohal on 2 kilomeetrit ve kuskumiste kõrgus 600 jalga. Allpool kosse läheb jõesäng kitsaks ja vesi tungib määratu jõuga ning hüüga kohinaga, kokkupressitult, kaljude vahelt, mere poole.
Mr. Banni farm on otse jaama lähedal. Säälsed talud on omakohast väärtuslikud. Hiina Banu kasvatas puuvilla ja kohvipuba. Puuvilla siisis tal terve aastane produktsioon laos paremate turukonjunktuuride ootel. Sarnasel magasaadil ei tähenda see midagi, ond puuvilla kas või aastate viisi paremat hinda oodata lasta. Ilia Banni villa on nunnepärase mööbliga varustatud, mis Hollandis valmistatud ja omalajal, kui veel randlase ja isegi maanõud puudusid hõrgada selgas Kaplinna vanast sadamast läbi põliste metsade ja padrikute siiatoodud. Mustanuste hüglaekuludega saavad luxuse seotud, on selge.
Siit tegin tutvumisretsnsid Zambeesi jõeäärde, kus väga palju krokodille ja hipopotaame elutseb. Need mõlemad on väga kaisad ja nimm äranägemise järgi häälsüdamtöed loomad, kes kellelegi kahju ei tee, kui nendele kallale ei tungita. Aga et nendega palju hiita ei maksa, näitab juba see et näit. krokodillil kuge asi on pleeskämbast läbihammustada.

Väga võluv on troopiline taimestik. Jõe äärs kasvab tihe mets, mis liaanidest läbipõimitud ja mis suurte aegadel s.o. iga viima järele ülujutatakse; sujuvus toob vesi iga sugus pidhti kaasa ja jätab sinna maha. Nii muutub juba loodusest paks mets sõna tõsises mõttes läbipääsmatuks padrikuks, kus ürgsed hipopotamide teed viivad. Need hüglalõomad murravad ööseti viljapõldusid külastama minnes oma määratu kehaga puud ja põõsad ees maha. Need teid on aga hädaohtlik tarvitada, kuna negrid sinna nende kutsumata külalisti jaoks punde otsa automaatselt töötavad kihutitega nooltega viibud ülesseadnud on.
Jões kasvavad imeilusate siniste õitega veeroosid Nymphaea coerulea, Papüürus j.t. taimed. Jõe kohal lõugutab oni määratu suuri tüüpu Marabu - ilmatu raipsööja lind.
Käisin veel teistkord farmides, näiteks Juitemte pool. Vana Juiten on Euroopiate naiste puudusel abiellunud negriga. Sigavenelinne tüdar on saanud Johannisburis kõrgema hariduse, kuid selle pääle vaatamata häbenenb oma päritolu. Üldse on segavereliste küsimus Aafrikas üks teravamaist.
Juhtumisi avanes võimalus ühe Johannisburi kaubalaos agendiga, kes negritega kaupa vahetaxs, mitu nädalat läbi Aafrika negri külade sõita. Teed on strateegilisexs otstarbeks ehitatud ja väga head. - Negrite külad on äärmiselt primitiivselt ehitatud. Nende varandus koosneb päämiselt puhmeespargitud antilooti ja teiste loomade nahkadest. Igalpool valitseb äge puhtus. - Ettevaatus tuli, et hauldusi metsloomi häiritamise eest hoida,

tõepoolest aga strateegilisteks otstarbeks, on negritel laskemüstaadi kandmine keelatud. Igal sammul paistab silma, et neid võimalikult traadmatuses püüntasse hoida, et neid paremini ekspluateerida.

Näib, et misjonärid loodusrahvast ennem rikuvad, kui parandavad. Üks valge-misjonär tuh avalikult teise õpetust maha ja kuidab oma uskru ainuõndsaks tegevaks; misjonärid õpetavad rahvast viina tarvitama, üksteisi häbenema: üldmõju on demoraliseeriv.

Oli juhus ka negrimuusikat kuulda. Orkester koosneb kolmest-neljast primitiivsest instrumendist. Muusika ise on täitsa omapärane, kuid meie kõrvale täitsa võõras. Igal võimalikul juhusel asmastab mugu teemmi hüüa. See instrument figureerib ka orkestris.

Ühel Kikuhuiu-misjonäril oli päält lastekasvatuse (neid oli 11) veel huvitav jaaanalinnukopel. Mõistagi, et jaanalinnu kasvatuse kõrval jumalasõna teisejärgu tähtsusega oli. Hiwodotese legend pääsliivad alla piltvast jaanalinnust on tihtsoalt üks ruual legend. Tõepoolest on jaanalind väga intelligent loom, olgugi mitte. Säälsamas nägin muuseas, kuidas inglise komissari laps sõitis väikese vankriga, mille ette oli jaanalind rakendatud.

Pikal reisil tutvusesin võrdlemisi üksikasjaliselt negrite väga omapärase kommetega

Portugaalia Aafrikas pain ühe venelase, (või juudi!) endise läbipõlenud Moskva kaupmehe Tabaxoriga kokku, kes ühtsuunt farmi pidas. Se sooritas reisu mitte enam sama teed tagasi tuha, vaid kasutada juhtumisi lähedalolevat ameerikaste autot ja otsis reisu jätkata huvitavate Mombasi varemete ja Rhodese kaudu. Jättis oma elanise truu reisukaaslise jumalaga ja jätkasin oma matka yanxeedega. Nädala pärast olin Turbanis ja säält raabusin Kapliana. Reisiosa, mis mu rahakotti kõigevähsem koormas, oli ameerikalastega sõidetud osa, sest nendega tuli tarvitada kõigepuhemaid võõsasteemajuje jne.

Läbisõidukimiste all palutakse Viktooria kose kohta eluetust. Kõneleja täiendab eeltoodud pilti mõne tabavate võrdlustega.

ksv. Nagla: millal tuleks kõne järg?

prof. Kõpp: Praegu tulevad ettekanded, üliõpilastel pole aega. Nii et, enne kui järgmist koosolekut pidada, tuleks pühadevoorest maitseda.

ma Rätsep: Tähendan muuseas, et 2 üliõpilast kindlasti nõuks on võtnud tiha ligemal ajal Aafrikasse pikemat reisu. Nagu minu ettekandest näha, on Aafrika reis imeodav; kui osatakse negritele parajat vahetuskaupa pakkuda, võib poolmuidu rännata. Väiteks tarvitas minu reisuseltsiline Johannisobuvist kaasatoodud vaskraadi juppidena jagades kõige väärtuslikuma ainina igasuguste tarbeste vastu

ma prof. Kõpp: lõpetab koosoleku, soovides kõigile häid pühi. Lõpp kl. 11.0.

Protokollis /. Sinson

S. Laur.

Edvard Vääsa

Protokoll № 39.

A.P.S-i üldkoosolek 26.I.27 kell 8 õhtul. Juhatab prof. P. Kõpp. Protokollib A. Ratt.

Juhataja avab esimese üldkoosoleku 1927 a. esimesel semestril, soovides lugejatele õnne ja edu uueks aastaks.

Päevakorras on:

1) Uue ajakirja väljaandmise küsimus.

Prof. Kõpp selgitab ajakirja väljaandmise küsimust ja selle tähtsust. Eesti perenaisel puudub senini kohane, temale vastav ajakiri, mis annaks talu perenaisele temakohaseid näpunäiteid ja juhatust. Ilmuvad ajakirjad sel alal on linnalaste poolt ellu kutsutud ja ei vasta oma vaimult ja rõivetelt talu perenaisele. Sellepärast on APS-is üleskerkinud uue, kohasema ajakirja väljaandmise küsimus. Ajakiri võiks ilmuda 12 korda aastas, kahe trükipoogna suuruses. Asudes ülesande teostamisele, on meiegi tähtis kuidas seltsiliikmed ise sellele mõttele kaasa elavad ja aitavad. Võib arvata, et meie oma arvurikka perega siin mitte kimpu ei võiks jääda. Iga APS-i liige peab omakohuseks tegema uuele ajakirjale tellijaid leida. Kui palju leht maksma läheks, selle üle on andmeid kogunud nõukogu juhatuse liikmed. Vastavate kalkulatsioonide esitamiseks annan sõna hra Käsebierile.

Käsebier: Ajakirja on kavatsetud väljaanda kaustas nagu seda on „Mustvalu", rellejnures korraliku kaanerõustusega, litograafis. Eelarve on tehtud 5.000 eks. peale. Omale tuleks eksemplar kätte 16 marka. Käesoleval aastal on kavatsus välja laska 5 nummert. Esimene proovi nummer on kavatsetud trükkida 20.000 eksemplaris. Kogu aasta väljamineku oleks 450.000 mk. Sissetulekud oleks: 100 mk. eksempl. — 500.000 mk. Nää organisatsiooni juures on loota seega juba esimesel aastal 50.000 marka ülejääki, mis oleks esimene sellesarnane juhtumine Eestis.

Rumbel: Mõned kaasvõitlejaist kuuldes et ajakirja kavatsetakse välja laska 5.000 eksemplaris raputavad päid ja näisid kahtlevat nii suuresse minekusse. See ei ole aga sugugi imestatav, sest ajakirja „Põllumees" loetakse 30.000 eksemplaris, kas siis perepaiskest ei võiks leida 5000 tellijat.

Tael: Lehte kavatsetakse võtta ka kõrred ja moode; kas aga maksab meil hakata võistlema juba ilmuvate naisorganisatsioonide poolt väljaantavate ajakirjadega.

Kõpp: See on ju õige, kuid neid teisi ajakirje loetakse kõigest mõni sada; perenaiscle aga seda osa vaja on ja nõutakse. Otsekohest võistlust meil karta siin teiste poolt ei ole.

Käsebier: On kindel et „Naiste töö ja elu", kui meie ajakiri ilmuma hakab, jääb kinni; neudega on juba ses asjas läbirääkitud.

dots. Rinne: See on hää idee ja kahtlemata lõib ta ka läbi. Kalkulatsioonid on küll väga optimistlised ja neist on vaja rääkida, kuid kui asja hästi korraldada, siis võib minna ja meie kimpu ei jää.

prof. Kõpp: Tuleks põhimõtteline otsus teha 1) kas tuleks sarnast ajakirja välja anda või mitte ja 2) kas lubatakse juhatusel ametisse palgata ajakirja toimetaja. Esimese küsimuse vastu ei ole ühtegi häält, teise vastu saamuti: seega otsustatud ajakirja väljaandma hakata ja juhatusele luba antud ametisse palgata ajakirja toimetaja.

Kõpp: Kuidas see asi tegelikuet välja kujuneb, see tuleb juba aruteusele edaspidi, ühes eelarvega. Kui aga kutsutakse appi Teid, APS-i liikmed, siis ärge unustage oma abi pakkumast.

Juhataja teeb paari minutilise vaheaja, mille lõppeb hra Riikoli sõne: „Austraalia reisist"

Toimiste kannab ette lugeste nimed, kes on APS-st eemale jäänud. Palub liikmemaksu ära õiendada.

Koosolek lõppes kell 10 30

Paranduse kirj. Rebel'lt: tema on öelnud - „põllumeeste ajakirja" - protokollitud „ajakirja „Põllumees" asemel.

E. Lõster

Paranduse protokoll 9.II.27.

A. Ratt

Protokoll №40.

ABÜ üldkoosolek 2.2.27. kell. 8 õhtul
Juhatab abijuhataja P. Rumbel. Protokollib Sirson.
Päevakorras:

1. Avamine
2. Hra Rütli kõne järg.
3. Eelmiste koosolekute protokollide kinnitamine
4. Jooksvaid asju.

Hra Rütel jätkab oma vaatlemiste pajatamist Austraalia üle.

Queenslandis otsis ta esialgu Ontoni üles. See elab võrdlemisi jõukalt (tütrelegu auto ostetud jne.) aga ekspluateerib kõiki viletsuse sõltumuid Austraalia esialgsi tööjõuna. Ütleb, et ega tema pole loodud tüstlik selgroogu kasvatama. Sääl ringkonnas on karjapidamine; kuid pead ütlema, et see ei jäta kuigi häid muljet: karjad enamasti segavereliste või mingisuguse pikasarvise tõug. Poolel loomad on pimedad, sest Queenslandis ehitseb iiks moskito, kes oma munad paneb loomade silmamunasse. Ehmajad on viletsad ütiskesed; elanikud kiruvad.

Komisjonäre on kõik kohad täis. Kohtepaikutakse väga palju mõna. Käisime mõne komisjonäriga kuid kohte vaatamas. Näituseks maksis iiks kohakese 1500£. Sääl oli võrdl. korralik majake; 1000 valget kana; vihmavee nõu - n.n. „tank" (mida sääl hää ka pandusel tähtsaks asjaks peetakse). Aga maad oli ainult 4 aakrit ja segi oli suures umbrohtumise hädaohus. Võib olla, et viimane asjaolu oligi vast kõigemõjuvamaks põhjuseks, mille pärast pakkumus suunitud oli oma farmi komisjonäri kätte müügile andma. Nimelt kasvab sääl väga hädaohtlik umbrohi, mis kõik enda alla matab – Lantana (Zimmerbirke).

Et mind eriti orhhidee ja seade ämbsoos juurtel elavate seemnestega huvitas, siis vändasin eriti palju metsi mööda. Kuid õigupalga pead ütlema, et Austraalia metsas vähemates inimest paljugi hädaohtusid varitsevad. Queenslandis kasvab iseäralise juur Zaporlea gigas, mida ümbruses „kimpy" nimetatakse. Selle nõgese lehtede äärelt lehtedelt kukuvad õige sagedasti kristallikesed, mis nii mürgised on, et ühest ainsast jatkub selleks, et inimest mitmeks päevaks töövõimetuks teha. Käsi paraliiseerub, paistetab üles, valutab. Sagedasti kasvab sääl Calamus Mülleri, mille lehtede servad vänitappest nii kõvaks muutnud, et nad otse teevad sama nüüdel katki võivad lõigata. – Väga sagedane on sääl isesugune liik pinuskitsid, kes ainult pleekimata rhule külge jäävad. Samuti on haruldased mustad kaanid. Kaava tabb otse ka mast juur ämblik, kelle seljal punane joon või riist. Tema ühesoodsast hammustamisest on rääkitud, et inimest surm ära saata. Ka maod tulevad otse, eriti sagedasti iiks väga ilusa mürgita madu, keda sääl sagedasti koduloomaks (kassi asemel) peetakse.

Austraalia elu iseloomustamiseks olgu siinkohal tsiteeritud saksa farmer Rattge sõnu: „Wenn Sie da (in Europa) nichts zu essen haben, dann werden Sie hier auch nicht satt."

Protokollide #37 ja 38 kinnitajaiks valitakse
koosoleku poolt kor. kor. Laak, Velbaum, Viirsoo.

Joaorvata asjade all võtab esimesena
sõna kor. õ. Pullerits, kes palub matkaministeeriumi
kaudu kor-jaid abiks olla viisukaarti kokku
leadmisel andes oma aadresse ja muid tarvilisi
teateid.

kor. Linda Kiisvek tuletab meile naiskaasvõitlejaile
kodumajandustoimk. koosolekut.

kor. Tael juhib tähelepanu võimalikule avaldusele toimkonnale koosolekule.

kor. Oja: Toob tervitusi Tallinnast. Kutsub
AÜS liikmeid nende vastavale organisatsioonile küllalt lauapäevasele olinguks
Eteroa majas (Lai tän. 41)

Velbaum teatab, et „Ühispere" toimk. vastlaõhtu koosolek, mis algalga 19. veebr. päälekindlasse määratud.

Et kellegil enam mingisugusid asju joonasmas ei näi olevat, siis lõpetab juhataja
koosoleku kl. 10.20 min. õhtul.

Protokollis: J. Jaason

V. Jaason.

J. Jürgenson

W. Tillo.

Protokoll #41.

Akad. Põllum. Seltsi üldkoosolek toimus 9. II. 1927 k. 8 õ.

Päevakorras 1) hra Rüütli kõne jäärg
2. eelmise koosoleku protokolli kinnitamine
3. juhatuse asjus.

Et päevakorras muudatusi ei tehtud, algas hra Rüütel
kõnega: Hra Rüütel kirjeldas oma sõitu Gröönlandi vanda
- kuhu alnud kasutusse Orchideesid murima sõitu. Seadus

jõhus Normaldas Reis raamatu kirjeldalt meid niisiis - mangrove
metsade ja korralli riffi saarestike vahel.

See reis kestis 7-8 päeva, millele järgnes tagasisõit hra
Cartani juurde, kus et oleks võimalus ahnud orchideesid murida.
Tagasisõidu kavatsesid teostada ali raua võimalust - üks Tule
Kanada, mida väga hra Cartow soovitas. Umbes 2000 Eesti
oleks see reis maksnud, ; kuid soovitas Tsiiloni saarel
asuvat kuulsat Peradeenia kult. aeda näha jäi arvesse reis
tagasi üle Tsiloni.

Ära sõit Brisbaneist sündis 31. XII. 1925, Sydneys peatuses 9 päeva.
Ärasõidu puhul korraldas Australia Eesti Selts väljasõidu
kus aga võrdlemisi vähesti niisiis saadeti ja vastavi sõi
sõja sõnn õlsbi. Hra Rüütli tänutunnele, mis pidas vastama
Eestis parandamata Australia kaugelt vastas keegi väljasõitjaist:

„Kui kellegil on midagi vahet, et ta omadab Australiasse
sõita, seal vaid väikemalt juud aastat tööd otsida, ja kui ta
on vaid pun. ühe mündiküsi omaja - siis oleb ta sõnn igatahes
paremini, kui Eestis." Sellega, ja järgneva poliitika demonstreerimisega
lõpetab hra Rüütel oma ettekirjeldused Australiast.

Teise päevakorra punktina kinnitatakse protokoll 26. I. 27.
P. Rubeli parandusega. Kinnitajaks valitakse kor. kor. Tillo, Jaanson
ja Sõster. Juhtkiri: kinnitatakse juhatuse poolt esitatud nimed liikmed. Rüütel, Mägi,
A. Maitz, P. Rubel. Joaorvate asjade all palutab kor. Juhkaasoder
kor. kor. meelde, et neil kellel k/k. Agronoomia tellimata seda
kohe teeks. Juhatuselt olla kor. Kiisk-il tellimiste vaenud liigi
nii et kor. kor. tellimisi kohe peale AÜS: koosolekut teha võivat.
Kor. Rubel (koosoleku juhataja) tõstab nõtet ja lõpetab koosoleku
kell 10 45. õ. Jätkub hra Rüütelilt poolelijäänud
poliitide demonstratsioon veerni k. 10 55 min õ.

Protokollis Joh. Pullerits.

V. Sõster

S. Jõe.

Protokoll №42.

Akad. Põllumaj. Seltsi üldkoosolek 18. veebr. 1927. a. kl. 8. õ.
Juhatab abiesimees P. Rumbel, hiljem kirjatoimetaja Joh. Valleriits. Protokollib abikirjatoimetaja J. Finson.

Päevakord võetakse muutmatult järgmisel kujul vastu:

1. Avamine.
2. Prof. dr. Schlossmanni kõne: „Mikrobioloogilised meetodid mulla aktiivsuse määramiseks."
3. Eelmiste koosolekute protok. kinnit.
4. Jooksvaid asju.

Kõne. —

Mulla mikrobioloogia on viimasel ajal pajumud võrdlemisi tähelepanu haaranud üldisest mikrobioloogiast. Kui tahaks vastavat kirjandust hoolega jälgida, kriitiseerides jälgida, siis nõuaks see juba ühe inimese tööjõu.

Tähtsamatest mulla mikrobioloogia ülesannetest ja eesmärkidest tuleks nimetada järgmisi:

1. Kuidas oleks võimalik äraexaminada mullas olevaid mikroobe selle viljakuse tõstmiseks?
2. Kuidas hoida ära taimehaigusi tekitavate mikroobide kasvu? Meetodite leidmine.
3. Bioloogilise indikaatori leidmine, mille abil võiks määrata, kas teatav maapind on kõlbulik antud taime kasvatamiseks.

Eelmised mikrobioloogid-mullateadlased katsusid mullas äramäärata mikroobide arvu, külvates mulda kunstlikule söötmele. Raske on mõnugust kvantitatiivse meetodiga midagi saavutada. Selgus varsti, et mitte ei ole mõnugust universaalset nimetatava sõõdet, millel kasvavad kõik mulla mikroobid; enamasti ei kasvata ükski antud osa ja nimelt väikseim osa ja tähtsuseltum osa mulla mikrofaunast (bakteriseeni j. t.)

Pärast proovi katsuti mikroobide arvu asemelt äramäärata mulla mikroobide aktiivsust. Selleks lisati näiteks puljongile Mykoolasid jmm. ja katsuti vastava reaktiivi abil, kas on tekkinud nitraati või nitriite. Katsuti kas tekib vastavas mullas tselluloosi fermentatsioon (paberi mulanine) jms. Ka selle meetodi arvustamise juures peab tähendama, et viin mikroobidel anormaalsed kasvatingimused on.

Viimasel ajal on hakatud umbrtavast mullast valmistama ekstraxti (keetes, filtreerides ja neutraalagaari juurelistades). Sellel söötmel kasvab juba suurem arv mulla mikroobe ja just need liigid, mis kunstlikus söötmes ei kasvanud. Mikroobidel on mitmesugused arenemisaastmed. Kunstlikus söötmes puudvad arenemisastmed, mis esinevad mullas.

Nagu tähendatud, ei ole mikroobide arv tähtis, vaid nende aktiivsus.

Vinogradski leidis, et mulla mikroobid on väga suurtlikus aktiviseerdiga.

Mikroobe on palju liike. Peaksime leidma mingi indikaator-mikroobi, kes tõsinetaks mõnda eriliste tähtsustega tööd mullas ja kes ühtlasi oleks kerge isoleerida ja määrata. Nõnguseks indikaatoriks on inimese soolikanäiteks, bacterium coli.

Praegu paistab meile vaba lämmastiku (N_2) sidumine ühest kõige tähtsam protsess mullas olevat. Seda protsessi toimetavad enitmed mikroobid, kelledest Beijerinski poolt üleolicitud azotobacter kõigekergemini eraldada oa. Leiti, et azotobacter produtseerib mitte üksi N sisaldavat ainet, vaid et sel ainel on veel eriti tähtis kasvuedendav omadus, mis sarnaneb B-vitamiinile. Praegusel ajal on azotobacter indikaator, millega määratakse mulla aktüsust. Seda kasvatatakse manniit- ja Na-fosfaati sisaldaval söötmes. Varemalt sünnitas suuri raskusi orgaanilise (N-sisald.) aineta aluse valmistamine. Meil (Tartus) läks korda avastada väga lihtsat meetodit silikaatželee valmistamiseks. Sellele impregneeritakse NaCl-ga. Süs. valmistatakse mannniiti, mida kuge tuha nii, et ta N ei sisalda. Sija külvame klaaskepi otsaga pinnutades mulla mikroobe. Azotobacteri pesad on kergesti tunda: algselt kollakad, muutuvad nad pärast pruuniks ja mustaks ja tõusevad kõrgele. Teades mitu korda pinnutasime klaaskepi otsaga ja kuidas kasvanud pesi, näeme umbkaudu, kuidas sisaldab mult azotobacterit. Täpsemaks N määramise meetodiks kvantitatiivselt on kjeldahli meet. täht. On küllalt põhjusid azotobacteri kui kasvamiseks tahtis – indikaatoriks pidamiseks.

Teine tähtsam protsess mullas on nitrifikatsioon. Näib, et ka see ei toimu azotobacteri pinnusel. – Nitrosomonase uurimise on pea sama kerge; kuid sellel peame impregneerima mõne teise soolaga ja toiduks andma mannniidi asemel ammooniumsoolasid. Kasv on pikaldasem, kui azotobacteri juures. Umb. 10. päeval tekib hall, pärast kollane ja pruunikas pesa.

Ka tselluloosi fermentatsiooni protsess on loodusе majapidamises väga tähtis. Aktüsus mullas on väga palju tsellul. ferm. tekitavaid mikroobe. Paistab, et kus on palju tsellulioosi fermentatsiooni tekitajaid mikr., seal vähe azotobacterit ja ümberpöördult.

Lõpuks võib tähendada, et praktilistest metoditest on tuntud mitmed, kuid kahjuks ei ole nad veel igal pool murimustus ühtlast taimitamist liidund, mispärast saadud resultaate raske võrelda, ja mistõttu andmed nii erinevad.

Viimasel ajal on tekkinud mulla mikrobioloogias veel palju uusi küsimusi:

1. Röntgenkiirtega ja multšübilise ultramikroskoobiga (suurendus kuni 24.000 korda) mille on leitud, et igal pool asub pinnal hulgal nn. nägimatut ultravirust.
   Mulla mikrobioloogilises tasakaalus on nad tarvilikud. Kuid millegnat ülesannet nad täidavad, se küsimus on lahtine.
2. Mõned tarilikud mikroobid võivad anda filtreeruvait vorme. Mikrs nad tekivad ja millegnne ülesanne on neil mullas täita, selle kohta puudub selgus.
3. Ka mullas elavad teisi häviajaid mikroobid (bakteriofaagid) on väke uuritud.

Loodame, et meil tulevikus avaneb võimalus mulla mikrofloori arenemist juhtida meile soovitavas suunas.

Kokkuvõttes arvab kõnelej a, et meie ka praegu võime mõnda mikrobioloogilist meetodit praktiliste küsimuste lahendamisel ära-kasutada. Lõpuks arvab ta üldse, et selle faktori küsimuse lahendamiseks on meie veel vaid ka vähesmaid big väga tähelepanu pööratud. Praegused töötajad vananevad iga päevaga, aga noori ei näe kusagilt järelkasvu aeg-ajalt päältulemas.

Läbirääkimistel saab esimesena sõna hra prof. Nõmmik, kes häälmeelt allakriipsutab asjaolu et lugupeetud kolleeg hra Schlossmann tõsiselt agronoomiale nii tähtsat küsimust lahendama on asunud.

Arvab, et uurijat oleks pidanud nimetama Russeli töös, mis suure tähtsuse annab protozoa'de ja bakterite suhtele muldas.

Leiab, et P. Lipmani töö on alles värske ja kritiseerimata, ning alusena ei oleks võimalik võtta; Samuti avaldab arvamist, et on vastuolus kangelt mindud kui öeldakse, et on praktiliselt kasutatavaid meetodeid mulla aktiivsuse määramiseks. Ka oleks pidanud nimetama mulla happesuse mõju mikrofloorile.

hra Schlossm.: Kahtleb omalpoolt Russelli protozoade ja bakterite omavahelise suhte tõelikkuses. – Jah, mulla reaktsioon on tähtis, kuid millist ta siis teeb? Puhtkeemiliselt seda siiski selgitada ei saa.

Ma ei tahaks küsimust üldse nii skeptiliselt käsitada.

hra Nõmmik: Ma ei tahtnud mitte nii palju murimusta tagajärgi skeptiliselt võtta, kui just avaldatud suuri tulevikku lootusi.

kasv. P. Rumbel: Kuidas on lugu ammooniumsooladega ja ammoniaagiga? Kõnelej a tähendab, et taim kasutab ainult nitraate, kuna hra Nõmmiku loengutes arvas, et ka ammooniumsoolad kasutatavad on.

hra Schl. Selle küsimus on huvitav. Teada on et ammoniaak on igasugusele elavale protoplasmale otsekohesekse mürgitas. Mikroorbid töötavad teda siiski ümber. Ma kategooriliselt ei ütelda, et taimed ei või ammoniaaki kasutada. Mad võivad küll, kuid missugused on need tingimused, kus ammoniaak ei ole taimele mürgiseks omadustega, - see on lahtine küsimus.

Eelmiste koosolekute protokollide kinnitajaiks valitakse koosolekun poolt A 40 - kasv. kasv Jaanson, Tillo ja Jürgenson. Protok. A 41 – kasv. kasv. Ein, Sõstra ja Veskirold.

Jooksvate asjade all võetakse uuteks liigetekis västa kasv. kasv. Imant Rath; Jaan Purmann; Sillaots, Gerta; Kübard, Viktor; Kõiv, Salme. kasv. Velbaum tuletab kasv. kasv. meelde, et homme on üliõpilaskonnajas „Ühispuu“ vastlaõhtu. Samuti teb koosolekule teatavaks piknikuma rännaku (Tallinn - Saku - Kehtna - Türi - Tartu), mis kestab 4 päeva - 6.-10. III. s.a. kasv. Rogn tuletab meelde, et A.P.Ü. aastakoosolek on 2. märtsil. Selleks ajaks peaksid toimkondade juhatajad A.P.Ü. juhatusele esitama kirjalikud aruanded toimk. tegevuse üle.

Koosolek lõppes kl 10. 0 min. õhtul

Protokollis J. Jaanson

Peamüller Leh. Nõmmik.
Lisatimpa.

Protokoll 43.

A.P.Si üldkoosolek kuuenädalal 23.2.27 kl. 8 õhtul A.P.Si ruumes. Juhatab abilaekahoidja ksv. Tomiste. Protokollib abikirjatoimetaja ksv. Ainson.

Päevakord võetakse esitatud kujul vastu järgmisena:

1. Avamine
2. ksv. H. Tänase referaat: „Vanaaegsest põllumajandusest Saare kihelkonnas"
3. Eelmise koosoleku protok. kinnitamine
4. Jooksvaid asju.

Koneleja tub ettekandes lühikese kokkuvõtte suvisest uurimistööst A.P.Si põllumajanduse uurimise toimkonna stipendiaadina Saaredel kihelkonnas.

Läbirääkimistele võtab sõna ksv. Ainson, kes küsib referendilt, kes korduvalt referaatis toomitas, et maid väitati küntse ja ale abil, — kahn pandžüs saadud sõnnik. Teiseks: mis arvavad kohalikud elanikud mesinduse tagurpidimineku põhjuseks. Esimesele küsimusele vastab referent, et tal selle küsimuse kohta mõttevahetusi olnud. Viletsa toitmise tõttu andis kari üldse väke sõnnikut, mis enamasti aiamaa väetamiseks kulus, kuna teda põldudele, mis sageli ka kaugel asusid, ei jatkunud. Mesinduse kohta ütleb, et tal ülduse ülesandeks ei olnud põhjusi uurida. Tema töö kasudis oli puhtkirjeldavat laadi.

Küsitakse veel, kust saadi kahise jaoks turvast; kas seda veeti majalt põllule? — Ei veetud. Maa jäi päälu 3-4 aastast kasutamist sööti ja kasvatas varsti kamara päälu. ksv. Käud küsib, kas Saare pool on kuulda ülelõigete varsade tapmise kombest. Referent vastab, et ei. Küll on seda aga kuulda ea-põrsaste kohta. ksv. Timpka küsib, kas rahvas põhjendab milligiga seda, et lina alasti külvati. Referent ei teabainult mi palju selle asja kohta, et kõik ümbrisalasti ja ööseel ning et selle jaoks oli enamasti küla kohta 1 aimus külvaja-spetsialist. Ksv. Tomiste juhib uuesti tähelepanu sellele, et sõna „vast" ka Tõstamaal esineb.

Eelmise koosoleku protokoll võetakse muutmatul kujul vastu. Kinnitajateks valitakse ksv. ksv. Timpka, Jams, Müllerhof.

Jooksvate asjade all võtab sõna ksv. Tomiste, kes oma kariliku paatosega S-i lõigetele ettekuiteid leiuma hakkab. — Sidumine kord seltsijuurumiles jätvat viimsel ajal palju soovida. Tullakse, käiakse palitus ringi ja minnakse jälle välja. See ikka ei lähe! Lugemislaua asutamise ettepanek loomulikult on ka tõll fate asutatud seltsilõikmetel muuseks pakkes ja patuks. Ka seltsilõikmete rahakord olla kig familjäärseks (!) muutunud. Mis kaasvõtjaja Tomiste selle viimase juures silmas, all lähemalt määratab, selle jätab ta aga oma „ärisaladuseks". Lõpuks pannakse ksv. ksv. veel kord tõsiselt südame päale oma lõikmemaksudest korralikku tasumist mitte unustada.

Sellel päälel lõpeb koosolek kl 9.46,5 min. õhtul.

Protokollija Ainson

Müllerhof

Timpka.

Parandus: ksv. Tohvre poolt. Mahaarustatakse sõna „ärisaladus". J. Ainson. Jüri Käud.

Parandus: Protokolli ärakirjutamisel ei ole millegagi põhjendatud minu kohta. Neid mõtteid palus koosolekul edasi anda abiesimees ksv. P. Rubel. Seda ma ka alguses kohe täpsustasin. Mispärgust „ärisaladust" pole minul olnud.

23/27 H. Tomiste